

MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETO
TEISĖS MOKYKLOS
PRIVATINĖS TEISĖS INSTITUTAS

VIKTORIJA SIRVIDYTĖ
(CIVILINĖ IR VERSLO TEISĖ)

ĮMONĖS PARDAVIMAS KAIP VIENAS IŠ NEMOKIOS ĮMONĖS TURTO REALIZAVIMO
BŪDŲ NEMOKUMO PROCESE

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas –
Prof. dr. Salvija Mulevičienė

Vilnius, 2022 m.

TURINYS

ĮVADAS	3
1. TURTO REALIZAVIMAS LIETUVOS NEMOKUMO TEISĖJE	9
1.1. Turto realizavimo stadijos reikšmė	9
1.2. Turto realizavimo instituto raida bei įmonės pardavimo instituto atsiradimas.....	10
2. JURIDINIO ASMENS PARDAVIMAS: SAMPRATA BEI PROCEDŪRA	22
2.1. Juridinio asmens pardavimo objektas	22
2.2. Juridinio asmens pardavimo procesas.....	26
2.3. Sandorio sudarymas	31
2.4. Kainos ir turto pardavimo būdo nustatymas	35
3. VEIKLOS TĘSTINUMO SVARBA VYKDANT NEMOKUMO PROCESĄ IR PO JO	47
3.1. Komerinės veiklos tęstinumas	47
3.1.1. Veiklos tęstinumo nauda ir įtaka.....	47
3.1.2. Veiklos tęstinumas bankroto proceso metu.....	50
3.2. Įkeisto turto pardavimo reikšmė veiklos tęstinumui.....	53
3.3. Veiklos tęstinumo reikšmė darbo santykiams	56
IŠVADOS.....	64
PASIŪLYMAI	66
ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS	68
SANTRAUKA	69
SUMMARY	71
LITERATŪROS SĄRAŠAS.....	73

IVADAS

Baigiamojo darbo aktualumas. Siekiant skatinti fizinių ir juridinių asmenų verslumą, susiformavo teisinė nemokumo tolerancijos kultūra¹, o besikeičianti visuomenė nuolat reikalauja naujų saugiklių, užtikrinančių šalių interesų apsaugą. Jei kreditoriai bankroto proceso pabaigoje gali susigrąžinti didžiąją dalį savo investicijų, tuomet kreditoriams suteikiama laisvė tęsti investavimą. Panašiai, jei bankroto režime laikomasi reikalavimų užtikrinimo prioriteto, kreditoriai gali tęsti savo veiklą, sudarinėdami sandorius su juridiniais asmenimis ir taip išlaikyti pasitikėjimą bankroto sistema². Pažymėtina, kad Lietuvos teisinėje sistemoje juridinio asmens ūkinė komercinė veikla nemokumo procese gali būti nutraukiama³, tačiau nemokumo teisės instituto tikslas, kiek įmanoma užtikrinti juridinio asmens išsaugojimą⁴. Taip pat, labai svarbu atsižvelgti į tai, kad jeigu juridinis asmuo yra likviduojamas, tai savaime nereiškia, kad įmonė nėra vertinga. Įmonė kenčianti dėl netinkamo valdymo pasirinkimo ar nesąžiningų juridinio asmens dalyvių elgesio, gali būti likviduojama, tačiau likvidus įmonės turtas tebėra naudingas ir tinkamas tęsti veiklą. Likvidavimo procedūromis paprastai remiamasi, kai nėra ekonomiškai pagrįstos galimybės atstatyti juridinio asmens mokumą, o likviduojant juridinio asmens turtą dažnai jis praranda ekonominę vertę. Atsižvelgiant į tai galima teigti, kad veiksmingi bankroto įstatymai iš esmės turėtų lemti sklandų šių įmonių pasitraukimą ir užtikrinti efektyvų išteklių panaudojimą kitur⁵.

Nuo bankroto koncepcijos įvedimo į Lietuvos teisę 1992 m., bankroto įstatymas buvo nuolatos gerinamas ir keičiamas, bet vienas esminių tikslų nepasikeitė, t.y. kreditorių interesų apsaugojimas. Iki 2020 m. galiojęs įmonių bankroto įstatymo (toliau – ĮBĮ) dėmesys buvo nukreiptas į juridinio asmens turto likvidavimą dalimis. Toks reglamentavimas ne visada sąlygojo didžiausią kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtį ar operatyvų procesą. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – valdyba) pateiktais duomenimis pastebima, kad nuo 1992 m. iki 2013 m. išregistruotų

¹ Nathalie Martin, „The role of history and culture in developing bankruptcy and insolvency systems: the perils of legal transplantation“, *Boston College International & Comparative Law Review* 28, 1 (2005), https://www.bc.edu/content/dam/files/schools/law/lawreviews/journals/bciclr/28_1/01_FMS.ht.

² „Why does a good insolvency regime matter?“, *Doing Business*, žiūrėta 2021 m. vasario 10 d., <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency>.

³ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas 2019 m. birželio 13 d. Nr. XIII-2221“, LRS, žiūrėta 2021 m. sausio 25 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/56df69a293fa11e9aab6d8dd69c6da66>.

⁴ *Ibid*, 2 str. 11 p.

⁵ Iraj Hashi, „The Economics of Bankruptcy, Reorganisation and Liquidation: Lessons for East European Transitional Economies“, SSRN, žiūrėta 2021 m. sausio 25 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1479548.

juridinių asmenų kreditorių reikalavimų tenkinimo vidurkį sudarė 13,2 %⁶, o 2018 m. pirmame pusmetyje pasiektas žemiausias kreditorių tenkinimo rezultatas, t.y. 9,1 %, nors 2019 m. duomenimis pirmame pusmetyje kreditorių reikalavimų tenkinimo reitingai pakilo iki 14,5 %. Svarbu paminėti, kad didžioji sumos dalis atitenka įkaito turėtojams ir I eilės kreditoriams⁷, kai II ir III eilės kreditorių reikalavimų patenkinimams nebeužtenka iš realizuoto turto surinktų lėšų. Pažymėtina, kad rezultatai, lyginant su kitomis užsienio šalimis nėra labai efektyvūs. Pagal banko „Doing business“ atliktą vertinimą, Lietuva nemokumo problemų sprendime užima 89 vietą, o nemokumo proceso užbaigimo vidurkis gan ilgas 2,3 m.⁸

Vykstant globalizacijai, vis daugiau skirtingų šalių nemokumo teisės atstovų mano, kad gyvybingos bankroto sistemos sukūrimas padeda skatinti rinkos ekonomiką⁹ ir stiprinti, vieną svarbiausių nemokumo sistemos tikslų – išlaikyti gyvybingą verslą¹⁰. Tokiu būdu efektyvus nemokumo teisės režimas turėtų stabdyti verslų išnykimą. Lietuvoje taip pat didžiaja dalimi nuo 2020 m. sausio 1 d. įsigaliojęs juridinių asmenų nemokumo įstatymas (toliau – JANĮ) pirmą kartą Lietuvos teisinėje sistemoje suteikė realią galimybę nemokumo procese realizuoti turtą parduodant juridinį asmenį kaip veikiančią subjektą, kurio veikla galėtų būti tęsiama ateityje. Atsižvelgiant į nemokumo teisės instituto tikslus, suprantama, kad tokiu teisiniu reguliavimu siekiama išgauti naudos šalies ekonomikai¹¹ ir paspartinti nemokumo procedūrų trukmę. Tai galima pasiekti pašalinant teisinio reguliavimo taikymo problemas, trukdančias sudaryti sąlygas kreditorių reikalavimų tenkinimui didesne apimtimi¹². Žinoma, šis iš pirmo žvilgsnio atrodantis mažas pasikeitimas yra inspiruotas nemokumo teisės visapusiško tikslo – išsaugoti juridinį asmenį kaip objektą, net ir tuo atveju jei įmonė yra likviduojama. Tačiau šis naujai įdiegtas teisinis pokytis kelia daug klausimų ir intrigų. Užsienio valstybių teisinėse sistemose toks reguliavimas nėra

⁶ Svajonė Alunderienė, Įmonių bankroto valdymo departamentas, „Išregistruotų dėl bankroto įmonių kreditorių reikalavimų tenkinimo analizė pagal kreditorių tenkinimo eiles Nr. (8.15)A4-741“, Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba, žiūrėta 2021 m. sausio 26 d., <https://bit.ly/2NLIUgu>.

⁷ Virginija Jūrienė, Įmonių bankroto valdymo departamentas, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2019 m. sausio–birželio mėn. apžvalga Nr. (6.13)D4-1315“, Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba, žiūrėta 2021 m. sausio 26 d., <http://www.bankrotodep.lt/assets/Veiklos-sritys/Nemokumas/Nemokumo-duomenys-ir-analize/2019-I-pusmSTATISTIKAI-APZVALGA2019-09-30.pdf>.

⁸ „Resolving insolvency“, Doing Business, žiūrėta 2021 m. vasario 10 d., <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency>.

⁹ Nathalie Martin, *supra note 1*.

¹⁰ „Why does a good insolvency regime matter?“, *supra note 2*.

¹¹ Lietuvos Respublikos Finansų ministerija, „Lietuvos Respublikos Juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIII P-2785“, LRS, žiūrėta 2021 m. vasario 11 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/9bebcc00d68b11e8a3fadd00a256c61a?jfwid=14shvjt0qk>.

¹² *Ibid*, 18.

naujas¹³, o Lietuvos visuomenė ir teismai su minėtu reglamentavimu kol kas nėra plačiai susidūrę, todėl nėra suformuotos reikšmingos praktikos.

Juridinio asmens pardavimo reglamentavimas naujajame įstatyme buvo reikalingas ir apgalvotas sprendimas, tačiau lygiagrečiai yra svarbu žinoti kokiomis priemonėmis ir įrankiais šis tikslas bus pasiekiamas. Išanalizavus JANĮ, natūraliai kyla **problema, ar naujojo teisinio reguliavimo pakanka siekiant įvykdyti skaidrų ir efektyvų juridinio asmens pardavimą nemokumo procese? Taip pat kyla klausimas, koks turėtų būti teismo vaidmuo sprendžiant dėl juridinio asmens pardavimo?**

Baigiamojo darbo reikšmė. Nagrinėjamų skirtingų Lietuvos ir užsienio mokslinės literatūros ir teisės šaltinių analizė galėtų pasitarnauti nemokumo proceso dalyviams ir jų atstovams siekiant išvengti gresiančių iššūkių ir problemų nemokumo procese realizuojant juridinį asmenį. Į baigiamojo darbo ištyrimą ir pasiūlymus būtų naudinga atsižvelgti įstatymo leidėjui siekiant pagerinti teisinį reguliavimą dėl juridinio asmens pardavimo procedūrų bei teismams, aiškinantiems teisės normas ir kuriantiems taisyklių taikymo praktiką.

Tyrimo tikslas. Ištirti juridinio asmens pardavimo kaip vieno iš turto realizavimo būdų nemokumo proeese privalumus ir trūkumus ir lyginant su užsienio šalių praktika nustatyti, kaip naujasis įmonės pardavimo institutas nemokumo teisėje dera su nemokumo teisės principais ir efektyvaus proceso reikalavimu.

Tyrimo uždaviniai:

1. Nustatyti turto realizavimo svarbą nemokumo procese ir išnagrinėti turto realizavimo reglamentavimo, įskaitant įmonės pardavimo raidą, pokyčių tikslą ir reikšmę.
2. Nustačius įmonės pardavimo obejktą, įvertinti ir palyginti juridinio asmens pardavimo proceso trūkumus ir privalumus bei identifikuoti kaip JANĮ nuostatos, reguliuojančios įmonės pardavimą yra suderintos tarpusavyje su nemokumo ir kitais teisės aktais.
3. Nustatyti juridinio asmens veiklos tęsimo prasmę realizuojant juridinį asmenį kaip veikiantį subjektą.

Tyrimo struktūra. Šio magistro baigiamąjį darbą sudaro 3 dalys. *Pirmojoje* dalyje nustatoma turto realizavimo nemokumo procese samprata ir svarba. Toliau pristatoma juridinio asmens turto realizavimo nemokumo procese raida, įstatymo pasikeitimai turto realizavimo ir įmonės

¹³ Salvija Mulevičienė, „Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas“ iš *Lietuvos Teisė 2019: esminiai pokyčiai*, Vytautas Sinkevičius, Lyra Jakulevičienė (Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019), 67.

pardavimo kontekste iki naujosios reformos. Įvardijamos to laikotarpio tendencijos ir aktualios problemos. *Antroje* dalyje atskleidžiama juridinio asmens turtinio komplekso ir turtinio komplekso esminės dalies sąvokos bei jų įtaka turto realizavimo stadijoje. Nustatoma nematerialaus turto identifikavimo reikšmė siekiant padidinti kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtį. Atskleidžiami įstatymo leidėjo tikslai, naujosios teisinės normos, reglamentuojančios įmonės pardavimą turinys ir išskiriamos pamatinės problemos. Darbe analizuojami juridinio asmens pardavimo procesų stiprieji ir silpnieji aspektai. Šiame skyriuje susikoncentruojama į įstatymo reglamentavimą, susijusį būtent su juridinio asmens pardavimo procedūromis, kainos nustatymu ir pardavimo būdu. Lyginant su Europos Sąjungos ir užsienio šalių teisiniu reguliavimu, tikrinama prielaida, ar tokiu būdu nėra sukuriama terpė nesąžiningumui ir korupcijai plėtotis. Nustatomos JANĮ tarpusavio nuostatų suderinamumas bei suderinamumas su Civiliniu kodeksu (toliau – CK). *Trečiojoje* dalyje tiriama juridinio asmens veiklos tęstinumo socialinė ir ekonominė nauda bei svarba nemokumo procese. Analogiškai nustatomos problemos, susijusios su įkeisto turto pardavimu kartu su likusia verslo dalimi ir šio turto pardavimo įtaka juridinio asmens veiklos tęstinumo kontekste. Analizuojant JANĮ ir Darbo kodekso (toliau – DK) nuostatas atskleidžiamos teisės suderinamumo problemos, turinčios socialinę ir ekonominę reikšmę juridinio asmens veiklos tęstinumui.

Tyrimo metodika. Magistro baigiamajame darbe siekiant įgyvendinti tikslą kompleksiskai taikomi empiriniai ir teoriniai metodai. *Istoriniu lyginamuoju* būdu atskleista turto realizavimo teisinio reguliavimo raidos ypatumai ir jos pokyčiai nuo 1992 m. iki 2020 m. pažymint kiekvieno teisės akto incijuoto pokyčio svarbą ir pasekmes turto realizavimo procese. Pasitelkiant *teleologinį* metodą, autorės atsižvelgimu į aiškinamuosius dokumentus nustatyta įstatymo leidėjo intencija kuriant naująjį reglamentavimą ir jo įtaka turto realizavimo procese. *Dokumentų ir mokslinės literatūros šaltinių analizės* metodu analizuojami Lietuvos, Europos Sąjungos ir kitų šalių teisės aktai, Europos Sąjungos institucijų rekomendaciniai ir vertinamojo pobūdžio dokumentai bei mokslinės literatūros šaltiniai, kuriais išryškinama juridinio asmens pardavimo reglamentavimo privalumai ir trūkumai Lietuvoje bei naudojant *lyginamąjį metodą* sugretinami su Europos Sąjungos narėse bei užsienio šalyse sutinkamu reglamentavimu. Remiantis apibendrintais tyrimo rezultatais, keliamos prielaidos dėl JANĮ teisinio reguliavimo dėl juridinio asmens pardavimo pasekmių Lietuvos nemokumo institute.

Ginamieji teiginiai:

1. naujoji teisės reforma sudarė galimybę realizuoti turtą didesne apimtimi, tačiau norint užtikrinti sklandų juridinio asmens pardavimą nemokumo procese, tai reglamentuojančios teisės normos turi būti suderintos su nemokumo instituto principais ir kitomis teisės nuostatomis.

2. Esamas teisinis reguliavimas dėl nemokaus juridinio asmens pardavimo turto realizavimo procese yra pernelyg abstraktus, todėl siekiant užtikrinti skaidrumą ir sąžingumą, turėtų būti įvestos tinkamos procedūros, reglamentuojančios kainos nustatymą, pardavimo būdą ir procesą.

Baigiamojo darbo naujumas ir ištyrimo lygis. Lietuvos mokslinės literatūros šaltiniuose ši tema nėra ištirta ar plačiai diskutuojama. Bendrai apie turto realizavimo problemas nuo bankroto įstatymo įsigaliojimo Lietuvoje, galima rasti įvairiausių mokslinių ir teisinių darbų, teismų praktikoje pasitaikančių problemų analizių. Tačiau nuo 2020 m. įsigaliojusiamė JANĮ įtvirtinta naujovė – parduoti juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą, nėra visapusiškai ištirta, o teismų praktika nesuformuota. Žinoma, medijoje apstu praktikų ir teisininkų išreikštų pozicijų ar spėliojimų dėl tokio teisinio reguliavimo galimybių, nors tai ir yra laikoma itin pažangiu žingsniu nemokumo teisėje, tačiau šia tema informacijos nepakanka.

Būtina paminėti, kad prof. dr. S. Mulevičienės straipsnyje „Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, analizuojamas reformos poveikis Lietuvos privatinei teisei bei naujųjų nuostatų taikymas nemokumo procese¹⁴. Autorės pasidalintos gilios įžvalgos iš esmės yra bene pirmasis pateiktas teisinis kritinis vertinimas, susijęs su juridinio asmens pardavimu turto realizavimo procese. Straipsnyje gilinamasi į turto realizavimo raidos tikslus ir naujojo reguliavimo nuostatų įtaką šių ilgamečių tikslų siekimui. Atskleisti teisinio reguliavimo trūkumai nurodant praktikoje kilsiančias problemas bei išdėstoma griežta pozicija dėl įmonės pardavimo procesų. Koncentruotai pateikiami probleminiai aspektai suponuoja, kad susiję klausimai nėra išnagrinėti iš esmės, o prof. dr. S. Mulevičienės tyrimas iš esmės koncentruojasi į bendruosius įstatymo pokyčius.

Paminėtinas ir kitas mokslinis šaltinis, teisės studentės magistro baigiamasis darbas, kuriame išskirtinai dėmesys skiriamas bankroto įstatymo sukeliams barjerams vykdant juridinio asmens pardavimą bei pritariama minėtoms prof. dr. S. Mulevičienės straipsnio idėjoms. Magistriniame darbe, iš principo remiamasi pastaruoju straipsniu, o dėmesys taipogi yra

¹⁴ Mulevičienė, *supra note*, 13: 64-70.

sutelkiamas į nemokumo procesų reformą bendraja prasme¹⁵. Labai svarbu akcentuoti, kad daugelis problemų juridinio asmens pardavimo instituto nemokumo procese atskleidžiama 2021 m. Mykolo Romerio universiteto (toliau – MRU) leidinio „Jurisprudencija“ išleistame straipsnyje (toliau – doktrina), kuriame susitelkiama į įmonės pardavimo bendruosius bei ekonominius ir socialinius tikslus. Pateikiami kelių Europos šalių juridinio asmens pardavimo reglamentavimo pavyzdžiai. Straipsnyje siekiama atskleisti ir pateikti rekomendacijas dėl juridinio asmens pardavimo bei teikiami pasiūlymai dėl procese dalyvaujančių šalių teisių ir jų svarbos. Susikoncentruojama į esmines juridinio asmens pardavimo nemokumo procese problemas¹⁶.

Atsižvelgiant į mokslinių žinių trūkumą šia tema, reikia išplėtoti prof. dr. S. Mulevičienės pateiktas koncepcijas ir išsamiai išnagrinėti JANĮ nuostatas, reglamentuojančias juridinio asmens pardavimą, įvertinant teisinio reguliavimo privalumus ir trūkumus ir nustatyti ar toks reglamentavimas yra pakankamas ir ar tai nekelia grėsmės kreditorių bei investuotojų interesų apsaugai¹⁷. Taip pat, išplėtoti ir pratęsti MRU doktrinos autorių pasiūlymu ir pateikti alternatyvius sprendimus. Esant teisinio reglamentavimo pasikeitimui, ne ką mažiau svarbu įvertinti ar įstatymo leidėjo pateiktos priemonės teisingai atspindi nemokumo ir kitų teisės aktų principus nekeliant grėsmės procesų skaidrumui. Todėl šiuo tyrimu bus siekiama užpildyti paliktą teisės spragą, išplėtoti ir atskleisti nepalistas problemas bei pateikti įvertinimą apie įmonės pardavimą nemokumo procese.

¹⁵ Aušra Abraitytė, „Nemokumo procesų reforma: keliai ir klystkeliai“ (magistro darbas, Vilniaus universitetas, 2020), <https://epublications.vu.lt/object/elaba:69379116/>.

¹⁶ Remigijus Jokubauskas, Vigintas Višinskis ir Mykolas Kirkutis, „Įmonės pardavimo bankroto procese problemos“, *Jurisprudencija*, 28, 1 (2021), <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/6623>.

¹⁷ Mulevičienė, *supra note*, 13:69.

1. TURTO REALIZAVIMAS LIETUVOS NEMOKUMO TEISĖJE

Jei pradelsus mokėjimo terminą, skolininkas yra nepajėgus sumokėti skolas ir vykdyti kitus įsipareigojimus, dauguma teisinių sistemų nustato teisinį mechanizmą, skirtą išspręsti problemą ir pateikti visoms šalims priimtina sprendimo būdą. Įgyvendinant šį mechanizmą būtina atsižvelgti į praktiką, kuri yra svarbi rengiant bylas nemokumo procese ir į įvairius interesus: šalių, dalyvaujančių byloje, įskaitant skolininką, skolininko akcininkus ir vadovybę, įvairių laipsnių kreditorius, darbuotojus¹⁸. Nemokumo institutas kaip teisinė sritis yra laikomas vis didesnės svarbos, todėl labai aktualu, kad nemokumo įstatymai būtų kuriami pagal tikslą¹⁹. Lietuvoje dažnu atveju esant nemokiam juridiniam asmeniui, prioritetas teikiamas operatyviam ir maksimaliam kreditorių interesų patenkinimui²⁰. Paaškęjus, kad įmonės mokumas yra neatkuriamas, dėmesys sutelkiamas į skolininko turto realizavimą. Todėl siekiant išgauti maksimalius rezultatus, svarbu nustatyti turto realizavimo reikšmę nemokumo procese bei įvertinti pokyčių raidą ir įtaką kreditorių interesams. Tik išnagrinėjus įstatymo pokyčius galima pastebėti tendencijas, sąlygojusias kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtį.

1.1. Turto realizavimo stadijos reikšmė

Įteisinta kredito sistema turėtų būti paremta mechanizmais, kurie suteikia efektyvius, skaidrius ir patikimus skolos išieškojimo metodus, įskaitant nekilnojamojo ir kilnojamojo turto areštą, pardavimą. Efektyvios nemokumo sistemos turi keletą tikslų ir uždavinių. Tačiau atsižvelgus į daugumos valstybių teisinę sistemą, aišku, kad likvidavimo stadijoje yra siekiama padidinti įmonės turto vertę ir kreditorių išieškojimų apimtį, numatant veiksmingą likvidavimo procesą. Tik tokiu būdu kreditoriams greičiausiai atnešama grąža²¹.

Lietuvoje bankroto proceso tikslas kasacinėje teismų praktikoje dažnai aiškinamas per kreditorių požiūrio prizmę. Teigiama, kad bankroto procesas, atsiradęs dėl nemokaus skolininko kaltės, priskiriamas kolektyviniam procesui, kuris tolimesniame etape transformuojasi į mechanizmą, kuriuo įgyvendinamas kreditorių reikalavimų tenkinimas iš skolininko turto. Procese siekiama patenkinti ne pavienių kreditorių, žinančių apie sunkią skolininko finansinę padėtį²² ar

¹⁸ „Legislative Guide on Insolvency Law“, UNCITRAL, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency/legislativeguides/insolvency_law.

¹⁹ Vanessa Finch, „The Measures of Insolvency Law“, *Oxford Journal of Legal Studies* 17,2 (1997): 227-251, <https://academic.oup.com/ojls/article-abstract/17/2/227/1479201?redirectedFrom=PDF>.

²⁰ „Lietuvos Respublikos teismų praktika įmonių bankroto klausimais“, Bankroto dep, žiūrėta 2022 m. balandžio 23 d., <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Metodin-informacija/metodine9.pdf>.

²¹ „Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes“, The World Bank, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <http://pubdocs.worldbank.org/en/919511468425523509/ICR-Principles-Insolvency-Creditor-Debtor-Regimes-2016.pdf>.

²² „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-477/2011“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/4351912635687/3K-3-477/2011>.

reikalavimus užtikrintus hipoteka²³, o visų kreditorių finansinius reikalavimus²⁴ bei užtikrinti bankrutuojančios įmonės interesus²⁵. Per įstatymų normas, poįstatyminius aktus ar teismų praktikoje nustatytas taisykles kreditoriams suteikiami įrankiai intensyviai dalyvauti turto pardavimo procese ir apsaugoti savo interesus, nes būtent jie turi didžiausią teisinį suinteresuotumą bankroto procese. Turto realizavimo stadijoje iškeliamas tikslas, kuo didesne kaina²⁶ ir kuo operatyviau parduoti bankrutuojančios įmonės turtą, nes nuo to priklauso kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtis²⁷.

Įgyvendinant nemokumo proceso tikslą, svarbu atitinkamai įvertinti skolininko turto savybes. Turto realizavimo proceso metu turėtų būti atsižvelgiama į tam tikro turto paskirtį, fizines savybes ir nuosavybės teises. Tik tokiu būdu skolininko turtas gali būti realizuojamas efektyviai ir sklandžiai. Deramai nustatčius turto pobūdį, lygiagrečiai įvertinamas ir turto realizavimo reglamentavimas. Nuolat analizuojant nemokumo proceso įstatymus atsiranda galimybė identifikuoti opias problemas ir taip atitinkamai pagerinti susijusias teisės normas. Įstatymais turto realizavimo stadijoje dalyvaujančioms šalims nustatomas režimas, kuris užtikrina kiekvienos šalies, įskaitant ir skirtingo lygmens kreditorių, reikalavimų teisingą ir maksimalų tenkinimą.

1.2. Turto realizavimo instituto raida bei įmonės pardavimo instituto atsiradimas

Nemokumo įstatymus ir praktiką reglamentuojančios teisinės normos yra giliai išsisknijusios atskirų šalių teisinėse tradicijose. Nacionalinių ekonominių interesų svarba skirtingose šalyse paprastai skiriasi, dėl to ir bankroto įstatymai yra labai įvairūs²⁸. Lietuvos teisinėje sistemoje, galima sakyti, nuo XIII a. pastebima bankroto užuomazgų, o XX a. pradžioje bankrotas įvardijamas jau kaip reiškinys²⁹. 1992 m. rugsėjo 19 d. priimtas pirmasis, susidedantis vos iš 30 straipsnių, bankroto įstatymas³⁰, kuriame šiandien matoma daug teisinių spragų. Tačiau yra vertinamas palankiai dėl siekio užtikrinti civilizuoatą įmonių pasitraukimą iš ekonominės rinkos. 1992 m. redakcijos VII skirsnyje reglamentuojamas bankrutavusios įmonės likvidavimas.

²³ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 25 d. nutartis byloje Nr. 2-2028/2011“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/249167192418281/2-2028/2011>.

²⁴ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-477/2011“, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/4351912635687/3K-3-477/2011>.

²⁵ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 28 d. nutartis byloje Nr. 2-1412/2010“, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/24045317329469/2-1412/2010>.

²⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 13 d. nuotartis byloje Nr. 3K-3-132-684/2015“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/41676396167602/3K-3-132-684/2015>.

²⁷ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 21 d. nutartis byloje Nr. 2-338/2012“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/155247163681534/2-338/2012>.

²⁸ Virginijus Narvilas, „Nemokumo sistemos formavimasis Lietuvoje – faktai, problemos ir prioritetai“, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., http://elibrary.lt/resursai/DB/StatistikosDep/LEA/2005_02/lea05_2_13.pdf.

²⁹ *Ibid*

³⁰ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. I-2880, 1992 m. rugsėjo 15 d.“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1693?jfwid=-fxdp8f1m>.

Pažymėtina, kad įstatymo leidėjo bandymas pateikti likvidavimo sąvoką kaip „bankrutavusios įmonės veiklos nutraukimas teismo ar kreditorių susirinkimo sprendimu, visiškai ar iš dalies patenkinant kreditorių reikalavimus iš likviduojamos įmonės turto“, laikytinas neblogu bandymu, nes šiandieniniame reguliavime ši sąvoka pranyksta, o tai gali turėti įtakos įmonės pardavimo procesui.

Taip pat svarbu pažymėti, kad 1992 m. įstatyme nebuvo apibrėžta nei realizuojamo turto sąvoka, nei nustatyti pardavimo procesai. Buvo nukreipta „į atitinkamos įmonės rūšies veiklą reglamentuojančius įstatymus“³¹. Pavyzdžiui, likviduojant kooperatines bendroves buvo paskiriami likvidatoriai, kurie iš bendrovės sąskaitos tenkino kreditorių reikalavimus³², tačiau įstatyme turto realizavimo ar kainos nustatymo tvarka nebuvo numatyta. Naudojant tokį teisinį reguliavimą buvo sunku užtikrinti ar net įsivaizduoti skaidrų likvidavimo procesą. Atsižvelgiant į tuometinį įstatymo pateikimą, daroma prielaida, kad daugiau dėmesio skirta bendrųjų normų įtvirtinimui ir reorganizavimo procesui. Būtent dėl to šiuo laikotarpiu įmonėms buvo lengviau išvengti likvidavimo, o pirmieji teisminiai procesai prasidėjo tik 1993 m.³³

Įmonės, bankrutavusios galiojant 1992 m. ĮBĮ, likviduotos remiantis Vyriausybės nutarimu Nr. 276³⁴. Reglamentuojamose taisyklėse buvo išskirtas įkeistas turtas, kuris hipotekos turėtojo prašymu galėjo būti neįtraukiamas į bendrą turta, tačiau išsamesnė likviduojamo turto sąvoka nebuvo išaiškinta. Svarbu atkreipti dėmesį į bankrutavusios įmonės likvidavimo tvarkos skyriaus 5 punkte įtvirtintą taisyklę, kurioje buvo nurodoma, kad turtas privalo būti parduodamas iš varžytynių arba kitokiu, sulaukusių kreditorių pritarimo būdu. Varžytynės buvo rengiamos, kai atsirasdavo ne mažiau dviejų galimų pirkėjų. Tokiu atveju aukcionas buvo vykdomas remiantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. liepos 30 d. nutarimu Nr. 590 dėl bankrutavusių įmonių turto pardavimo iš varžytynių nuostatų patvirtinimo, aprašu, kuriuo buvo nustatoma iš varžytynių parduodamo turto skelbimo, organizavimo, vykdymo ir atsiskaitymo tvarka³⁵. Taip pat nutarime paminėta, jog pradinė pardavimo kaina turėjo būti nustatoma varžytynių darbo grupės narių. Labai svarbi aplinkybė yra ta, kad nebuvo atskleista, kokiais kriterijais buvo grindžiama

³¹ LRS, *supra note*, 30: 30 str.

³² „Lietuvos Respublikos kooperacijos įstatymas 1993 m. birželio 1d., Nr. I-164“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5474?jfwid=-fxdp814m>.

³³ Jurgita Spaičienė, „Bankruptcy law development in the Republic of Lithuania“, (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008), 17, <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2031432/datastreams/MAIN/content>.

³⁴ „Nutarimas „Dėl įmonių pripažinimo nemokiomis ir pagrindinių procedūrų, susijusių su Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo įgyvendinimu, vykdymo tvarkos 1993 m. balandžio 20 d. Nr. 276“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.7874?jfwid=9o5pdo6sw>.

³⁵ „Nutarimas „Dėl bankrutavusių įmonių turto pardavimo iš varžytynių nuostatų patvirtinimo 1993 m. liepos 30 d. Nr. 590“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.11327?jfwid=-fxdp8f1m>.

pasiūlyta kaina. Tokiu būdu buvo paliekama terpė nustatyti neteisingą kainą ar piktnaudžiauti tarnybine padėtimi ir suteikti asmeninę paslaugą potencialiam pirkėjui.

Iki 1998 m. ĮBĮ buvo nuolatos gerinamas ir keičiamas, tačiau turto realizavimo procese reikšmingi pokyčiai atsirado 39 straipsnyje, nustatius, jog visas įmonės turtas turi būti parduodamas viešose varžytynėse Vyriausybės nustatyta tvarka³⁶. Iki šio reglamentavimo buvo galima pastebėti dvi esmines problemas, keliančias grėsmę kreditorių interesų apsaugojimui. Pirmoji problema siejama su ĮBĮ reglamentavimu ir galimybe parduoti įmonės dalį reorganizuojant juridinį asmenį. Pirmąją ĮBĮ redakcija buvo siekiama atsiskaityti su kreditoriais parduodant dalį juridinio asmens turto. Toks teisinis reguliavimas gali būti laikomas laikinu problemos sprendimu, nes įmonėms netrukus galutinai bankrutavus, nebeužtekdavo turto atsiskaityti su kitais kreditoriais³⁷. Galima daryti prielaidą, kad tokia teisinio reguliavimo spraga neliko nepastebėta ir 1998 m. redakcijoje sumažintas reorganizavimo procedūrų reglamentavimas bankroto procese. Bandant atstatyti įmonės mokumą, susikoncentruota į sanavimo teisinį reguliavimą, kuris pateikė aktualius sprendimo būdus. Antroji problema susijusi su suteikta laisve – kreditoriams nuspręsti turto pardavimo būdą realizavimo procese. Šiuometinėje teisinėje visuomenėje, tai yra matoma kaip neišnaudota galimybė padidinti turto realizavimo apimtį. Iki 1998 m. bankrutavusių įmonių turtas ne visada buvo realizuojamas efektyviai dėl paliktos galimybės didelės vertės turtą parduoti ne tik iš varžytynių. Susidarydavo situacijos, leidžiančios kreditoriams nustatyti mažesnę turto vertę ir taip kuo greičiau realizuoti turtą neatsižvelgiant į kitos eilės kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtį. Galiausiai, sumažėdavo tikimybė iš bankrutuojančių įmonių kreditoriams atgauti skolas didesne apimtimi³⁸.

Lietuva, – besiruošianti įstoti į Europos Sąjungą, buvo nuolatos raginama pagreitinti bankroto ir likvidavimo procedūrų trukmę. Laikoma, kad tokiu būdu didinamas įmonių konkurencingumas ir gerinama šalies ekonomika³⁹. Pažymėtina, kad tuometiniu bankroto procesų vykdymu nebuvo pasiekiamas didelis efektyvumas, todėl 2001 m. kovo 20 d. priimtas naujasis ĮBĮ⁴⁰. Pažymėtina, kad naujajame reglamentavime skolininko nemokumas buvo nustatomas pagal balanse įrašytą turto vertę (viršijant pusę balanse įrašyto turto vertės) ir jei mokėjimo terminas buvo viršijamas 3 mėnesiais, juridinis asmuo buvo laikomas nemokiu. Iki tol apie 40 % nemokių

³⁶ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. VIII-270, suvestinė redakcija nuo 1998-12-11 iki 1998-12-29“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41098/yrzesrYDIF>.

³⁷ Narvilas, *supra note*, 28: 29.

³⁸ *Ibid*

³⁹ Česlovas Purlys, „Įmonių bankroto prevencijos sistemos kūrimas Lietuvoje“, *Ekonomika* 53 (2001): 75-92, <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367180720951/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>.

⁴⁰ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, 2011-03-20“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129687?jfwid=j4ag3lw7>.

įmonių nebuvo nei realizuojamos, nei restruktūrizuojamos ar sanuojamos⁴¹. Buvęs teisinis reguliavimas neįvertindavo įmonės kritinės ribos laiku ir dažnai nelikdavo likvidaus turto⁴². Dėl to, kreditoriai neatgaudavo savo dalies iš skolininko.

Esminis pokytis turto realizavimo procese nulėmė, kad iš varžytynių Vyriausybės nustatyta tvarka buvo parduodamas tik nekilnojamasis turtas. Atkreiptinas dėmesys, kad poįstatyminio akto, reguliuojančio nekilnojamojo turto pardavimą iš varžytynių nebuvo, todėl remtasi tuometiniu Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodeksu (toliau – CPK). Įstatymo leidėjo manymu, skolininko turtas nebuvo labai paklausus. Dėl to kreditoriams leista nuspręsti turto pardavimo būdą, įskaitant turto pardavimą iš varžytynių. Supaprastintas procesas suteikė galimybę prisiderinti prie rinkos kainos. Tokiu būdu tikėtasi operatyviau realizuoti turtą⁴³. Kito turto (išskyrus hipotekos) pardavimo tvarką nustatė kreditoriai, tačiau neparduotas turtas taip pat galėjo būti perduodamas kreditoriams. Tuometinės teisės normose ar poįstatyminiuose aktuose nebuvo numatyta tokios rūšies turto kainos nustatymo ar pardavimo ar perdavimo principų. Galima teigti, kad toks būdas sudarė terpę iškilti pavojui, jog kreditorių dauguma, nustatant turto pardavimo būdą ir kainą, priims sau palankesnius sprendimus. O kitais atvejais, kreditoriams suteikta kompetencija nustatyti kito turto pardavimo būdą, dėl išsiskiriančių nuomonių, galėjo sudaryti prielaidą atsirasti proceso vilkinimui⁴⁴.

Svarbu paminėti, kad įvesta nauja teisės norma, kuria nustatyta, kad įkaito turėtojo reikalavimai pirmiausia turėjo būti tenkinami iš parduoto įkeisto turto. Vėlgi, nebuvo teisinio aiškumo, kokių būdu įkeistas turtas turėjo būti realizuojamas. Aišku tai, kad kreditoriai neturėjo teisės nustatyti tokių priemonių. Lygiagrečiai gali būti teigiama, kad įkeisto turto perdavimas kreditoriui nebuvo tinkamiausias būdas atlyginti įsiskolinimą hipotekos turėtojui. Jei įkaito vertė, pavyzdžiui, varžytynių metu būtų buvęs nustatyta ženkliai didesnė, taip būtų užtikrintas didesnis kreditorių reikalavimų tenkinimas. Pravartu paminėti, kad 2001 m. liepos 3 d. Vyriausybės priimtame nutarime Nr. 831, 6 punkte nustatyta, kad įkeistas turtas parduotinas iš varžytynių, apie

⁴¹ Emanuela Tvaronavičienė, „Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys“, *Ekonomika* 51, (2001). <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367180604297/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>.

⁴² Ona Toliautienė, „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų eiga 2003 m.“, Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/nemokumo-duomenys-ir-analiz/>.

⁴³ „Pagrindinio komiteto išvada dėl LR Įmonių bankroto įstatymo projekto (IXP – 330), 2001 m. vasario 19 d.“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.121310?jfwid=-wd7z8rt1a>.

⁴⁴ *Ibid*

tai pranešus įkaito turėtoju ar hipotekos kreditoriui⁴⁵. Šiuo nutarimu buvo papildytas ĮBĮ ir išspręstas įkeisto turto pardavimo procedūros nustatymas.

Varžytinių organizavimo pareiga perduota bankrutuojančios įmonės administratoriui. Kreditoriams suteikta diskrecijos teisė nustatyti parduodamo nekilnojamojo turto pradinę pardavimo kainą, o kreditorių susirinkimo sutikimu suteikta galimybė pasitelkti nepriklausomus turto vertinimo ekspertus⁴⁶. Iš paminėtųjų normų suprantama, kad toks vertinimas nebuvo privalomas bei kreditorių susirinkimas galėjo reikšti prieštaravimus. Todėl galima situacija, kad siekiant paspartinti procesą kreditoriai potencialiai galėjo nustatyti per žemą kainą, dėl ko turtas būtų realizuojamas sparčiau, bet nepatenkintų visų kreditorių interesų arba artvirksčiai nustatyti per aukštą kainą dėl ko turtas nebūtų parduotas.

Nuo 2008 m. liepos 1 d. įsigalioję ĮBĮ pakeitimai sugriežtino bankroto procese dalyvaujančių šalių atsakomybę⁴⁷, pavyzdžiui, vadovui priskirta pareiga laiku inicijuoti bankroto bylą. Tokiu būdu įmonė nebūtų patyrusi dar didesnių nuostolių, tad tinkamai įvertinus juridinio asmens būseną, atsirado galimybė atstatyti jos mokumą. Priešingai, kol juridinis asmuo nepadidino įsiskolinimų, turtas galėjo būti likviduojamas didesne apimtimi. Atlikus įstatymo 2008 m. redakcijos analizę, pastebimas 33 straipsnio pavadinimo pokytis, reiškiantis, kad prie iki tol reglamentuojamo turto pardavimo reglamentuota ir turto perdavimo tvarka. Į šį straipsnį perkelta dalis 2008 m. sausio 16 d. nutarimo Nr. 60 nuostatų⁴⁸, (kuriuo pakeistas nutarimas Nr. 831 dėl bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytinių tvarkos). Tačiau pastebima, kad apraše nebuvo reglamentuojamas turto kainos nustatymas dėl nekilnojamojo, įkeisto turto, kito ir dvejose varžytynėse neparduoto turto, todėl galėjo sudaryti prielaidų vykti neskaidriam turto realizavimo procesui. Kreditoriams suteikta teisė nustatyti kainą nesiremiant profesionalo turto vertinimo ekspertize. Netiesiogiai sukurta situacija, kuri leido vienam kreditoriui (turinčiam daugiausiai balsų) vienašališkai nustatyti kainą, bet nebūtinai atitinkančią rinkos vertę. Siūlyta įvesti reikalavimą, kad prieš parduodant šios rūšies turtą, pradinės sumos

⁴⁵ „Nutarimas „Dėl valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo patvirtinimo 2001 m. liepos 3 d. Nr. 831“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.141217>.

⁴⁶ „Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas, 1999 m. gegužės 25 d. Nr. VIII-1202“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.278D4FD8E838>.

⁴⁷ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, suvestinė redakcija 2008-07-01 - 2010-11-22“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129687/jVEsiThGnd>.

⁴⁸ „Nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 3 d. nutarimo Nr. 831 "Dėl Valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo, Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytinių tvarkos aprašo patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 "Dėl valstybės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo" papildymo" pakeitimo“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.313742>.

nustatymas remtųsi rinkos verte. Analogiškai siūlyta nustatyti iš antrų varžytynių neparduoto turto, galimai didžiausią kainos mažinimo sumą bei nustatyti privalomą viešą paskelbimą, jei šis turtas nebūtų parduodamas iš varžytynių⁴⁹.

Galima sutikti su tokia pozicija, kad vis dėlto teisės aktai detalai nereglementavo bankrutuojančios įmonės pardavimo tvarkos ir kainos nustatymo kriterijų, o ĮBĮ 23 straipsnio 5 punkte įtvirtintos kreditorių susirinkimo teisės leido kreditoriams tvirtinti turto pardavimo kainą. Apeliacinės instancijos teisme kilęs ginčas dėl kreditorių susirinkimui suteiktos kompetencijos, aiškintas remiantis minėtais aprašais. Nuostatos, reguliavusios turto pardavimą iš varžytynių, nustatė, kad kreditorių susirinkimo sprendimu iš antrų varžytynių neparduotą turto vertę buvo leidžiama mažinti. Neženkliai sumažinta turto pardavimo vertė vilkino procesą, nors turtas ir buvo pardavinėjimas turto vertintojų nustatyta kaina⁵⁰. Taip pat pasitaikydavo praktinių situacijų, kai kreditorių susirinkimas, matydamas, kad turto vertė gerokai viršija įsiskolinimų sumą, nepagrįstai užkeldavo kainą tam, kad nepažeidžiant įstatymų normų dvejose varžytynėse neparduotam turtui vėliau nustatytų ženkliai žemesnę kainą ir nepaviešintais pardavimo būdais turtas būtų parduodamas asmenims, susijusiems su kreditoriais ar administratoriumi⁵¹. Galima daryti prielaidą, kad Lietuvos Respublikos specialiųjų tyrimų tarnybos (toliau – STT) pateiktas sprendimas padėtų išvengti teisminių procesų, korupcijos ir leistų operatyviau įvykdyti turto likvidavimo procesą.

2015 m. rugsėjo 1 d. įsigaliojusi aprašo redakcija, reguliuojanti turto pardavimą iš varžytynių⁵² įnešė naujovę, tam tikra prasme eliminavusią neskaidrius bankroto procesų dalyvių susitarimus. Nemokumo administratoriui paskirta turto pardavimo procesą kuruoti tik elektroniniu būdu, t. y. specialioje interneto svetainėje⁵³. Jeigu iki tol bankroto administratoriui ar kreditoriams pavykdavo suteikti privalumą su jais susijusiems asmenims ar parduoti turtą už norimą kainą, šis reglamentavimas iki varžytynių pabaigos draudė atskleisti varžytynėse dayvavusių asmenų tapatybę⁵⁴. Įgyvendintos priemonės užtikrino parduodamo turto rinkos vertės atitikimą bei didesnę

⁴⁹ Specialiųjų tyrimų tarnyba, „Dėl įmonių bankrotą reglamentuojančių nuostatų“, žiūrėta 2021 m, kovo 6 d., https://www.stt.lt/data/public/uploads/2019/12/4-01-3022_imoniu_bankroto.pdf.

⁵⁰ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjos 2013 m. kovo 28 d. nutartis byloje Nr. 2-1163/2013“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/211859261660968/2-1163/2013>.

⁵¹ „Įmonių bankroto proceso valdymas ir kontrolė, 2014 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-P-20-8-15“, LR Valstybės kontrolė, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23443>.

⁵² „Nutarimas „Dėl bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės, fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo patvirtinimo 2013 m. balandžio 17 d. Nr. 321““, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.446695/tKaZcEsNba>.

⁵³ Varžytynės ir aukcionai, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://www.evarzytynes.lt/evs/>.

⁵⁴ Specialiųjų tyrimų tarnyba, *op cit.*, 16.

paklausa⁵⁵. Kreditoriai nustatydavo pradinę pardavimo kainą ir pateikdavo kainos didinimo intervalą⁵⁶, o tai leido užkirsti kelią paskutinės sekundės menkavertiškai padidintam pasiūlymui atsirasti. Tokiu būdu buvo užtikrinama turto realizavimo maksimali vertė bei suteikta daugiau saugumo skolininkui ir investuotojams.

Per visą laikotarpį nuo ĮBĮ taikymo pradžios turto realizavimo tvarka ir procesai buvo keičiami, tačiau, autorės manymu, 2016 m. sausio 1 d. įsigaliojusi naujoji redakcija laikoma paskutiniu analizuotinu ir reikšmingu turto realizavimo procedūrų pokyčius nustatančiu dokumentu⁵⁷ iki JANĮ įsigaliojimo. Įstatymo norma buvo nustatyti iš varžytynių parduodami objektai: nekilnojamas ir įkeistas turtas, papildomas turtu, kurio vertė viršija 250 bazinių socialinių išmokų (išskyrus įstatyme nurodytas išimtis)⁵⁸.

Įsiteisėjus naujai įstatymo normai, laikui bėgant dažnai praktikoje išryškėdavo teisinio reguliavimo trūkumai. Šiuo atveju įstatymas nenustatė turto vertės koncepcijos ir kaip tokia kaina turėtų būti apskaičiuojama⁵⁹. Pavyzdžiui, pirmosios instancijos sprendimą patvirtinęs apeliacinis teismas šią normą aiškino atsižvelgdamas į įstatymo tikslą, „nors reikalavimo teisė yra specifinis bankrutavusios įmonės turtas, kurio nominali vertė gali iš esmės skirtis nuo šio turto rinkos vertės, atsižvelgiant į ĮBĮ 33 straipsnio 1 dalies 2 punkto normos tikslus, sprendžiant dėl ĮBĮ 33 straipsnio 1 dalies 2 punkto nuostatos taikymo, turi būti remiamasi būtent nominalia reikalavimo teisės verte“⁶⁰. Pažymėtina, kad tikroji vertė galėjo būti nustatoma tik parduodant turtą iš varžytynių, tačiau 2020 m. vykusioje byloje teisėjų kolegijos išreikšta nuomone, tokiam aiškinimui gali būti taikoma išimtis, jei būtų atliktas vertinimas, kuriuo būtų nustatoma tikroji rinkos vertė⁶¹. Realizuojant nenustatytos vertės turtą, iš esmės kreditoriai ir teismai pažeidinėjo, galiojusio ĮBĮ imperatyviasias teisės normas.

JANĮ rengimo projektą paskatino įvairūs veiksniai – teisinio reguliavimo taikymo problemos, STT atlikti tyrimai bei vertinimai. Ypač reikšmingos Europos Komisijos ar Pasaulio

⁵⁵ „Dėl nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos ir jos 2015-2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo Nr. 4-01-2223“, LR Valstybės kontrolė, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://www.stt.lt/doclib/iwlpfjmqm2krucnq2u28zyguhkhv7ddy>.

⁵⁶ LRS, *supra note*, 48: 9.6 p.

⁵⁷ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, suvestinė redakcija nuo 2016-01-01 iki 2016-02-29“, LRS, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129687/hXTrQuwflLy>.

⁵⁸ *Ibid*, 33 str. 1 d. 2 p.

⁵⁹ „Turto realizavimo rekomendacijos“, Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <http://www.avnt.lt/assets/Teisine-informacija/Teiss-akt-aikinimai/Nemokumas/2018-12-20/Turto-realizavimo-rekomendacijos-004.pdf>.

⁶⁰ „Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo 2019 m. spalio 29 d. nutartis byloje Nr. EB2-1192-538/2019“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/108484400615819/eB2-1192-538/2019>.

⁶¹ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. kovo 17 d. nutartis byloje Nr. E2A-258-381/2020“, Eteismai, žiūrėta 2021 m. kovo 6 d., <https://eteismai.lt/byla/204721914844015/e2A-258-381/2020>.

banko išorinės rekomendacijos⁶². Kartu su 2020 m. sausio 1 d. didžiąja dalimi įsigaliojusiu JANĮ, įsigaliojo įgyvendinamasis teisės aktas – turto pardavimo iš varžytynių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašas⁶³. Dokumente turto pardavimo tvarka nėra keičiama iš esmės, o tik suderinamos nuostatos bei nuorodos su naujuoju įstatymu⁶⁴. JANĮ nustatė turto pardavimo principus, kuriais siekiama kuo brangiau ir efektyviau realizuoti turtą, taip išsaugojant jo grąžinimo į rinką vertę⁶⁵. Tokiu metodu įgyvendinamas vienas esminių nemokumo teisės tikslų – užtikrinti šalių interesų pusiausvyrą⁶⁶. Nekilnojamojo turto pardavimo metodas nesikeičia, jis, kaip ir turtas, kurio vertė ne mažesnė nei 10 minimalios mėnesinės algos (toliau – MMA) dydžio, privalo būti parduodamas iš varžytynių⁶⁷. Tačiau turto pardavimo procese JANĮ pokyčiai įnešė lankstumą ir kreditorių susirinkimui nemokumo administratoriui davus leidimą, gali būti realizuojamas kitu būdu su sąlyga, kad toks pardavimo būdas atneš daugiau naudos kreditoriams⁶⁸. Visas kitas turtas kreditorių susirinkimo sprendimu taip pat gali būti parduodamas iš varžytynių⁶⁹ arba nemokumo administratorius, pateikdamas kreditorių susirinkimui siūlomos pardavimo kainos pagrindimą, o šiam patvirtinus pradinę turto kainą, gali būti parduotas kitu, kreditorių susirinkimo patvirtintu būdu⁷⁰.

Vadinasi, nekilnojamas turtas ir turtas, kurio vertė viršija 10 MMA dydį, nepasirinktinai privalo būti parduodamas, o visam kitam turto pardavimui kreditorių susirinkimo pritarimas yra privalomas⁷¹. Nepardavus šio (kilnojamojo) turto, kreditorių susirinkimo nutarimu turtas yra nurašomas ir, laikantis teisės aktų reikalavimų, neatlygintinai nuosavybės teise perduodamas savivaldybei⁷². Kreditorių susirinkimas turėtų būti suinteresuotas šį turtą parduoti ir žemesne nei rinkos kaina, taip nors ir minimaliai padidinant kreditorių reikalavimo apimtį. Kitu atveju šis reglamentavimas neišsprendžia ĮBĮ problemos, nes savivaldybė neturi galimybės atsisakyti

⁶² Lietuvos Respublikos Finansų ministerija, *supra note*, 11.

⁶³ „Nutarimas Dėl turto pardavimo iš varžytynių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašo patvirtinimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dbbd38212b1511ea8f0dfdc2b5879561?jfwid=pd6eq2ypd>.

⁶⁴ „Pažyma Dėl turto pardavimo iš varžytynių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašo patvirtinimo (TAP-19-2109(2) (TAIS-19-12277(3))“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 28 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/7a595ac32acd11ea8f0dfdc2b5879561?jfwid=15a3e4thp6>.

⁶⁵ LRS, *supra note*, 3: 85 str. 3 p.

⁶⁶ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. kovo 17 d. nutartis byloje Nr. 2-632-407/2021“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiaska/tekstas.aspx?id=61e32984-9a10-4d6d-ab22-e1584b599d8d>. 48 p.

⁶⁷ „Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas“, *op. cit.*, 90 str. 1 d.

⁶⁸ LRS, *op cit.*, 90 str. 2 d.

⁶⁹ *Ibid*, 90 str. 3 d.

⁷⁰ *Ibid*, 86 str. 2 d., 3 d., 4 d.

⁷¹ *Ibid*, 86 str. 5 d.

⁷² *Ibid*, 92 str.

nurašyto turto, o toks priverstinis perdavimas vis tik negali būti laikomas veikiančiu, nes vilkina nemokumo procesą⁷³.

Svarbu išskirti, kad pagal JANĮ, iš varžytynių parduodamas turtas gali būti parduodamas ir kitais būdais, žinoma, tai turi atnešti daugiau naudos kreditoriams. Tačiau grįžtama prie tų pačių ĮBĮ normų, kurios neteikė teisinio aiškumo, kaip nustatyti didesnę turto pardavimo vertę, jei nėra skelbiamos varžytynės. Didelės vertės turto pardavimo ne iš varžytynių leidimas skatina korupciją ir neskaidrų procesą kreditorių atžvilgiu.

Naujajame įstatyme išnyksta gyvūnų, produktų ir kitų greitai gendančių produktų sąvoka, ji pakeičiama į greitai prarandančio vertę turto koncepciją. Išvadoje dėl Juridinių asmenų nemokumo įstatymo, Pagrindinio komiteto nuomone, toks apibrėžimas nėra pakankamas. Atitinkamai remiantis teismų praktika, siūloma išplėtoti greitai prarandančio vertę turto sąvoką, taip sukonkretinus praktikoje iškilusias problemas, galima kurti efektyvesnę ir ekonomiškai naudingesnę procedūrų vykdymą⁷⁴. Į tokį pasiūlymą nebuvo atsižvelgta, todėl pagal šią normą neįmanoma nustatyti, koks turtas yra laikomas greitai prarandančiu vertę. Tokiu būdu dalinai grįžtama prie senojo reglamentavimo ydų. Pavyzdžiui, 2020 m. byloje kilo ginčas, ar padangos yra būtent tokio pobūdžio daiktas, dėl ko teismas netinkamai taikė įstatymo normas⁷⁵. Atsižvelgiant į tai, kad įstatymo projekte buvo numatyti ĮBĮ reglamentavimo pokyčiai, kuriais siekiama neuždelsti turto realizavimo proceso ir sutrumpinti bankroto proceso trukmę, toks iš esmės pakeistas reglamentavimas neatitinka tikrųjų įstatymo tikslų.

Jei greitai vertę prarandantis turtas yra įkeistas, nemokumo administratorius privalo kainą suderinti su įkaito turėtoju, pateikdamas jam kainos pagrindimą. Jei pastarasis nepateikia jokio atsakymo per 5 darbo dienas, kaina laikoma suderinta. Tačiau jei įkaito turėtojas nesutinka su pardavimo kaina, šis turtas siūlomas parduoti už įkaito turėtojo pasiūlytą pardavimo kainą. O jei turto nepavyksta parduoti už įkaito turėtojo pasiūlytą kainą, tuomet nemokumo administratorius šį turtą pardavinėja savo nustatyta kaina⁷⁶. Šiame straipsnyje greitai vertę prarandančio turto pardavimo terminai nenurodyti, todėl nėra aišku, kiek laiko nemokumo administratorius turėtų pardavinėti šio pobūdžio turtą, kad jo nepardavus, galėtų nustatyti savo kainą. Kadangi šiam

⁷³„Pastabos ir pasiūlymai Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAN/4e92c760431011e8be5787c04e42c58a/>.

⁷⁴Lietuvos Respublikos Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetas, „Pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto Nr. XIII P-2777“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=15f66z8bhr&documentId=9cb8b810763011e99ceae2890faa4193&category=TAK>.

⁷⁵„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjos 2020 m. liepos 9 d. nutartis byloje Nr. e2-1059-553/2020“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=d528d2f5-6796-483c-b430-18cec33f098e>.

⁷⁶LRS, *supra note*, 3: 89 str.

straipsniui nustatyta 86 straipsnio taikymo išimtis⁷⁷, kurioje nurodoma, koku būdu tam tikros rūšies turtas privalo būti pardavinėjamas, pažymėtina, kad greitai vertę prarandančio turto pardavinėjimo būdai ir terminai nėra nustatyti.

Analogiškai problema keliama ir neįkeistam, bet greitai vertę prarandančiam turto pardavinėjimo procesui, nes nėra nustatyta, kaip toks turtas turėtų būti realizuojamas ir kokiais terminais. Suprantama, kad administratoriaus diskrecijai priskirtu greitai vertę prarandančio turto pardavimu siekiama operatyvaus turto realizavimo, kurio nereikėtų derinti su teismu ar kreditorių susirinkimu. Galima daryti prielaidą, jog visi neatsakyti klausimai turėtų remtis į juridinio asmens pardavimo principus, kurie reikalauja maksimalios gautinos sumos, greito turto grįžimo į rinką už analogiško turto rinkos kainas⁷⁸. Tačiau išlieka tarpė nemokumo administratoriui priimti jam palankesnius sprendimus ir vienokį ar kitokį turtą priskirti prie greitai vertę prarandančio turto ar parduoti norima kaina.

Svarbu paminėti, jog nuolat buvo pastebimi ilgėjantys bankroto procesai, maži kreditorių reikalavimų tenkinimai ir dažni ginčai tarp kreditorių⁷⁹, kurie reikalavo teisinio reglamentavimo pokyčių. Šiems pokyčiams itin didelės įtakos turėjo pasaulio banko „Doing business“ tyrimai, kuriais nustatyta, kad jei teisinis reguliavimas suteikia galimybę išsaugoti juridinį asmenį, tuomet verslo aplinkos vertinimo indeksas didėja. Atsižvelgus į tuo metu galiojantį reguliavimą, buvo siekiama sudaryti galimybę bankrutuojančiai įmonei išsaugoti verslą⁸⁰ ir leisti ją parduoti kaip turtinį vienetą⁸¹. Kadangi ĮBĮ atskirai nereglementavo įmonės pirkimo-pardavimo, kartu inicijuotas CK 6.410 straipsnio pakeitimas. CK šeštos knygos 4 dalies 23 skyriaus 9 skirsnio normos, reglamentuojančios įmonės, kaip turtinio komplekso pirkimą-pardavimą, negalėjo būti

⁷⁷ LRS, *supra note*, 3: 89 str. 7 d.

⁷⁸ *Ibid*, 85 str.

⁷⁹ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.410 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 20, 24 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 23(1) straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 120 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 131, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymo Nr. X-1557 26 straipsnio pakeitimo įstatymo aiškinamasis raštas“, LRS, žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f9495001798911e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=b62017b3-1f9f-43cf-8e60-fca5f9a25e2c>.

⁸⁰ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, „Įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-3944- XIIP-3947 AIŠKINAMASIS RAŠTAS“, LRS, žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/946ef700af9b11e59010bea026bdb259?jfwid=2r1mhdf>.

⁸¹ Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, „Įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“, LRS, žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/42cf05802c6911e58a4198cd62929b7a?positionInSearchResults=3&searchModelUUID=b62017b3-1f9f-43cf-8e60-fca5f9a25e2c>.

taikomos tiesiogiai, nes buvo numatyta išimtis, neleidžianti tokio tipo turtą parduoti administratoriui⁸².

Buvo pastebėta, kad CK 6.402 straipsnio 1 dalis numatė galimybę parduoti įmonę arba jos esminę dalį, tačiau tokiu būdu skolos galėjo palikti kartu su neperkama įmonės dalimi. Taip pat buvo svarstoma, ar priešpriešinių reikalavimų įskaitymo reglamentavimas nepažeistų kreditorių lygiateisiškumo principo. Atsirado poreikis nustatyti teisinį reguliavimą, kuris užtikrintų skaidrų ir sąžiningą įmonės pirkimo-pardavimo procesą, bei išsamiai įvertinti praktinius aspektus bei rizikas, sudarančias piktnaudžiavimo galimybę⁸³. Galiausiai, 2016 m. įsigaliojo CK 6.410 straipsnio 1 dalies pakeitimas, kuris nustatė išimtį ir įgalino įmonės administratorių parduoti bankrutuojančią įmonę⁸⁴. Tačiau ĮBĮ taip ir nebuvo įtvirtintos įmonės pirkimo-pardavimo nuostatos. Tik per visus teisinio reglamentavimo pokyčius išliko nuoroda, įtvirtinta dar 2002 m., numatanti, kad turto pirkimo-pardavimo sutartis arba perdavimo aktas prilyginamas notaro patvirtintai sutarčiai⁸⁵.

ĮBĮ nedraudė juridinį asmenį parduoti kaip vientisą turtinį vienetą bei kreditoriams nustatyti pardavimo kainą, tačiau šios normos nebuvo suderintos su CK ir kitais įstatymais⁸⁶. Siekiant teisinio aiškumo, JANĮ atsiranda naujas institutas – juridinio asmens pardavimas. Šio pardavimo normos nustatytos 87 straipsnyje. Juridinio asmens pardavimas nagrinėjamas kitame skyriuje.

Apibendrinant, teismų praktikoje turto realizavimas Lietuvos nemokumo teisinėje sistemoje yra laikomas kolektyviniu procesu, kuris yra orientuotas į kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtį. Kadangi kreditoriai yra laikomi labiausiai suinteresuotais bankroto bylos baigtimi asmenys, teisinis reglamentavimas suteikia savivaldos organui autonomiškumą priimti sprendimus, susijusius su turto realizavimo procesu. Tikimasi, kad tokiu būdu kreditoriai gali apsaugoti savo interesus ir gauti didžiausią grąžą. Nors devinto dešimtmečio pradžioje apstu

⁸² Lietuvos Respublikos ūkio ministerija, *supra note*, 79.

⁸³ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, „Dėl Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.410 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 20 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 131, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymo Nr. X-1557 26 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto derinimo“, LRS, žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d., [https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/3b0ab0b0ffb411e4a0edd66091ee4d78?positionInSearchResults=17&searchM](https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/3b0ab0b0ffb411e4a0edd66091ee4d78?positionInSearchResults=17&searchModelUUID=7f289fc1-a46d-496d-8741-ff7943b0ef0a)

⁸⁴ „Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.410, 6.427 ir 6.863 straipsnių pakeitimo įstatymas“, LRS, žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/30fe9a21856211e6a0f68fd135e6f40c>.

⁸⁵ „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-216“, LRS, žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129687/cSrpoNwSSY>.

⁸⁶ Lietuvos Respublikos Finansų ministerija, *supra note*, 11.

teisinių spragų, Lietuvos teisinėje sistemoje nuo pat bankroto pradžios atsiradimo nuolat buvo ieškoma būdų, kaip užtikrinti efektyvų ir skaidrų turto realizavimo būdą. Todėl buvo siekiama didelės vertės turtą parduoti iš varžytynių. Esminiai pokyčiai matomi po 2001 m., kai pasikeitė požiūris į skolininko nemokumą. Dėl to susikoncentruojama į nemokios įmonės sunkumų atsiradimo momentą. 2015 m. įsigaliojusi naujoji aprašo redakcija eliminavo neskaidrius susitarimus tarp bankroto proceso dalyvių, nors tai dabar ir nėra laikoma labai efektyviu procesu. 2015 m. atsižvelgta į ĮBĮ reguliavimo praktinių aspektų trūkumus, ilgėjančius turto realizavimo procesus bei žemą kreditorių reikalavimų tenkinimą, todėl inicijuotas įmonės pardavimo reglamentavimas, leidžiantis sudaryti prielaidą kreditorių reikalavimų tenkinimui didesne apimtimi. Per visą laikotarpį iki pat JANĮ atsiradimo procesai buvo nuolat keičiami, tačiau ĮBĮ taip ir nereglementavo įmonės pirkimo-pardavimo ir nesudarė realios teisinės galimybės tokiu būdu realizuoti turtą. Visuomet atsirasdavo nenumatytų aspektų, suteikiančių piktnaudžiavimo galimybių vienai ar kitai proceso šaliai. Atsižvelgiant į tai, išleidžiamas JANĮ, kuriuo siekiama padidinti nemokumo procesų efektyvumą bei išsaugoti nemokų verslą.

2. JURIDINIO ASMENS PARDAVIMAS: SAMPRATA BEI PROCEDŪRA

Vienas pagrindinių nemokumo instituto tikslų realizuojant turtą yra kuo didesne apimtimi ir kaina parduoti turtą. JANĮ 87 straipsnio 6 dalyje numato juridinio asmens pirkimo-pardavimo sutarties objektą kaip turtinį kompleksą. Siekiant tinkamai įvertinti juridinio asmens pardavimo privalumus ir trūkumus bei nustatyti, kokia apimtimi būtų tenkinami kreditorių reikalavimai, svarbu pirmiausia nustatyti paties juridinio asmens komponentus ir išanalizuoti turtinio komplekso sampratą. Turtinio komplekso sudėtinių dalių nustatymas leidžia suprasti, kaip nemokumo procesas paveiks skolininką ir kreditorius, taip išaiškinant santykinę įvairių dalyvių teises⁸⁷.

Pardavimas tęsiant veiklą (angl. *sale as going concern*) arba pardavimas veiklos tęstinumo principu yra viso verslo arba esminės verslo dalies pardavimas, o ne turto realizavimas dalimis. Tai yra skolininko turto likvidavimo forma⁸⁸. Pagrindinis dėmesys tokiam pardavime skiriamas veiklos tęstinumui, tiksliau, viso verslo arba didelės dalies pardavimui arba perleidimui parduodant turtą. Šis reiškinys prieštarauja akcijų sandoriui, kuris paveiktų skolininko subjekto perkėlimą į verslą⁸⁹. Svarbiausia paminėti, kad toks pardavimas išgelbėtų verslą, nes būtų atskirtas gyvybingas verslas (turtas) nuo skolininko (subjekto), todėl skolininkui liktų sena skola⁹⁰. Įmonės pardavimo procese susitelkiama į tam tikrų sprendimų priėmimą, kurie turi reikšmingų pasekmių įgyvendinant šias normas praktiškai. Akivaizdu, kad kaina ir pats pardavimo būdas privalo būti aptarti, nes tai gali turėti įtakos galutinei gautinai kreditorių gražai. Toliau analizuojama sutarties sudarymo svarba ir jos reglamentavimas nemokumo procese.

2.1. Juridinio asmens pardavimo objektas

Įstatyme numatyta, kad kartu su pareikšta nuomone dėl įmonės pardavimo galimybės, nemokumo administratoriui privaloma pateikti turtinių ir neturtinių teisių sąrašą⁹¹. Įstatymo leidėjas neatsitiktinai nepateikia turtinio komplekso definicijos, tačiau JANĮ nurodoma, kad įmonės pardavimo reglamentavimą nustato CK, kiek tai neprieštarauja šiam įstatymui⁹².

Teisėkūros vadove dėl nemokumo įstatymo UNCITRAL⁹³ nukreipiama į skolininko turtą, kurį valdo nemokumo administratorius⁹⁴. Atsižvelgiant į nacionalinį teisinį reguliavimą, lingvistinis „turtinio komplekso“ aiškinimas suponuoja, kad atsižvelgiama į juridinio asmens

⁸⁷ UNCITRAL, *supra note*, 18: 75.

⁸⁸ „Rescue of Business in Insolvency Law“, European Law Institute, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSOLVENCY.pdf.

⁸⁹ *Ibid*, 286.

⁹⁰ *Ibid*

⁹¹ LRS, *supra note*, 3: 87 str. 2 d. 1 p.

⁹² *Ibid*, 87 str. 5 d.

⁹³ UNCITRAL, *op cit.*, 18: 75.

⁹⁴ *Ibid*, 18: 75.

turtinę visumą, tačiau svarbu paminėti, kad ir CK nedetalizuoja tokio turto sampratos ir tik apibendrintai pateikia kaip „bendros ūkinės paskirties vienijamų daiktų visuma“⁹⁵. CK 1.100 straipsnyje juridinis asmuo laikomas nekilnojamuoju turtu, o teismų praktikoje aiškinama, kad daiktai funkcinio ir nuolatinio ryšiu turi būti susiję taip, kad atskyrus kurią nors dalį, turtinis kompleksas negalėtų funkcionuoti arba reikšmingai sumažėtų komplekso vertė⁹⁶. „Toku atveju nuosavybės perleidimo objektas tiek pagal sutartį, tiek kitais įstatyme nustatytais pagrindais gali būti tik turtinis kompleksas kaip savarankiškas civilinių teisių objektas, bet ne tokio komplekso sudėtinės dalys“⁹⁷.

Teismai, vertindami, ar tam tikra dalis priklauso kompleksui, vertina, ar be šios dalies juridinis asmuo gali funkcionuoti ir ar tai yra vientisa šio komplekso dalis, susieta tarpusavio sąsajumu. Turtinio komplekso pripažinimas sietinas su konkrečiomis nustatytomis faktinėmis aplinkybėmis, jų tikslu ir šalių veiksmais⁹⁸. Tam, kad tam tikra dalis būtų pripažinta komplekso priklausiniu, ta dalis turi būti nuolatos naudojama ir talkinti pagrindinei komplekso daliai. Svarbus ne fizinis, bet funkcinis ryšys⁹⁹. Tol, kol esminę daikto dalį sieja funkcinis ryšys su kita komplekso dalimi, ji negali būti laikoma savarankišku nuosavybės teisės objektu¹⁰⁰. CK 1.110 straipsnio 2 dalies prasme įmonė laikoma turtiniu kompleksu, kaip civilinių teisių objektu. Tai reiškia, kad įmonę sudaro daiktinių, finansinių, turtinių bei neturtinių ir kitokių pareigų visuma¹⁰¹. Dėl to galima daryti išvadą, kad turtu laikoma civilinių teisių objektai, turintys ekonominę ar objektyviąją vertę¹⁰².

Teismai aiškina, kad perkant juridinį asmenį, pirkėjas įgyja teises į įmonei priklausančią verslą ir viską, kas su juo susiję, t. y. žaliavas, gamybos priemones, sutartis, sklypus, pastatus, teises į juridinio asmens vardą, prekių/paslaugų ženklą, tačiau akcijos nėra perleidžiamos ir juridinio asmens dalyviai tebeįgyja dividendus, kontroliuoja veiklą. Apibendrinant, naujasis

⁹⁵ „Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas“, Teisės aktų registras, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr>.

⁹⁶ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-287-690/2018“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://eteismai.lt/byla/163718230640509/e3K-3-287-690/2018>.

⁹⁷ *Ibid*

⁹⁸ *Ibid*

⁹⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjo 2012 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2012“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://eteismai.lt/byla/213181348904436/3K-3-12/2012>.

¹⁰⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjo 2014 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-211/2014“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://eteismai.lt/byla/110018932146018/3K-3-211/2014>.

¹⁰¹ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *op cit.*, 95: 110 str. 1 d.

¹⁰² Asta Jakutytė- Sungailienė, „Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje“, *Socialinių mokslų studijos* 3 (3) (2009): 224, <https://ojs.mruni.eu/ojs/societal-studies/article/download/1410/1351>.

pirkėjas gauna teises į verslą¹⁰³. Pastarasis nutarimas suponuoja, kad turtinis kompleksas nėra vien tik nekilnojamasis turtas, bet ir su juo susijusios teisės. Laikytina, kad įmonės pardavimas kaip turtinis kompleksas nėra atskira turto dalis ir yra suprantamas platesne prasme, įskaitant ir nematerialiuosius aspektus.

Tačiau JANĮ 87 straipsnio 6 dalyje nurodyta, kad gali būti parduodamas juridinis asmuo. CK 2.33 straipsnyje juridinis asmuo apibrėžiamas kaip „savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas, būti ieškovu ar atsakovu teisme.“ Ši sąvoka suponuoja, kad juridinis asmuo turi teisę veikti savarankiškai¹⁰⁴ kaip teisės subjektas. Būtų galima teigti, kad parduodant juridinį asmenį yra parduodamos jo teisės funkcionuoti kaip teisiniam subjektui. Suprantama, kad JANĮ kontekste siekiama parduoti turtą ir jam priklausančius nematerialiuosius aspektus. Atsižvelgiant į tai, JANĮ turėtų suderinti sąvoką, nes parduodama įmonė kaip veikla, o ne akcijos ir pats juridinis asmuo.

CK apibrėžia, kad „juridinis asmuo yra savo pavadinimą turinti įmonė, įstaiga ar organizacija, kuri gali savo vardu įgyti ir turėti teises bei pareigas“¹⁰⁵. Taip pat 87 straipsnio 2 dalies 2 punkte nurodoma, kad nemokumo administratorius kreditorių susirinkimui privalo pateikti juridinio asmens turtinių ir neturtinių teisių sąrašą. Tai reiškia, kad nemokumo procese kartu su parduodamu turtu perleidžiamos ir šios teisės. Civilinės teisės vienas tikslų – apsaugoti neturtines teises ir vertybes, jos gali būti perleidžiamos tik įstatymų numatytais atvejais arba jei tai neprieštarauja vertybių prigimčiai bei geros moralės principams¹⁰⁶. Saugomais neturtiniais teisiniais objektais laikomi ekonominio turinio neturinčios teisės¹⁰⁷. Pavyzdžiui, dalykinė reputacija, juridinio asmens vardas, prekių ženklas ir kitos vertybės¹⁰⁸. Audito ir apskaitos tarnyba nematerialiu turtu tai pat laiko prestižą, kompiuterių programas, patentus ir licencijas bei plėtros darbus (pavyzdžiui, naujų įrankių projektavimas)¹⁰⁹.

Nematerialusis turtas nuolat tampa dominuojančia jėga versle, taigi ir bankroto bylose. Todėl tinkamas šio turto vertinimas atlieka svarbesnę vaidmenį bankroto atveju, nes šalys pripažįsta didėjančią nematerialiojo turto įtaką šiandieninėje verslo aplinkoje. Tačiau kaip

¹⁰³ „Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E2A-832-340/2018“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://eteismai.lt/byla/207684552576574/e2A-832-340/2018>.

¹⁰⁴ „Teisės subjektų patvirtinimo, TSPA paskyrimo ir finansinio pajėgumo vertinimo taisyklės“, Europos Komisija, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/rules-lev-lear-fca_lt.pdf#page5.

¹⁰⁵ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *supra note*, 95: 2.33 str.

¹⁰⁶ *Ibid*, 1.114 str. 2 d.

¹⁰⁷ *Ibid*, 115 str. 1 d.

¹⁰⁸ *Ibid*, 1.114 str. 1 d.

¹⁰⁹ „13-asis verslo apskaitos standartas „Nematerialusis turtas““, Audito ir apskaitos tarnyba, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <http://www.avnt.lt/assets/Apskaita/VAS-2020/13-VAS.pdf>.

pradedama suprasti įvairius nematerialiojo turto vertinimo būdus, taip pat turi būti suvokiama ir daugybė situacijų, kai tikslus nematerialiojo turto įvertinimas gali turėti įtakos bankroto bylos eigai. Nematerialiojo turto vaidmuo bankroto byloje dažnai yra nepastebimas ir neįvertinamas. Neabejotinai didelėse elektroninės prekybos srityse nematerialusis turtas tampa pagrindiniu akcentu. Todėl nemokumo procese dalyvaujančios šalys negali sau leisti ignoruoti galimo nematerialiojo turto egzistavimo. Bet kokio nematerialaus turto nustatymas ir panaudojimas gali reikšti skirtumą tarp sėkmingo reorganizavimo ir likvidavimo arba tarp turto neturėjimo ir kreditorių tenkinimo didesne apimtimi¹¹⁰.

Asmens valdymo organai turėtų gebėti apibūdinti intelektinės nuosavybės ir nematerialiojo turto vaidmenį plačiaja rinkos strategine prasme. Pavyzdžiui, kiek įmonė yra priklausoma nuo savo patentų ir techninių žinių, siekdama konkurencinio pranašumo, kiek atskirų prekių ženklų pavadinimai yra svarbūs konkurencinei aplinkai ar operacinės sistemos yra esminė įmonės sudedamoji dalis¹¹¹. Tačiau įsiteisėjus teismo nutarčiai iškelti bankroto bylą, juridinio asmens valdymo organai netenka savo įgaliojimų¹¹², o šias teises perima nemokumo administratorius, kuris organizuoja juridinio asmens buhalterinės apskaitos tvarkymą¹¹³ ir užtikrina finansinių ataskaitų rinkinių sudarymą¹¹⁴. Paprastai, neįregistravus intelektinės nuosavybės, nemokumo administratoriui gali kilti sunkumų identifikuojant šios rūšies turtą ir vertę. Dėl to toks turtas nebūtų įtrauktas į finansines ataskaitas ir bendras įmonės turtas būtų laikomas mažesnės vertės. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba sutinka, kad vertinant objektyviai nemokumo administratorius gali neturėti specifinių žinių visose srityse ir reikėtų pasitelkti tam tikros srities specialistus¹¹⁵, o tai padidintų turto realizavimo išlaidas.

UNCITRAL teigia, kad turtas, kuris turi būti įtrauktas į nematerialiojo turto kategoriją, gali būti apibrėžtas skirtingai įvairiose valstybėse, atsižvelgiant į nacionalinę teisę, tačiau gali apimti intelektinę nuosavybę, vertybinius popierius ir finansines priemones, draudimo polisus, sutartines teises (įskaitant tas, kurios susijusios su trečiosioms šalims priklausančiu turtu)¹¹⁶. Svarbu paminėti, kad sutartys ar draudimo polisai yra nutraukiami, nes juridinis asmuo yra likviduojamas.

¹¹⁰ „The Role of Intangibles in Bankruptcy“, American Bankruptcy Institute, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://www.abi.org/abi-journal/the-role-of-intangibles-in-bankruptcy>.

¹¹¹ Weston Anson, *The Intangible Assets Handbook* (Jungtinės Amerikos Valstijos: ABA, 2007), 18.

¹¹² LRS, *supra note*, 3: 56 str.

¹¹³ *Ibid*, 66 str. 1 d. 17 p.

¹¹⁴ *Ibid*, 66 str. 1 d. 18 p.

¹¹⁵ „Taikomasis mokslinis tyrimas „Optimalaus individualia veikla užsiimančių fizinių asmenų, ūkininkų, kitų fizinių asmenų nemokumo problemų sprendimo modelio nustatymas“, AVNT, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., [https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/2\(1\).doc](https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/2(1).doc).

¹¹⁶ UNCITRAL, *supra note*, 18: 76.

Tai reiškia, kad tam tikra prasme įmonės turtas yra iššvaistomas, nes naudos negauna nei kreditoriai, nei bankrutuojantis juridinis asmuo.

Parduodant juridinį asmenį perleidžiami ne tik turtiniai, bet ir nematerialūs aspektai. Turto sąvoka apibūdina ne tik daiktus, todėl turtas gali būti laikomas tiek materialiu, tiek nematerialiu. Bendrai, turtu laikomi objektai, galintys atnešti ekonominę naudą¹¹⁷. CK 6.402 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad kartu su visu turtu pirkėjui pereina prekių ar paslaugų ženklas bei teisė į firmos vardą¹¹⁸. Įprastai įmonės prekinis ženklas ir įmonės vardas yra laikomi vieni esminių privalumų perkant įmonę. Tačiau bankrutuojant įmonei, juridinis asmuo yra išregistruojamas¹¹⁹, todėl šios teisės negali būti perleidžiamos.

2.2. Juridinio asmens pardavimo procesas

Praėjus daugiau nei vieneriems metams po JANĮ įsigaliojimo, nėra viešai prieinamų duomenų, nurodančių juridinių asmenų kaip turtinio komplekso pardavimų skaičių. Neturint konkrečių duomenų ir nesant gausios teismų praktikos, sunku įvertinti, ar esantis reglamentavimas atitinka paskirtį, nurodytą JANĮ aiškinamajame rašte – parduoti turtą už kuo didesnę sumą ir įtvirtinti kuo veiksmingesnį tokio pardavimo procedūrų reglamentavimą užtikrinant skaidrumą¹²⁰.

Dar pirmojo kreditorių susirinkimo metu nemokumo administratorius kreditorių susirinkimui privalo pateikti nuomonę dėl juridinio asmens pardavimo galimybės¹²¹. Vadinasi, labai svarbi aplinkybė, lemianti juridinio asmens realizavimo būdą, yra nemokumo administratoriaus nuomonė. Galima teigti, kad pirmiausia nuo nemokumo administratoriaus nuomonės ir yra svarstomos tolimesnės turto pardavimo galimybės. Visuotinės lietuvių kalbos enciklopedijoje nuomonės sąvoka laikoma „subjektyvus žinojimas, įsitikinimas, pažiūra, nusimanymas, nuovoka. Dažnai nuomonę lemia emocijos, tam tikrų reiškinių ar idėjų interpretacija, asmeninis patyrimas“¹²². Suprantama, kad nemokumo administratorius yra saistomas JANĮ ir privalo išimtinai užtikrinti įstatymo nuostatas – veikti visų šalių interesams, bet taip pat yra saistomas profesinės etikos – elgtis rūpestingai¹²³. Atsižvelgiant į JANĮ

¹¹⁷ Renata Junikienė, „Įmonės pirkimo-pardavimo teisinio reglamentavimo ypatumai ir taikymo problematika“ (magistro darbas, Vilniaus universitetas, 2020), 15, <https://epublications.vu.lt/object/elaba:69378601/69378601.pdf>.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, *supra note*, 95.

¹¹⁹ LRS, *supra note*, 3: 101 str.

¹²⁰ Lietuvos Respublikos finansų ministerija, *supra note*, 11: 24.

¹²¹ LRS, *supra note*, 3: 60 str. 3 d. 9 p.

¹²² „Visuotinė lietuvių enciklopedija“, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://www.vle.lt/straipsnis/nuomone/>.

¹²³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjo 2005 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr3K-3-650/2005“, Liteko, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=70072acf-56d1-4fe5-9f58-51d3b577adf4>.

reglamentavimą, nemokumo administratorius teikia tik savo asmeninę nuomonę, kuria nebūtinai išreiškia geriausią sprendimą atitinkamoje situacijoje.

Toliau yra nustatyta, kad pirmojo kreditorių susirinkimo metu nemokumo administratorius privalo pateikti preliminarias pradines turto realizavimo sumas ir terminus¹²⁴, kaip suprantama, ši nuostata taikoma tuo atveju, jei turtas būtų parduodamas dalimis. Nemokumo administratorius jau šioje stadijoje turi būti bent preliminariai nustatęs turto kainą. Jei nemokumo administratorius siūlo juridinio asmens pardavimą, tuomet 87 straipsnio 2 dalies 1 punkte nurodoma, kad nemokumo administratorius kreditorių susirinkimui turi pateikti pagrindimą, kad parduodant juridinį asmenį kreditoriams nauda būtų didesnė. Vadinasi, pirmuoju kreditorių susirinkimu pirmiausia aptariamos galimybės parduoti juridinį asmenį, tačiau nėra būtina pateikti pagrindimą, kad parduodant juridinį asmenį būtų gaunama daugiau naudos. JANĮ nėra reglamentuojamas pagrindimo terminas, vadinasi, tai gali būti pateikta ir kitų susirinkimų metu. O tai tik atitolina pardavimo procesą ir skatina turto nuvertėjimą.

Doktrinoje autorių puikiai pastebėta, kad siekiant realiai įgyvendinti JANĮ juridinio asmens pardavimo nuostatas, išskirtinis dėmesys pirmiausia turėtų būti sutelkiamas į turto pardavimo pradžią¹²⁵, todėl siūloma įgalinti teismą iki pirmojo kreditorių susirinkimo priimti sprendimą parduoti juridinį asmenį. Taip pat keliama problema dėl operatyvaus sprendimo priėmimo, nustatant, ar juridiniui asmeniui tęsti veiklą yra tikslinga¹²⁶. Atsižvelgiant į tai, JANĮ 63 straipsnio 1 dalis numato, kad juridinis asmuo turi teisę tęsti komercinę veiklą su sąlyga, kad veiklos tęsimo rezultatas mažintų kreditorių reikalavimų sumą. Vienintelis būdas įrodyti, kad tęsiama veikla neša naudą, tai nesustoti vykdyti ūkinės veiklos ir jos pabaigoje vertinti rezultata. Doktrinoje autorių pasiūlymas logiškas – pirmiausia priimti sprendimą dėl įmonės pardavimo, tuomet spręsti dėl sutarčių nutraukimo¹²⁷. Tačiau rekomenduotina atsižvelgti ir į kreditorių balsavimo tvarką sutrumpinant laikotarpį nuo bankroto bylos iškėlimo iki kreditorių sprendimo priėmimo dėl įmonės pardavimo. Pavyzdžiui, leisti balsuoti tik pirmojo tenkinimo etapo kreditorinio reikalavimo dydžiu. Iš esmės nuo pat nemokumo proceso pradžios taptų aiškūs kreditorių reikalavimai, tai užtikrintų operatyvų sprendimą dėl įmonės pardavimo. Taip pat svarstyтина galimybė, kad teismas, priimdamas nutartį iškelti bankroto bylą, kartu patvirtintų preliminarų kreditorių sąrašą, kurie priimtų sprendimą dėl įmonės veiklos tęsimo¹²⁸. Toks pat požiūris atsispindi ir Vokietijos nemokumo teisėje. 152 straipsnyje numatyta, kad kreditoriai į sąrašus

¹²⁴ LRS, *supra note*, 3: 60 str. 3 d. 7 p. b).

¹²⁵ Remigijus Jokubauskas, Vigintas Višinskis ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 16: 21.

¹²⁶ *Ibid*, 275.

¹²⁷ *Ibid*

¹²⁸ Lietuvos Respublikos Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetas, *supra note*, 74: 71-74.

įtraukiami ne tik pagal kreditorinius reikalavimus, bet ir pagal bankrutavusios įmonės pateiktus žurnalus, buhalterines ataskaitas¹²⁹.

Kita vertus, suprantama, kad nėra objektyvu šioje stadijoje nemokumo administratoriui pateikti informaciją, kuri nepriklauso nuo jo valios. Turto paklausa dažnu atveju yra kintanti, o kai kurie kreditorių susirinkimo sprendimai gali turėti esminės įtakos turto pardavimo baigčiai¹³⁰. JANĮ nėra nustatyta, ar taip pat ir tolimesnėje turto realizavimo stadijoje įmanoma siūlyti juridinio asmens pardavimą kaip turtinį kompleksą. Pavyzdžiui, po pirmojo kreditorių susirinkimo nepradėjus likviduoti turto, bet atsiradus pirkimu susidomėjusiam asmeniui.

Atkreiptinas dėmesys, kad JANĮ 87 straipsnio 1 dalyje pakartojama ta pati nuostata, nustatanti, kad nemokumo administratorius privalo pateikti nuomonę dėl juridinio asmens pardavimo. Atsižvelgiant į įstatymo projekto tikslus, galima daryti prielaidą, kad tokia pakartotinė lingvistinė norma ypatingai siekiama skatinti juridinio asmens pardavimą kaip vientisą subjektą, nes tai spartina nemokumo proceso baigtį¹³¹. Toks tikslas netiesiogiai siekiamas per nemokumo administratoriui suteiktą teisę pareikšti nuomonę, kuri nebūtinai atitiks įstatymo leidėjo požiūrį. Tarptautinio valiutos fondo (angl. International Monetary Fund) manymu, turto pardavimas didesnėmis dalimis, įskaitant ir viso juridinio asmens pardavimą, gali atnešti didesnės naudos. Nors nemokumo įstatymas ir gali atspindėti šią pirmenybę pačiame įstatyme, tačiau tai nėra būtina, nes daroma prielaida, kad likvidatorius laikysis tokio būdo, kuris padidins turto vertę¹³². Tačiau, kad kreditoriai suprastų juridinio asmens pardavimo kaip turtinio vieneto svarbą, reglamentavimas turi būti palankus ir aiškus.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo (toliau – LAT) praktikoje įtvirtinta, jog teismas negali nustatyti pardavimo kainos ar pardavimo būdo, nes ekonominio pobūdžio klausimams diskrecija išimtinai suteikiama kreditoriams. Tačiau teismas, nustatęs, kad kreditorių susirinkimas netinkamai vertino ar priėmė sprendimus, juos gali panaikinti¹³³. Analizuojant doktrinoje pateiktas išvalgas, kuriomis siūloma, kad teismas vienašališkai dar neįvykus pirmajam kreditorių susirinkimui vertintų, ar įmonė turi būti parduodama kaip turtinis kompleksas¹³⁴, kyla problema, kad tokiu būdu būtų pažeista teismų formuojama praktika, kuri skatina pirmiausia nustatyti turto

¹²⁹ „Insolvenzordnung (InsO)“, Bundesamt für Justiz, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG001200000>.

¹³⁰ „Pastabos ir pasiūlymai Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto“, *supra note*, 73.

¹³¹ Lietuvos Respublikos Finansų ministerija, 11: *supra note*.

¹³² International Monetary Fund, „Objectives of an Orderly and Effective Liquidation Procedure“, eLibrary, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://www.elibrary.imf.org/view/books/071/05062-9781557758200-en/ch03.xml>.

¹³³ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017“, eTeismai, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://eteismai.lt/byla/20785644903434/e3K-3-196-313/2017>.

¹³⁴ Remigijus Jokubauskas, Vigintas Višinskis ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 16.

vertę, jei būtų parduodama dalimis ar kaip turtinis kompleksas. Ir tik pateikus turto vertinimą, palikti galimybę kreditoriams priimti sprendimą dėl turto realizavimo būdo¹³⁵. Suprantama, kad doktrinos autoriai susikoncentruoja į juridinio asmens pardavimo instituto tikslą – užtikrinti turto realizavimo operatyvumą. Tačiau suteikiant galimybę nemokumo administratoriui vienašališkai rinkti ir teikti informaciją, neužtikrinamas proceso skaidrumas, kuris yra ne mažiau svarbus nei operatyvumas ir yra laikomas vienu iš nemokumo teisės principų¹³⁶.

JANĮ 87 straipsnio 3 dalyje nustatyta, kad sprendimas dėl įmonės pardavimo vienašališkai nustatomas kreditorių susirinkimo. Svarbu atsižvelgti į tai, kad nei juridinio asmens dalyviai, nei nemokumo administratorius neturi teisės ginčyti tokio sprendimo. Nebent kreiptųsi į teismą siekiant nuginkčyti neteislingą kreditorių susirinkimo sprendimą, tačiau tai tik sumažintų turto realizavimo operatyvumą. Manoma, kad būtent nemokumo administratorius ir juridinio asmens dalyviai turėtų prisidėti prie įmonės pardavimo būdo nustatymo, nes paprastai jie turi daugiausiai informacijos apie skolininko savybes ir susidariusias aplinkybes, todėl gali priimti labiausiai pagrįstus sprendimus¹³⁷. Atsižvelgiant į tai, įstatymas turėtų suteikti teisę iki ginčo perėjimo į teismą ir kitoms šalims išreikšti savo nuomonę bei nesutikti su kreditorių priimtais sprendimais, jei įmanoma įrodyti, kad kitoks pasirinkimas atneštų daugiau naudos kreditoriams. Vargu, ar toks reglamentavimas įmanomas praktikoje. Taip yra dėl kreditorių savivaldos organo autonomiškumo¹³⁸.

JANĮ 87 straipsnio 5 dalis nustato, kad įmonės pirkimas-pardavimas reglamentuojamas CK nuostatomis tiek, kiek nemokumo įstatymas nenumato kitaip. Tačiau JANĮ labai menkavertiška dalimi reguliuoja juridinio asmens pardavimą. JANĮ nuostata perkelta iš CK pažymi tai, kad su kreditorių sutikimu leidžiama pirkėjui rinktis, ar pageidauja kartu su turtu perimti ir juridinio asmens prievolės kreditoriams¹³⁹. Ši nuostata atsiradusi iš teisminės praktikos dar ĮBĮ galiojimo metu, jei kartais pardavėjas neatlygintų kreditorių reikalavimų, kreditoriams buvo suteikta teisė reikalauti įvykdymo užtikrinimo iš pirkėjo¹⁴⁰. Tačiau bankroto proceso metuiki įmonės pardavimo atsiradę patvirtinti kreditorių reikalavimai nepereina pirkėjui¹⁴¹, vadinasi, šie reikalavimai turėtų būti tenkinami iš bendros įmonės pardavimo gautos sumos.

¹³⁵ LAT, *supra note*, 133.

¹³⁶ *Ibid*, 3: 3 str. 3 p.

¹³⁷ „Orderly & Effective Insolvency Procedures“, International Monetary Fund, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/>.

¹³⁸ LAT, *supra note*, 26.

¹³⁹ LRS, *supra note*, 3: 87 str. 7 d.

¹⁴⁰ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. rugsėjo 26 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-335-916/2017“, Liteko, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiska/tekstas.aspx?id=cf7a915b-164f-49b6-aaef-e55d7d00b415>.

¹⁴¹ LRS, *supra note*, 3: str. 6 d.

Pirkėjas yra visapusiškai apsaugomas nuo įmonės skolų, nes jam nėra perleidžiamos nei iki bankroto paskelbimo susidariusios sumos, nei skolos, atsiradusios bankroto proceso metu. Nors teoriškai, piniginiai įsipareigojimai, atsiradę veiklos vykdymo metu, turėtų būti mokami iš įmonės gautų pajamų¹⁴². Kitu atveju ir pats veiklos tęstinumas netenka prasmės. Atkreiptinas dėmesys, kad pirkėjui nepereina tik patvirtinti kreditorių reikalavimai, tačiau galėtų pereiti nepatvirtinti kreditorių reikalavimai, kurie dėl pagrįstų priežasčių nebuvo pareikšti įstatymo nustatytais terminais¹⁴³. Lietuvos įstatymai, taip pat ir JANĮ, nereglamentuoja, kas atsitinka su tokio pobūdžio reikalavimais. Todėl galima teigti, kad byloje nepareikštas reikalavimas nepasibaigia¹⁴⁴, jei pateikiama svarbi preižastis. Todėl esant dabartiniam JANĮ reglamentavimui dėl nepatvirtintų kreditorių reikalavimų gali lemti kai kurių kreditorių geresnę padėtį. Šiems kreditoriams suteikiama teisė reikalauti prievolės atlyginimo iš pirkėjo, todėl pažeidžiamas kreditorių lygiateisiškumo principas.

Dar 2015 m., galiojant ĮBĮ, Lietuvos statybininkų asociacija išreiškė nuomonę, kad CK normos sukurtos veikiančiam, o ne bankrutuojančiam verslui, todėl turėtų būti labiau pritaikytos įmonės pardavimui bankroto metu arba šias normas su atitinkamais pakeitimais perkelti į galiojantį įstatymą¹⁴⁵. Atsižvelgiant į derinimo pažymos tikslus, suprantama, kad įmonės pirkimo-pardavimo reglamentavimas reikalingas užtikrinti greitam ir operatyviam turto pardavimui. Tačiau, kiek įmanoma, nemokumo įstatyme turėtų būti aiškiai nurodytos visos kitų įstatymų nuostatos, galinčios turėti įtakos bankroto bylos eigai¹⁴⁶.

Svarbu paminėti, kad iki JANĮ įsigaliojimo bendrosios CK nuostatos, reguliuojančios įmonės pirkimą-pardavimą, imperatyviomis normomis draudė įmonės pirkimo-pardavimo reguliavimą taikyti bankroto procese, juridinį asmenį parduodant nemokumo administratoriui¹⁴⁷. Tačiau įsigaliojus JANĮ, kartu pakeista ir CK nuostata, kuri nustato, kad CK normos, reglamentuojančios įmonės pirkimą-pardavimą, bankroto proceso metu taikomos tiek, kiek juridinių asmenų nemokumą reglamentuojantis įstatymas nenustato kitaip¹⁴⁸. Atsižvelgiant į šiuos pokyčius,

¹⁴² LRS, *supra note*, 3: 63 str. 3 d., 4 d.

¹⁴³ *Ibid*, 41 str. 4 d.

¹⁴⁴ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-327-915/2018“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://eteismai.lt/byla/211370262292774/3K-7-327-915/2018>.

¹⁴⁵ „Derinimo pažyma Dėl Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.410 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/819bfe80798a11e59a1ed226d1cbceb5/format/ISO_PDF/.

¹⁴⁶ UNCITRAL, *supra note*, 18: 27.

¹⁴⁷ „CK 6.410 2016 m. rugsėjo 27 d. įstatymo Nr. XII – 2645, įsigal. 2016 m. spalio 7 d. (TAR, 2016-10-06, 2016-24685) redakcija“, LRS, žiūrėta 2022 m. balandžio mėn. 3 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/30fe9a21856211e6a0f68fd135e6f40c>.

¹⁴⁸ „Civilinio kodekso 2.70, 2.106, 6.410, 6.572 ir 6.765 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas XIII P-2778(2)“, LRS, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/76f5b650725211e99ceae2890faa4193>.

akivaizdu, kad nebuvo kuriamų naujų nuostatų, reguliuojančių juridinio asmens pardavimą CK prasme. Vadinasi, šiuo metu juridinio asmens pardavimą reguliuoja CK 6.402–6.410 straipsnių normos.

2.3. Sandorio sudarymas

CK numatyto įmonės pirkimo-pardavimo teisinis reglamentavimas sukurtas atsižvelgiant į Komisijos rekomendaciją. Pastarasis teisinis reglamentavimas užtikrina įmonių perleidimo teisę, kuri leidžia joms, atsižvelgiant į trečiųjų šalių ir narių teises, pereiti iš vienos teisinės formos į kitą ar iš vienos įmonės į kitą, nereikalaujant įmonės likvidavimo ar naujo juridinio asmens steigimo. Kitaip tariant, siekiama išsaugoti įmonės išlikimą¹⁴⁹. CK 6.402 straipsnyje numatyta, kad pirkimo-pardavimo sutartimi pardavėjas įsipareigoja perduoti pirkėjui nuosavybės teise įmonę ar jos esminę dalį kaip turtinį kompleksą (neįtraukiant teisių ir pareigų, kurių pardavėjas neturi teisės perleisti kitiems asmenims), o pirkėjas įsipareigoja priimti ir sumokėti sutartą kainą¹⁵⁰.

Pagal šias nuostatas, pardavėjas yra juridinis asmuo, parduodantis įmonę, tačiau dėl bankroto likviduojamas juridinis asmuo gali sudaryti tik tuos sandorius, kurie yra susiję su juridinio asmens veiklos nutraukimu arba veiklos tęsimu, jei yra priimtas kreditorių susirinkimo sprendimas dėl juridinio asmens pardavimo¹⁵¹. Vertinant JANĮ nuostatas, reguliuojančias juridinio asmens pardavimą-pirkimą, kurios leidžia taikyti CK nuostatas tiek, kiek tai neprieštarauja JANĮ, galima teigti, kad juridinis asmuo negali sudaryti tokio pobūdžio sandorio, nes neatitinka nustatytų sandorio sudarymo kriterijų. Kita vertus, juridinio asmens valdymo organai šioje nemokumo proceso stadijoje jau yra netekę teisių ir pareigų, vadinasi, nemokumo administratorius atlieka sandorių sudarymo funkciją¹⁵². Įmonės pirkimo-pardavimo sutartis yra galima, jei tai traktuojama sandoriu, susijusiu su juridinio asmens veiklos nutraukimu. Nors įmonės pirkimo-pardavimo sutarties sudarymas savaime nėra traktuojamas kaip juridinio asmens veiklos nutraukimas. Kitu atveju, teismas, priimdamas sprendimą likviduoti juridinį asmenį, turėtų nurodyti, kad toks sandoris yra leistinas¹⁵³.

JANĮ nekelia reikalavimų juridinio asmens pirkimo-pardavimo sutarčiai, todėl taikomos CK 6.403 nuostatos, kuriose įtvirtinta, kad sutartis privalo būti rašytinės formos, patvirtinta notaro ir turinti CK 6.404 straipsnyje nurodytus priedus. Pažymėtina, kad minėtų reikalavimų nesilaikymas

¹⁴⁹ „94/1069/EC: Commission Recommendation of 7 December 1994 on the transfer of small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance)“, Europos Sąjungos leidinių biuras“, žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/d1d7cc83-a0ca-45e2-aeaa-26d0e3b0588c>.

¹⁵⁰ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *supra note*, 95: 6.402 str. 1 d.

¹⁵¹ LRS, *supra note*, 3: 84 str. 2 d.

¹⁵² *Ibid*, 66 str. 1 str. 1 p.

¹⁵³ *Ibid*, 63 str.

daro sutartį negaliojančia¹⁵⁴. Notarinė sandorių forma reglamentuojama CK 1.74 straipsnyje, kuriame įvardijami sandorio pobūdžiai ir pažymima, kad ši norma netaikoma bankroto procese, išskyrus, jeigu šiame kodekse nenustatyta kitaip¹⁵⁵. Šios normos yra nesuderinamos tarpusavyje, todėl nėra aišku, ar nemokumo procese parduodant juridinį asmenį sutartis yra tvirtinama notaro. Galimi ginčai dėl sutarties vykdymo ir galiojimo, kas esant nesutarimams su pirkėju, užvilkinant nemokumo procesą. Nors notaro patvirtinta sutartis užtikrina neteisėtų sandorių ir dokumentų nebuvimą, tačiau tai sukeltų papildomų procesinių išlaidų.

Civiliniuose teisiniuose santykiuose nustačius sutarties pažeidimą, pažeistai šaliai taikomi tam tikri teisių gynimo būdai. Įmonės su trūkumais perdavimo teisinės pasekmės reglamentuojamos CK 6.408 straipsnyje. Šiame straipsnyje pateikiamos nuorodos į normas, kurios įgyvendina pirkėjo teises. Tai reiškia, kad tinkamai neįvertinus bankrutuojančios įmonės turto, pirkėjas savo teises gali ginti, pavyzdžiui, CK 6.334 straipsnio normomis reikalaujant pardavėją atitinkamai sumažinti pardavimo kainą. Suprantama, kad vertės mažinimas atitinkamai sumažintų ir kreditorių reikalavimų tenkinimų sumą. Neaptartos sandorio sudėtinės dalys taptų našta tiek kreditoriams, tiek nemokumo administratoriui, dėl kurių galimai nemokumo administratorius turėtų atsakyti asmeniškai.

JANĮ 80 straipsnyje imperatyvia teisės norma nustatyta, kad taikos sutartį pasirašo nemokumo administratorius ir visi kreditoriai, tačiau tam reikalingas juridinio asmens pritarimas¹⁵⁶. Priešingai nei parduodant juridinį asmenį kaip verslą, juridinio asmens sutikimas nėra reikalingas. Manoma, kad juridinio asmens dalyviai taip pat turėtų būti informuojami apie procesą, o kai kur net dalyvauti šiame procese, pavyzdžiui, ieškant juridinio asmens pirkėjų¹⁵⁷. Tačiau LAT yra išaiškinęs, kad juridinio asmens dalyviai sudarant taikos sutartį prisiima tam tikrą atsakomybę prieš kreditorius, būtent todėl juridinis asmuo iš esmės turi tam pritarti arba nesutikti. Atvirksčiai nei pirkimo-pardavimo procese, juridinis asmuo neįgyja papildomų įsipareigojimų. Taip pat jei juridinio asmens dalyviai ieškotų potencialių pirkėjų, atsirastų tarpė sukčiavimui, nes juridinio asmens dalyviams ir įstatyme nurodytiems su jais susijusiems asmenims draudžiama įsigyti bankrutuojančios įmonės turtą¹⁵⁸.

Juridinio asmens perėjimo pirkėjui momentas laikomas, kai pirkėjas sumoka visą sumą¹⁵⁹. CK nustatyta, kad jeigu sutartyje sutariama, kad teisė į juridinio asmens nuosavybę išlieka iki

¹⁵⁴ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *supra note*, 95: 403 str. 2 d.

¹⁵⁵ *Ibid*, 1.74 str. 1 d.

¹⁵⁶ LRS, *supra note*, 3: 80 str. 3 d.

¹⁵⁷ Remigijus Jokubauskas, Vigintas Višinskis ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 16: 267.

¹⁵⁸ LRS, *op cit.*, 37 str.

¹⁵⁹ *Ibid*, 87 str. 8 d.

pinigų sumokėjimo, vadinasi, pirkėjas, kol jam pereis nuosavybės teisė, gali naudotis įmonės turtu tiek, kiek tai būtina užtikrinant įmonės pirkimo tikslą¹⁶⁰. Iš to pardavėjui gali kilti šalutinės pareigos kartu su turtu atskleisti ir komercines paslaptis¹⁶¹, „know how“, bet tai nereiškia, kad pirkėjas sumokės sutartą sumą, todėl svarbu nustatyti ir sutarties nevykdymo pasekmes. Įmonės pirkimo-pardavimo sutartys reikalauja užtikrinti gan plačias pardavėjo pareigas. Tačiau tai turėtų užtikrinti tinkamą turto perleidimą¹⁶². Taip pat suprantama, kad tokiu atveju nemokumo administratorius prarastų teisę valdyti įmonės turtą, o tai prieštarautų JANĮ 66 straipsnio 1 dalies nuostatai, įtvirtinančiai nemokumo administratoriaus teisę valdyti ir disponuoti turtu¹⁶³. Režiumuojant galima teigti, kad turto perdavimo momentas nemokumo procese nėra tinkamas.

Kadangi iš CK reglamentavimo nėra aišku ar sutartis privalo būti tvirtinama, teismui galima priskirti sutarties tvirtinimo pareigą. Panašiai kaip ir sudarant taikos sutartį, tokiu būdu būtų užkertamas kelias kilti teisminiam ginčui ateityje¹⁶⁴. Teismas turėtų galimybę įvertinti, ar sutarties nuostatos neįtvirtina draudimų ir neprieštrauja imperatyvioms teisės normoms ar viešajam interesui. Tokiu būdu teismo patvirtinta sutartis turėtų galutinio sprendimo galią¹⁶⁵. Autorės nuomone, tai galėtų padėti bent jau dalinai išspręsti problemas, kilsiančias iš sudarytos sutarties.

Atsižvelgiant į kylančias problemas, abejotina, ar juridinio asmens pirkimui-pardavimui turėtų būti taikomos bendrosios Civilinio kodekso nuostatos. Nemokumo administratorius, veikiantis kaip civilinių teisinių santykių subjektas, priverstinai įgyvendina įmonės pardavimą. Galima būtų teigti, kad tokia praktika neatitinka teisėto sandorio elementų. Teigiama, kad toks pardavimo modelis labiau atitinka priverstinio vykdymo procesą¹⁶⁶. Latvijoje analogiškoje situacijoje skolininko turtas parduodamas iš varžytynių. Aukciono vykdymas ir turinės teisės užtikrinamos įgijėjo vardu pagal Civilinio proceso kodekso nuostatas, reglamentuojančias turto pardavimą priverstinėse varžytynėse¹⁶⁷. Galima konstatuoti, kad siekiant įvykdyti įmonės pardavimą, minėtas reglamentavimas tiktų ir Lietuvos nemokumo teisės procese. Priešingai, Tarptautinis valiutos fondas mano, kad privatus pardavimas gali veikti efektyviai (net labiau nei kiti likvidavimo būdai), jei sistemoje yra numatyti instrumentai tinkami stebėti veiklą, pardavimą,

¹⁶⁰ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *supra note*, 95: 6.407 str. 5 d.

¹⁶¹ Julija Kiršienė „Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė“, *Jurisprudencija*, 81, 2 (2006), 28.

¹⁶² *Ibid*, 39.

¹⁶³ LRS, *supra note*, 3: 66 str. 1 d. 2 p.

¹⁶⁴ „Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas“, *op cit.*, 6.893 str. 1 d.

¹⁶⁵ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. gruodžio 3 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje Nr. e3K-3-244-469/2021“, Liteko, žiūrėta 2022 m. gegužės 9 d., <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=7d1ffa70-c919-486d-8163-4ad9e6ee007b>.

¹⁶⁶ Remigijus Jokubauskas, Vigintas Višinskis ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 16: 15.

¹⁶⁷ „Maksātnespējas likums“, Likumi, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://likumi.lv/doc.php?id=214590&>.

o įstatymai numato priemones, užtikrinančias, kad bankroto administratorius (arba už pardavimą atsakingas asmuo) būtų techniškai pajėgus įgyvendinti turto realizavimo procesą¹⁶⁸.

Pažymėtina, kad Lenkijos bankroto įstatymas dalinai atskirai nemokumo įstatyme reglamentuoja pirkimo-pardavimo sutarties sudarymą, tačiau didžiąja dalimi nurodoma remtis Civiliniu kodeksu¹⁶⁹. Per teisėjo nurodytą terminą, bet ne ilgiau kaip per keturis mėnesius nuo tos dienos, kai oficialus administratorius patvirtina konkurso dalyvio siūlomą sumą, administratorius sudaro pirkimo-pardavimo sutartį. Jeigu sutartis nepasirašoma dėl konkurso dalyvio kaltės, teisėjas skiria naują aukcioną ar konkursą, kuriame sutarties nepasirašiusiai šaliai draudžiama dalyvauti¹⁷⁰. Sveikintina, kad įstatyme konkrečiai nurodytas sutarties sudarymo terminas ir reglamentuojama sutarties nesudarymo pasekmė. Tačiau žvelgiant į nemokumo teisės tikslus, keturių mėnesių terminas sutarties sudarymui ir pasirašymui gali atrodyti gerokai per ilgas.

Slovakijos nemokumo įstatymas (sk. *ZÁKON o konkurze a reštrukturalizácii a o zmene a doplnení niektorých zákonov*) nurodo, kad bankrutuojančio turto pardavimo tikslas yra gauti kuo didesnę pelną per trumpiausią įmanomą laiką ir, žinoma, mažiausiomis sąnaudomis¹⁷¹. Likviduojant įmonę administratorius sutartimi perduoda pirkėjui visus įmonei priklausančius daiktus, teises ir kitas turtines teises. Iš įsipareigojimų, susijusių su įmone, pirkėjui pereina tik įsipareigojimai, atsiradę dėl bankrutuojančios įmonės veiklos po bankroto paskelbimo ir nepiniginiai įsipareigojimai iš sutartyje nurodytų darbo santykių¹⁷². Toks verslo pardavimas reguliuojamas Komercinio kodo (sk. *Obchodného zákonníka*) 476 straipsnio, kuriame numatoma, kad įmonės pirkimo-pardavimo sutartimi pardavėjas įsipareigoja perduoti pirkėjui nuosavybės teisę į daiktus, kitas teises ir visą turtą, kuris yra naudojamas įmonės veiklai, o pirkėjas įsipareigoja prisiimti pardavėjo pareigas, susijusias su įmonės veikla, ir sumokėti pirkimo kainą. Sutartis privalo būti rašytinės formos su patvirtintais pardavėjo bei pirkėjo parašais¹⁷³. Sutarties įsigaliojimo dieną pardavėjas privalo perduoti, o pirkėjas – perimti į pardavimą įtrauktus daiktus¹⁷⁴. Perimant daiktus šių daiktų sugadinimo rizika pereina iš pardavėjo pirkėjui.

¹⁶⁸ é M. Garrido, Amira Rasekh, Adolfo Rouillon, „Republic of Latvia. Evaluation of the insolvency framework“, International Monetary Fund, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/latvia20-20ta20report20on20evaluation20of20the20insolvency20framework1.pdf>.

¹⁶⁹ „Prawo upadłościowe“, Journal of Law, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzuzdziennik-ustaw/prawo-upadlosciowe-17021464/cz-1-tyt-7-dz-2>.

¹⁷⁰ *Ibid*, 321 str.

¹⁷¹ „7/2005 Z. z. Časová verzia predpisu účinná od 01.03.2021 do 07.07.2022.“, Slov – Lex, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/7/20210301#paragraf-93.odsek-1>.

¹⁷² *Ibid*, 92 str. 2 d.

¹⁷³ „513/1991 Zb. Časová verzia predpisu účinná od 28.12.2021 do 16.07.2022.“, Slov – Lex, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/513/>.

¹⁷⁴ *Ibid*: 483 str.

Lyginant Slovakijos ir Lenkijos įmonės pirkimo-pardavimo sutarties sudarymo nuostatas nemokumo procese, atkreiptinas dėmesys, kad kaip ir Lietuvoje, sutarties sudarymas reglamentuojamas Civilinio ar Komercinio kodekso nuostatomis. Lenkijos modelis Civiliniame kodekse neaptartas nuostatas numato nemokumo įstatyme. Nors galima būtų teigti, kad, pavyzdžiui, sutarties sudarymo terminas neatitinka tikslo – operatyviai realizuoti turtą. Tačiau įtvirtinant atskirą reglamentavimą, daugeliu atvejų užtikrinama, kad sudaryta sutartis atitiks nemokumo procese sudaromos sutarties poreikius. Slovakijos Komercinio kodekso nuostatose siekiama kuo išsamiau aptarti turto pirkimo-pardavimo procesą ir užtikrinti sklandų turto perėjimą, tačiau, kaip ir Lietuvoje, išimtinai vadovaujamosi bendrinėmis įmonės pardavimo sąlygomis. Skirtingai nei JANĮ, Slovakijoje numatoma, kad pirkėjas neprisiima turtinių įsipareigojimų, atsiradusių iki bankroto paskelbimo. Tokios taisyklės sukurtos tam, kad bankrutavusios įmonės prievolės nebūtų perkeltos verslo įgijėjui.

Lietuvoje įmonės su trūkumais perdavimo atveju teisinės pasekmės išdėstytos CK, tačiau akivaizdžiai tai negali būti taikoma įmonės perleidimui bankroto procese. Pirkėjui nustačius tam tikrus trūkumus, įmonė gali būti jau išregistruota, todėl neaišku, kam tokiu atveju taikoma atsakomybė ir kaip būtų ginamos pirkėjo teisės. Lygiai taip pat sunku suprasti, ar nemokumo administratoriaus atstovavimas sutarties sudarymo metu nepažeidžia sutarties laisvės principo, todėl tiksliau būtų taikyti anksčiau minėtas Latvijoje naudojamas nuostatas dėl priverstinio pardavimo iš varžytynių. Tokiu būdu būtų užtikrinta, kad susidarę teismo nepatvirtinti kreditorių reikalavimai nepereitų pirkėjui. Lietuvos bendrosios CK nuostatos, aptariančios juridinio asmens pirkimo-pardavimo procesą, bankroto metu nėra tinkamos. Kai kuriais atvejais ir pačios nuostatos nėra suderintos tarpusavyje, todėl gali kilti teisinių neaiškumų. Kitais atvejais atsiranda prielaidos neskaidriam verslo perdavimui ar kreditorių lygiateisiškumo principo pažeidimui.

2.4. Kainos ir turto pardavimo būdo nustatymas

JANĮ 90 straipsnyje nurodoma, kad iš varžytynių privalo būti parduodamas juridinio asmens nekilnojamasis turtas¹⁷⁵ ir kitas turtas, kurio pradinė pardavimo kaina ne mažesnė negu 10 MMA¹⁷⁶. Galima daryti prielaidą, kad dažniausiai įmonės turtinio komplekso vertė viršytų nustatytą minimalų kainos dydį, todėl galima preziumuoti, kad ir įmonės pardavimas turėtų būti vykdomas varžytynių būdu, tačiau JANĮ 87 straipsnis tokios galimybės nenumato. Nebent kreditorių susirinkimas priimtų sprendimą neparduoti juridinio asmens¹⁷⁷. Sunku pasakyti, ar bandant parduoti juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą iš varžytynių, nekiltų sunkumų dėl teisinio

¹⁷⁵ LRS, *supra note*, 3: 90 str. 1 d. 1 p.

¹⁷⁶ *Ibid*, 90 str. 1 d. 2 p.

¹⁷⁷ *Ibid*, 87 str. 3 d.

reguliuojamo, nors JANĮ to ir nedraudžia. Atsižvelgiant į aukciono būdu parduodamų įmonių pardavimo-pirkimo sutartį, sudaroma tomis pačiomis nuostatomis kaip ir įmonės pardavimo-pirkimo nemokumo proceso metu, išskyrus CK 6.402 straipsnį¹⁷⁸. Nors JANĮ įmonės pardavimo-pirkimo nuostatomis trūksta teisinio aiškumo ir konkretumo, tačiau iš varžytynių parduodamam turtui galėtų būti taikomos tos pačios sutarties nuostatos.

Atkreiptinas dėmesys, kad kartu su turtinių ir neturtinių juridinio asmens teisių sąrašu nemokumo administratorius kreditorių susirinkimui privalo pateikti pagrindimą, kad parduodant juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą, nauda būtų didesnė nei parduodant įprastu būdu – dalimis¹⁷⁹. Sunku įsivaizduoti, kaip tai atrodytų praktikoje, nesant realaus juridinio asmens pirkėjo. Kadangi juridinis asmuo nėra parduodamas iš varžytynių, o nesant realios pardavimo kainos pasiūlymo nustatyti, ar vientisas objektas būtų parduodamas didesne kaina nei dalimis, yra neįmanoma. Naudojantis rinkos kainos principu, reiškiančiu, kad turto pardavimo kaina turi remtis analogiško turto pardavimo kaina rinkoje, nėra tikslu ir objektyvu. Rinkos kainos gali keistis nuo parduodamos įmonės vykdomos veiklos specifiškumo, pavyzdžiui, jei įmonėje parduodamos sezoninės prekės, jos atitinkamai ne sezono metu galėtų būti vertinamos žemesnėmis kainomis.

Taip pat turto pardavimui įtaką daro kreditorių susirinkimo sprendimai, kaip vienoks ar kitoks turtas turėtų būti realizuojamas. Teismų praktikoje rinkos vertė yra laikoma tik teoriniu ir ginčytinu dalyku, nes bankrotas yra kolektyvinis procesas, kuriame laikomasi kreditorių autonomijos principo¹⁸⁰. Taip pat teismai pažymi, kad nustatyta pradinė kaina nelemia kainos, už kurią realiai turtas bus parduodamas. Jei yra manoma, kad nustatyta rinkos kaina yra per žema, tokios menamos abejonės pašalinamos besirungiant varžytynių dalyviams. Tai reiškia, kad patrauklaus pardavimo objekto kaina potencialiai varžytynių metu gali išaugti¹⁸¹. Jei iki pirmojo kreditorių susirinkimo atsiranda potencialus pirkėjas su siūloma kaina, būtų galima šią sumą laikyti pradine turto pardavimo suma. Šiuo atveju varžytynės turėtų būti skelbiamos skubos tvarka ir tik įvykus varžytynėms, galima vertinti, ar pasiūlyta suma atitinka parduodamo turto rinkos vertę. Manoma, kad pirkėjams pardavimas aukcione paprastai yra mažiau palankus nei dvišalis pardavimas, nes pirkėjas gali sumokėti didesnę kainą, o sandorio sąlygos gali būti mažiau palankios¹⁸².

¹⁷⁸ „Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas“, *supra note*, 95: 6.421 str. 4 d.

¹⁷⁹ LRS, *supra note*, 3: 87 str. 2 d. 2 p.

¹⁸⁰ „Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo 2020 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1887-407/2020“, Liteko, žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaieska/tekstas.aspx?id=84460df3-cf62-4493-9c58-353e6f7b1f0f>.

¹⁸¹ LAT, *supra note*, 180: 28.

¹⁸² Eugenio Vaccari, „Promoting fairness in English insolvency valuation cases“, *International Insolvency Review published by INSOL International and John Wiley & Sons Ltd* 29 (2020): 290, <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/iir.1382>.

Lietuvos bankroto teisės vystymosi metu nuo pat atsiradimo buvo siekiama užtikrinti skaidrų ir sąžiningą turto realizavimo procesą ir išvengti korupcinės rizikos. Teisinių reglamentavimą plėtoti ta linkme, kad didelės vertės turtas būtų parduodamas tik iš varžytynių¹⁸³. Tačiau naujame įmonės pardavimo institute šis tikslas pranyksta ir pirmenybė teikiama greitesniam turto realizavimui. Praktikoje matomas pavyzdys, kai nesant sklandaus reglamentavimo, kreditoriai kreipiasi į teismą, norėdami paneigti parduodamo verslo kainą. Teismas nustatė, kad nemokumo administratoriaus nustatytos pardavimo sumos pagrindumas nebuvo aiškus. Keliami problema dėl kainos nustatymo būdo, kvestionuojama, ar buvo atliktas koks vertinimas, ar remtasi išimtinai tik pirkėjo pasiūlymu¹⁸⁴. Pavyzdžiui, Slovakijoje pirkimo kaina nustatoma pagal parduodamos įmonės buhalterinėje apskaitoje sutarties sudarymo dieną nurodytų daiktų, teisių ir pareigų suvestinę bei kitas nurodytas vertes. Jeigu sutartis turi įsigaliooti vėliau, pirkimo kainos suma keičiama atsižvelgiant į tarpiniu laikotarpiu įvykusį nuosavo kapitalo padidėjimą arba sumažėjimą¹⁸⁵.

Nustačius juridinio asmens bankrotą, siekiant rezultato operatyvumo ir maksimalaus kreditorių reikalavimų užtikrinimo, JANĮ turėtų numatyti, koku būdu turėtų būti pateikiamas įmonės pardavimas viešai auditorijai. Teismų praktikoje atsispindi JANĮ 87 straipsnio suteikiama galimybė parduoti įmonę pagal CK normas. Tačiau, pažymėtina, kad reglamentavimo trūkumu laikoma tai, kad nėra nustatyta, koku būdu juridinio asmens pardavimas turėtų būti viešinamas ir kokia yra nemokumo administratoriaus pareiga. Vienoje apeliacinių bylų nemokumo administratorius pardavimą paskelbė trijuose nekilnojamojo turto skelbimų interneto svetainėse. Tačiau nėra aišku, ar toks viešinimas yra pakankamas įgyti konkurencingus potencialius pirkėjus. Akcentuotina, kad JANĮ apskritai nereglementuoja juridinio asmens pirkėjų paieškos. Tačiau atsižvelgiant į nemokumo administratoriaus pareigas, galima suprasti, jog jis privalo kuo greičiau realizuoti turtą, todėl ir imtis visų privalomų priemonių įvykdyti spartų įmonės pardavimą.

Antru galimu variantu siūloma, kad kreditoriai turėtų nuspręsti dėl juridinio asmens pardavimo skelbimo ir jo pardavimo būdo 86 straipsnio 2 dalies prasme. Tačiau pardavimo viešinimas galėtų būti pradėtas vykdyti dar iki kreditorių susirinkimo, o jei būtų nuspręsta neparduoti įmonės, tai galimai atsirastų potencialių pirkėjų ir pagal tai reikėtų vertinti realią įmonės turto pardavimo kainą. Iš JANĮ nuostatos, kurioje nurodoma, kad pirmojo kreditorių susirinkimo metu turi būti pateikiama nuomonė dėl juridinio asmens pardavimo suprantama, kad

¹⁸³ Mulevičienė, *supra note*, 13: 69.

¹⁸⁴ „Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo 2020 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. EB2-1522-324/2020“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., <https://eteismai.lt/byla/193348179755099/eB2-1522-324/2020>.

¹⁸⁵ „513/1991 Zb. Časová verzia predpisu účinná od 28.12.2021 do 16.07.2022.“, *supra note*, 169: 482 str.

potencialus pirkėjas nuo labai ankstyvos nemokumo stadijos turėtų domėtis bankroto eiga, kad galėtų įsigyti įmonę, kaip veikiančią subjektą. Tačiau apie įmonės sunkumus greičiausiai gali sužinoti kreditoriai ir kitos šalys, susijusios su bankrutuojančiu juridiniu asmeniu. Paskelbiant pardavimą vietiniame laikraštyje, tikimybė, kad skelbimą pamatys suinteresuotas konkurso dalyvis, yra mažai tikėtina.

Pateikiamas vienas iš pavyzdžių, Prancūzijoje prieš bet kokį verslo ir turto pardavimą turi būti paskelbta Valstybės Tarybos (pranc. *Conseil d'Etat*) dekretu nustatytais sąlygomis, atsižvelgiant į verslo dydį ir parduodamo turto pobūdį (L642-22 str.)¹⁸⁶. Pagal 207 straipsnį verslo perdavimo ir turto realizavimo skelbimą atlieka atstovai pagal įstatymą, naudodamiesi internetu ir spauda, jei to reikia. Likvidatorius arba administratorius (kai jis yra paskirtas) praneša registruui esmines bendrovės arba filialo, ar filialų, kuriuos reikia parduoti, charakteristikas bei terminą, per kurį galima teikti pasiūlymus. Bet kuri suinteresuotoji šalis gali susipažinti su šia informacija registre¹⁸⁷. Taip užtikrinamas atvirumas, efektyvumas ir didžiausias prieinamumas prie informacijos. Siekiant vykdyti teisingą ir skaidrų procesą, įstatymo nusotatomis privaloma užtikrinti efektyvų įmonės pardavimo viešinimą¹⁸⁸. Nemokumo administratoriaus atsakomybė sumažėja bei užtikrinama, kad visa informacija per trečiąsias šalis bus perteikiama teisingai ir skaidriai. Panašiai ir Anglijoje oficialus administratorius paskelbia apie juridinio asmens bankrotą „Gazette“¹⁸⁹ internetiniame puslapyje, kuriame skelbiami teisiniai pranešimai ir ilgalaikis viešas bankroto įrašas. Jie taip pat gali tai reklamuoti kitais būdais¹⁹⁰.

Pavyzdžiui, Graikijoje buvo galimas specialus likvidavimo planas, kai teismo paskirtas likvidatorius buvo įpareigojamas surasti potencialius investuotojus, kurie varžytųsi tarpusavyje, tačiau toks procesas buvo panaikintas¹⁹¹. Greičiausiai toks procesas neužtikrino pardavimo skaidrumo. 2020 m. įsigaliojęs Graikijos nemokumo kodeksas sumažino teismo įsikišimą ir naująja sistema sustiprino kreditorių susirinkimo vaidmenį. Likviduojant įmonę kaip turtinį kompleksą, remiantis 158 straipsnio 5 dalimi, skelbiamas viešas elektroninis aukcionas be

¹⁸⁶ „Code de commerce“, Legifrance, žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d., https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000005634379/LEGISCTA000006161370/#LEGISCTA000006161370.

¹⁸⁷ „Décret n°2005-1677 du 28 décembre 2005 pris en application de la loi n° 2005-845 du 26 juillet 2005 de sauvegarde des entreprises.“, Legifrance, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000812016/2022-03-08/>.

¹⁸⁸ „Resolving insolvency“, *supra note*, 8.

¹⁸⁹ The Gazette official public record, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.thegazette.co.uk/>.

¹⁹⁰ „Guide to Bankruptcy“, Gov.uk, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.gov.uk/government/publications/guide-to-bankruptcy/guide-to-bankruptcy#advertising-your-bankruptcy>.

¹⁹¹ Dr. Dimitrios K. Roussis, „The drama of the business transfer rules in the Greek legal regime“, *Journal of International Banking Law and Regulation* 32, 10 (2017): 2-3, <https://legalsolutions.thomsonreuters.co.uk/en/products-services/westlaw-uk/commentaryredesign.html>.

nustatytos rezervo kainos¹⁹², kreditorių susirinkimas patvirtina laimėtoją arba prašo padidinti pardavimo kainą, jei nesutinkama – turtas gali būti išparduodamas dalimis¹⁹³. Tai reiškia, kad pirmenybė suteikiama greitam vientiso verslo pardavimui, tačiau kreditoriams nesutikus su pasiūlyta kaina, procesas užtruktu dar ilgiau, nes pakartotinai būtų parduojamas turtas dalimis. O tai reiškia turto nuvertėjimą. Taip pat atskiros šalys sprendžia, kaip rizika turėtų būti paskirstyta nemokumo procese. Graikijos atveju nemokumo įstatymas riziką perkelia kreditoriams, todėl galėtų sukelti kitų šalių nepasitenkinimą.

Absoliučiai priešingas Europos modeliams, Indijoje taikomas juridinio asmens pardavimo procesas. 35 straipsnio 1 dalies f punktas suteikia teisę likvidatoriui parduoti likviduojamos įmonės skolininko turtą viešo aukciono ar privačios sutarties būdu, perleidžiant arba parduodant turtą bet kuriam fiziniam ar juridiniam asmeniui¹⁹⁴. Anot Tarptautinio valiutos fondo, turto likvidavimo procedūra turi būti įvykdyta laiku ir efektyvi, joje turi būti numatytas toks pardavimas, kad būtų maksimaliai padidinta likviduojamo turto vertė. Šiuo tikslu įstatymai paprastai turėtų leisti vykdyti ir viešus aukcionus, ir privačius pardavimus, nurodant reikalavimą, kad pastaruoju atveju pardavimą prižiūrėtų teismas arba patvirtintų kreditoriai, arba abu. Kreditoriai turėtų būti tinkamai įspėti apie bet kokį pardavimą¹⁹⁵. Atsižvelgiant į JANĮ, galima teigti, kad Lietuvos nemokumo sistema dalinai atitinka siūlomas taisykles. Parduodant juridinį asmenį teismui turėtų būti suteikiama daugiau galios tikrinti priimtus sprendimus, pavyzdžiui, patvirtinti turto pardavimo būdą, o jei būtų parduodama ne aukciono būdu, dalyvauti sutarties patvirtinime ar galutinės kainos nustatymo tvarkoje.

Dar rengiant ĮBĮ projektą, svarstytas reglamentavimas, kuris nemokumo administratoriui būtų suteikęs galimybę įvertinti įmonės pardavimo galimybę. Tačiau galimas įmonės pardavimas tokiu atveju turėtų būti skelbiamas administratorių veiklos priežiūros institucijos internetiniame puslapyje. Tokiu būdu būtų galima nustatyti bent preliminarią verslo pardavimo kainą. Pažymėtina, kad jei kartu su verslu būtų parduodamas ir ikeistas turtas, tai būtų atliekamas kaip nekilnojamo turto pardavimas taikant iš varžytynių parduodamo turto pardavimo sąlygas. Siūlyta, kad įstatyme nekilnojamojo turto pardavimui nustatyta tvarka nutarimą dėl įmonės pardavimo ir kainos

¹⁹² „Graikijos nemokumo kodeksas“, Graikijos Respublikos Vyriausybės laikraštis A' 207/27.10.2020, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <http://www.et.gr/index.php/nomoi-proedrika-diatagmata/4738/2020>.

¹⁹³ *Ibid*, 159 str. 1 d.

¹⁹⁴ „The Insolvency and bankruptcy code, No. 31 OF 2016“, Insolvency and Bankruptcy Board of India, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d., <https://ibbi.gov.in/uploads/legalframework/e9cca2f4d2cf3508f3c823f070429be8.pdf>.

¹⁹⁵ „Orderly & Effective Insolvency Procedures“, *supra note*, 137.

nustatymo priimtų kreditorių susirinkimas, tačiau kreditorių susirinkimo nutarimą parduoti įmonę ir pradinę pardavimo kainą tvirtintų bankroto bylą nagrinėjantis teismas¹⁹⁶.

Galima teigti, kad teismo įsikišimas šiuo atveju būtų netikslingas, nes nėra ginčo. Teismo funkcija nėra laikytina juridinio fakto tvirtinimu, bet ginčo sprendimu ar šalių teisių ir laisvių nustatymu. Atsižvelgiant į tai, skatinama neįvedinėti teismui nebūdingų ir jam nepriskirtų funkcijų¹⁹⁷. Kita vertus, galima teigti, kad teismo funkcija yra vykdyti teisingumą ir teisingumui galėtų būti prilyginamas teisingos įmonės pardavimo kainos nustatymas, kuris užtikrintų proporcingą kreditorių reikalavimų tenkinimą. Panašiai kaip ir kreditorių reikalavimų ar restruktūrizavimo plano tvirtinimas, iš esmės nėra ginčo dalykai. Tačiau galima sutikti su tuo, kad teismui būtų sudėtinga patikrinti ar įvertinti pateiktą pardavimo kainą. Tam turėtų būti teikiami papildomi dokumentai¹⁹⁸.

Šių dienų teismų praktikoje matomas pokytis, kuriuo, kreditoriams vilkinant procesą, teismui leidžiama nustatyti turto pardavimo kainą¹⁹⁹. Toks teismų įsikišimas laikomas aktyvia kreditorių teisių įgyvendinimo priežiūra²⁰⁰. UNCITRAL teigimu, Valstybės narės ir teismai turėtų pripažinti, kad teismų ir teisėjų nemokumo uždavinių įgyvendinimas reikalauja nuolatinio teismų nepriklausomybės stiprinimo, ir pirmiausia, tokios nepriklausomybės įtvirtinimo²⁰¹. Tarptautinėje perspektyvoje iniciatyvus ir teisiškai būtinas įsikišimas turėtų būti vertinamas palankiai.

Priešingai, UNCITRAL teigia, kad teismas privalo turėti balansą tarp įstatymo numatytų pareigų ir suteiktos diskrecijos. Įprastai suteikta diskrecija teismams leidžia pasverti faktus ir aplinkybes, atsižvelgiant į viešąjį ir procese dalyvaujančių šalių interesą. Tačiau toks laisvas požiūris teismui gali tapti našta, jei jis neturi žinių tuo klausimų ar neturi išteklių. Teismas neturėtų būti įpareigotas atlikti sunkius ekonominius vertinimus, todėl reikėtų pasitikėti administratoriaus, ar kreditoriaus priimamais sprendimais. Kitu atveju, jei įstatyme reikalaujama, kad tam tikra šalis priimtų sprendimus, pavyzdžiui, teismas naudotųsi diskrecija, turėtų būti įtrauktos ir gairės, kaip

¹⁹⁶ „2015-04-30 Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.410 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 20 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13(1), 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymo Nr. X-1557 26 straipsnio pakeitimo įstatymo aiškinamasis raštas“, LRS, žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/199fe8f0ef0611e4a8669450a5f0514d?positionInSearchResults=7&searchModelUUId=b62017b3-1f9f-43cf-8e60-fca5f9a25e2c>.

¹⁹⁷ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija, *supra note*, 83.

¹⁹⁸ *Ibid*

¹⁹⁹ LAT, *supra note*, 133.

²⁰⁰ Remigijus Jokubauskas, *Juridinių asmenų nemokumo procesas* (Kraków, 2021), https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/18191/Juridiniu_asmenu_nemokumo_procesas.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

²⁰¹ UNCITRAL, *supra note*, 18: 176.

tinkamai naudotis ta diskrecija, ypač kai tai susiję su ekonominiais ar komerciniais klausimais. Šis požiūris atitinka bendrą tikslą užtikrinti bankroto procedūrų skaidrumą ir nuspėjamumą²⁰². Galima daryti tokia išvadą, kad teismas galėtų vertinti įmonės pardavimo kainą, jei įmonė būtų parduodama ne varžytynių būdu.

Latvijos įmonės pardavimas nemokumo procese praktiškai reikalauja įgyvendinti tas pačias sąlygas, numatytas JANĪ 87 straipsnyje: pirmiausia ruošiant turto realizavimą, nemokumo administratorius įvertina galimybę parduoti visą juridinį asmenį, pardavimas galimas tik su įkeisto turto kreditoriaus sutikimu, gaunama nauda turi būti didesnė nei būtų gaunama realizuojant turtą dalimis²⁰³. Tačiau ties 114 straipsnio 4 dalimi procesai išsiskiria, nes Latvijos įstatymas numato, kad administratorius turi teisę priimti sprendimą, kad įmonė būtų parduota aukciono būdu. Tokiu atveju aukcionas vyksta nekilnojamojo turto pardavimo nustatyta tvarka ir jį vykdo administratorius²⁰⁴, tačiau sprendimą dėl įmonės aukciono akto ar jo savarankiškos dalies patvirtinimo priima skolininko bankroto bylą nagrinėjantis teismas²⁰⁵. Iš minėto reglamentavimo suprantama, kad turtas gali būti parduodamas ir kitais būdais, tačiau jie nėra minimi. Taikant tradicinį turto realizavimo modelį – aukciono būdu, taikomos Latvijos Civilinio proceso kodekso nuostatos, reglamentuojančiomis priverstines varžytynes²⁰⁶.

Estijoje, priešingai nei Lietuvoje, parduodant juridinį asmenį, skolininko, kaip ir kreditorių, sutikimas yra būtinas. Jei įmonės pirkėjas yra susijęs su skolininku ar kreditoriumi, kurio reikalavimai sudaro daugiau kaip penktadalį visos bankroto byloje pareikštų reikalavimų sumos, tuomet turtas be aukciono gali būti parduodamas tik su bankroto komiteto sutikimu²⁰⁷. Tačiau bendru požiūriu skatinamas bankrutavusios įmonės pardavimas aukcione pagal vykdymo procedūrų kodekso nuostatas²⁰⁸. Pradinė pardavimo kaina siūloma administratoriaus ir patvirtinama bankroto komiteto²⁰⁹. Analogiška problema matoma ir Estijos sistemoje, kurioje leidžiama turtą parduoti ir ne aukciono būdu, jei įrodoma, kad tai gali atnešti daugiau naudos²¹⁰. Tačiau neįvykus aukcionui, neįmanoma sužinoti, kuris būdas kreditorių reikalavimus tenkintų didesne suma.

²⁰² UNCITRAL, *supra note*, 18: 48-49.

²⁰³ „Maksātnespējas likums“, *supra note*, 163: 114 str. 1, 2 ir 3 d.

²⁰⁴ *Ibid*, 114 str. 4 d.

²⁰⁵ *Ibid*, 114 str. 7 d.

²⁰⁶ *Ibid*, 115 str.

²⁰⁷ „Estijos bankroto įstatymas 22.01.2003, RT I 2003, 17, 95“, Riigiteataja, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/511072014018/consolide/current>.

²⁰⁸ *Ibid*, 136 str. 1 d.

²⁰⁹ *Ibid*, 136 str. 1 d.

²¹⁰ *Ibid*, 137 str.

Tarptautinio valiutos fondo teigimu, priimtina, kad viena sritis, kurioje įstatymai įprastai turi pateikti tam tikras gaires, yra pardavimo procedūra, kurią gali taikyti likvidatorius. Siekiant užtikrinti, kad likvidatorius parduotų atitinkamą turtą tokiu būdu, kuris padidintų pardavimo kainą, gali reikėti nustatyti tam tikrus apribojimus likvidatoriaus galimybei pasirinkti pardavimo būdą savo nuožiūra. Tais atvejais, kai likvidatorius pasirenka pardavimą privačiai, o ne viešame aukcione, privalu užtikrinti, kad pardavimą tinkamai prižiūrėtų teismas arba kad jam pritartų kreditoriai. Siekiant išvengti slapto susitarimo, įstatyme galima uždrausti pardavimą viešai neatskleistiems asmenims. Tačiau tol, kol pardavimas yra tinkamai prižiūrimas, visiškas draudimas parduoti viešai neatskleistiems asmenims gali būti nereikalingas. Kad ir kuris metodas būtų naudojamas, labai svarbu, kad kreditoriai būtų tinkamai informuoti apie pardavimą²¹¹.

Nemokumo procese nėra visuotinai priimtų ir pripažintų normų dėl įmonės pardavimo bankroto procese²¹² ir iki šiol nėra plačiai pasisakyta ar palyginta įmonių pardavimo būdai. Tačiau svarbu suprasti, kad skirtingos valstybės įmonių, tęsiančių komercinę veiklą, pardavimą vykdo ir traktuoja skirtingai. Tik formuojant lankstų požiūrį į skolininko finansinę padėtį galima pasiekti geriausią rezultatą tiek skolininkui, tiek kreditoriams ir užtikrinti, kad būtų maksimaliai padidinta nemokaus juridinio asmens turto vertė. Galima teigti, kad Lietuvos nemokumo sistemoje trūksta teisinio aiškumo ir reglamentavimo dėl juridinio asmens pardavimo galimybės nustatymo. Svarbu suprasti, kokios šalys ir kodėl priima tokį sprendimą ir ar tai nepažeidžia proceso dalyvių interesų. Kaip matoma, Latvijoje nemokumo administratoriui suteikta diskrecija priimti sprendimus, susijusius su turto pardavimo būdais, toks modelis yra artimesnis Lietuvos nemokumo sistemai. Tačiau Estijoje pirmenybė teikiama visų suinteresuotų šalių teisėtiems interesams, todėl sprendimai yra priimami solidariai.

Sprendimas, ar (ir už kokią kainą) parduoti skolininko verslą, yra nepaprastai svarbus visoms suinteresuotosioms šalims. Todėl jis turėtų būti priskirtas toms suinteresuotoms šalims, kurios pirmiausia kenčia nuo netinkamo sprendimų priėmimo – neužtikrintiems kreditoriams. Sprendimas tiesiogiai veikia gražą, kurios jie gali tikėtis paskirstydami. Vokietijos nemokumo teisės aktai atspindi šį požiūrį, nes reikalauja, kad administratoriaus sandorio sudarymą iš anksto patvirtintų kreditorių komitetas arba kreditorių susirinkimas. Kitose jurisdikcijose reikalingas teismo patvirtinimas (pavyzdžiui, Jungtinė Karalystė ar Jungtinės Amerikos Valstijos)²¹³.

²¹¹ „Orderly & Effective Insolvency Procedures“, *supra note*, 137.

²¹² Remigijus Jokubauskas, Vigtas Višinskis ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 16: 255.

²¹³ „Rescue of business of insolvency law“, European law institute, žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSOLVENCY.pdf.

Anglijoje ir Velse siūlomi keli formalūs nemokumo procesai, įskaitant likvidavimą, administravimą ir įmonės savanorišką susitarimą. Šie būdai reglamentuojami Nemokumo taisyklių (angl. *The Insolvency (England and Wales) Rules 2016*) daugeliu atvejų pakeitusios 1986 m. Nemokumo įstatymą (angl. *Insolvency Act 1986*). „Fasuotos“ (angl. *pre-pack*) įmonės pardavimas efektyvus būdas parduoti nemokaus juridinio asmens verslą²¹⁴. Iš anksto paruošta įmonė – tai įmonės verslo ar turto, arba abiejų, pardavimas, surengtas prieš įmonei pradendant administravimo procesą. Dažniausiai naudojamas kaip būdas gauti maksimalią vertę iš turto. Kitu atveju, paskelbus oficialų nemokumo procesą, tai gali sumažinti įmonės turto vertę, pavyzdžiui, prestižą²¹⁵. Vyriausybė siekia, kad Anglija būtų puiki vieta dirbti ir užsiimti verslu, kur skatinamas verslumas ir klesti naujovės. Pagrindinis verslo paramos tikslas – sukurti tvirtą verslo gelbėjimo ir nemokumo sistemą, kuri, jei įmanoma, išsaugotų darbo vietas ir vertę bei grąžintų pinigus kreditoriams²¹⁶. Jei nemokiai įmonei buvo paskirtas administratorius, pagrindinis tikslas yra išgelbėti įmonę kaip veikiančią ekonominę veiklą ir, jei tai neįmanoma, padidinti visų kreditorių grąžą. Paprastai tai apima bandymą surasti verslo pirkėją. Tačiau likvidavimo stadijoje toks pardavimas nėra įmanomas, jei įmonė nusprendžia likviduoti turtą, tuomet ji nebetęsia veiklos²¹⁷.

Vokietijos pagrindinis Bankroto statuto (vok. *Insolvenzordnung (InsO)*) tikslas yra kolektyvinis skolininko kreditorių patenkinimas, realizuojant skolininko turtą ar paskirstant pajamas²¹⁸. Vokietijos nemokumo institute laikomasi kreditorių principo bei palaikoma kreditorių autonomija (vok. *gläubigerautonomie*). Kreditoriai turi efektyvias teises formuoti procesą, ypač skolininko turto realizavimą sprendimuose. Ataskaitiniame susirinkime bankroto administratorius praneša apie skolininko ekonominę padėtį ir jos priežastis. Administratorius privalo paaiškinti, ar yra perspektyvų visiškai ar iš dalies išlaikyti skolininko įmonę, kokios yra nemokumo plano galimybės ir koks poveikis kiekvienu atveju atsirastų kreditorių tenkinimui²¹⁹.

Šis procesas nuo lietuviškojo modelio skiriasi tuo, kad šioje nemokumo proceso stadijoje metu nemokumo administratorius jau yra apskaičiavęs atskirų turto dalių vertę. Taip pat, jei

²¹⁴ „Pre-pack administration: selling a viable but failing business“, The gazette official public record, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.thegazette.co.uk/all-notices/content/100517>.

²¹⁵ „Sale and purchase of assets in administration—overview“, Lexisnexis, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., https://www.lexisnexis.com/uk/lexispsl/restructuringandinsolvency/document/393781/55KG-P041-F18C-COMP-0000-00/Sale_and_purchase_of_assets_in_administration_overview.

²¹⁶ „Pre-pack sales in administration report“, Gov.uk, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.gov.uk/government/publications/pre-pack-sales-in-administration/pre-pack-sales-in-administration-report>.

²¹⁷ Ade Asefeso, *Buying Business In or Out of Bankruptcy* (AA Global Sourcing Ltd Swindon, 2015), https://books.google.lt/books?id=KfzFCQAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=should+company+still+operate+in+liquidation+bankruptcy&hl=lt&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=should%20company%20still%20operate%20in%20liquidation%20bankruptcy&f=false.

²¹⁸ „Insolvenzordnung (InsO)“, *supra note*, 129: 1 str.

²¹⁹ *Ibid*, 156 str.

svarstoma dėl veiklos tęsimo ar nutraukimo, kainos abejais atvejais susirinkime yra jau pateikiamos ir įvardijamos konkrečiomis sumomis²²⁰. Vadinasi, kreditorių susirinkimas iš karto gali įvertinti, koks pardavimas yra naudingesnis ir kryptingai siekti tikslo. Tuo tarpu, kaip matoma Lietuvos praktikoje, nemokumo administratorius turi pagrįsti, kad verslo pardavimas atneštų daugiau naudos nei pardavimas dalimis ir tai įgyvendina pateikdamas potencialaus pirkėjo siūlomą sumą²²¹. Tačiau Asociacijų manymu, Lietuvoje nemokumo administratoriui neretais atvejais 30 dienų terminas stipriai padidina krūvius, dėl to jis negali tinkamai paruošti dokumentų pirmajam kreditorių susirinkimui²²².

JANĮ tiesiogiai nereglamentuoja, kaip nemokumo administratorius įmonės pardavimo atveju turėtų pagrįsti naudos aspektą. Tačiau Vokietijos Nemokumo kodekso 158 straipsnyje įtvirtinta svarbi nuostata, suteikianti bankroto administratoriui savo nuožiūra sustabdyti veiklą ar parduoti bankrutuojančią įmonę iki pirmojo susirinkimo, jis turi gauti kreditorių komiteto, jei toks buvo paskirtas, sutikimą²²³. Tai leidžia operatyviai veikti turto realizavimo procese, nepažeidžiant kreditorių teisių. Priešingai nei Lietuvoje, Vokietijoje atsižvelgiama ir į skolininko interesus, todėl administratorius, prieš priimdamas kreditorių komiteto sprendimą iki įmonės uždarymo ar pardavimo, apie tai informuoja bankrutuojančios įmonės dalyvius. Dalyviams, išklausiusiems nemokumo administratoriaus argumentus, suteikiama galimybė kreiptis į bylą nagrinėjančią teisumą su prašymu panaikinti tokį sprendimą. Teismas priima sprendimą ir uždraudžia uždaryti ar parduoti juridinį asmenį, jei reikšmingai nesumažėja verslo turtas ir jei sprendimas dėl įmonės pardavimo gali būti atidėtas iki turto ataskaitos pateikimo dienos²²⁴. Svarbu paminėti, kad toks įmonės pardavimas įprastai taikomas restruktūrizavimo procese.

Remiantis JANĮ nuostatomis, taikomomis turto pardavimui iš varžytynių reglamentavimu, suprantama, kad parduodant įmonę kaip turtinį kompleksą neturėtų kilti problemų, tačiau JANĮ 87 straipsnis nurodo, kad įmonės pardavimas reglamentuojamas CK nuostatomis. Kitu atveju, parduodant turtą iš varžytynių kiltų problema dėl kainos nustatymo. Nors analogiškai įmonės pardavimo kainos nustatymas CK nuostatomis taip pat nėra aptartas. JANĮ trūksta teisinio aiškumo dėl įmonės pardavimo būdo ir kainos nustatymo ar net siūlomos pardavimo kainos pagrindimo. Todėl grįžtama prie ĮBĮ trūkumų, kurie dažnai neužtikrindavo proceso skaidrumo turto pardavime ir suteikdavo pernelyg daug teisių nemokumo administratoriui vienašališkai priimti sprendimus.

²²⁰ „Insolvenzordnung (InsO)“, *supra note*, 129: 158 str.

²²¹ LRS, *supra note*, 3: 87 str. 2 d. 2 p.

²²² „Pastabos ir pasiūlymai Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto“, *supra note*, 73.

²²³ „Insolvenzordnung (InsO)“, *op cit.*, 158 str. 1 d.

²²⁴ „Insolvenzordnung (InsO)“, *supra note*, 129: 158 str. 2 d.

Kadangi įmonės pardavimas vyksta dvišaliu susitarimu, svarbu tinkamai paviešinti bankrutuojančios įmonės pardavimą. Tik tokiu būdu konkurencingi potencialūs pirkėjai gali konkuruoti ir taip užtikrinti geriausią pardavimo kainą. Todėl JANĮ turi būti nustatytos ne tik pardavimo, bet ir tokio pardavimo viešinimo gairės bei nemokumo administratoriaus aktyvūs veiksmai. Prancūzijos įmonės pardavimo atveju, skirtingai nei Lietuvoje, pardavimas administruojamas per trečiąsias šalis. Taip užtikrinamas viešumas ir skaidrumas. Tačiau Graikijoje, nors ir užtikrinamas proceso skaidrumas, tačiau galima teigti, kad kreditoriams suteikiamos pernelyg išskirtinės teisės valdyti įmonės pardavimo procesą, todėl tai galimai galėtų užvilkinsi turto realizavimą. Vertėtų atsižvelgti į Tarptautinio valiutos fondo siūlomą likvidavimo procesą, kuris praktiškai naudojamas Vokietijoje. Tokiu būdu turto pardavimo būdas priimamas operatyviai, o teismas turi galimybę įvertinti, ar toks pardavimas šioje stadijoje yra būtinas. Užtikrinamas kreditorių autonomijos principas ir bankroto procesų šalių interesų apsauga.

Apibendrinant, įmonė laikoma turtiniu kompleksu, vienijama daiktų visuma įskaitant ir nematerialiuosius aspektus. Norėdami maksimaliai išnaudoti bankrutavusio juridinio asmens turtą, privaloma jį tiksliai įrašyti ir įvertinti, nepamirštant ir nematerialiųjų aspektų. Tikslus turto vertinimas ypatingai svarbus parduodant esminę verslo dalį. Tai gali turėti įtaką kreditorių reikalavimų tenkinimų apimčiai. Nemokumo procese siekiant efektyviai parduoti veikiančią įmonę, pirmiausia svarbu užtikrinti įmonės komercinės veiklos tęstinumą. Problema iškyla nustatant, kas turėtų priimti atitinkamus sprendimus ir kokioje stadijoje. Dažnu atveju, įmonės pardavimo būdo pasirinkimas nėra pagrįstas, nes tai nustatyti trūksta teisinių gairių. Kadangi teismo funkcija nėra nustatinėti faktus, siūloma vengti teismo įsikišimo. Tačiau Lietuvos nemokumo teisinė sistema yra labiau orientuota į kreditorių teises, kurioje pirmenybė teikiama kreditorių priimtiems sprendimams. Siekiant efektyvaus ir operatyvaus įmonės pardavimo, JANĮ atitinkamai turėtų užtikrinti ankstyvą verslo pardavimą nepažeidžiant kreditorių teisių. Taip pat, kitose valstybėse kainos nustatymas, skirtingai nei Lietuvoje, vyksta aukciono būdu, taip išvengiama piktnaudžiavimo sistema ir užtikrina proceso skaidrumą. Kadangi Lietuvoje nėra reglamentuojamas nei kainos nustatymo, nei potencialių kliento paieškos būdas, tai kelia problemą proceso skaidrumui, kurio buvo siekiama nuo pat bankroto instituto atsiradimo pradžios. Pati sutarties pirkimo forma ir jos elementai kelia dar daugiau klausimų. Kadangi nemokumo administratorius perima juridinio asmens dalyvių teises ir pareigas, todėl savo vardu sudaro sutartį su pirkėju. Tačiau toks reglamentavimas nėra tinkamas nemokumo proceso kontekste. Paliekami neatsakyti klausimai dėl netinkamo turto perdavimo ir netinkamo sutarties vykdymo atsakomybės. Kai kurios šalys sudarant pirkimo - pardavimo sutartis naudoja mišrias

teisės normas, taip prisitaikant prie nemokumo procesų tikslų arba naudoja priverstinio pardavimo iš varžytynių normas, taip eliminuodami tolimesnes rizikas ir pasekmes.

3. VEIKLOS TĖSTINUMO SVARBA VYKDANT NEMOKUMO PROCESĄ IR PO JO

Verslo pardavimas kaip tĕstinis yra tada, kai įmonės savininkas parduoda verslą pirkėjui, kuris gali toliau veikti kaip įprasta, esant tuometinei finansinei būklei, naudodamas verslo turimus išteklius. Įmonės veikla nenutrūksta, nepaisant bet kokių įmonės nuosavybės ir veiklą vykdančio asmens teisinės formos pasikeitimų. Siekiant sklandžiai įgyvendinti planuojamą įmonės pardavimą, svarbu nuo pat nemokumo proceso pradžios imtis tinkamų veiksmų, susijusių su veiklos vykdymu. Todėl svarbu įvertinti, ar visada įmonės komercinės veiklos tĕstinumas yra reikalingas ir ar apskritai tai neša naudą. Lygiagrečiai vertėtų nustatyti trukdžius, neleidžiančius tĕsti veiklos ir vėliau įmonę parduoti kaip veikiančią subjektą. Kadangi veiklos tĕstinumas gali turėti esminės įtakos darbuotojams, svarbu identifikuoti kylančias problemas.

3.1. Komercinės veiklos tĕstinumas

3.1.1. Veiklos tĕstinumo nauda ir įtaka

Visuotinai pripažįstama, kad įmonės kaip verslo vertė greičiausiai bus daug didesnė už jos turto vertę atskiriomis dalimis. Toks turtas yra laikomas vertingesnis, kai jis yra išsaugomas įmonėje. Manoma, kad jei visas turtas gali būti naudojamas ir kitur, įmonė nesukuria veiklos tĕstinumo vertės. Įmonės, vykdančios veiklą, vertė laikoma priešinga turto likvidavimo dalimis vertei. Pažymima, kad veiklos vykdymo vertę būtų galima išmatuoti įvertinus neišskaidyto juridinio asmens gaunamas pajamas, ir tada palyginti jas su suma, kurią gautų įmonę pardavus dalimis²²⁵.

Įmonės dalies pardavimo atveju skolininko verslas yra likviduojamas. Tačiau likvidavimas taip pat leidžia parduoti verslą kaip nuolatinę veiklą ir perduoti verslą naujam savininkui, o tai gali veiksmingai išgelbėti verslą. Šis būdas yra pagrindinis pasirinkimas gelbėjant verslą daugelyje Europos šalių jurisdikcijose²²⁶. Sudaromas turto perleidimo sandoris leidžia įsigyti verslą be senų įsiskolinimų, todėl naujasis savininkas gali tĕsti verslą ir dėl to būti pasirengęs mokėti gerą kainą.²²⁷ Paprastai įmonė vertinama kaip besitęsiantis subjektas, kurio veikla bus tęsiama artimiausioje ateityje. Teigiama, kad įmonė neturi jokio likvidavimo tikslo ar veiklos masto apribojimo būtinybės²²⁸. Dar toks pardavimas dėl savo pobūdžio vadinamas pardavimu „kaip yra,

²²⁵ Bo Xie, *Comparative Insolvency Law: The Pre-pack Approach in Corporate Rescue* (Northampton, JAV: Edward Elgar, 2016), 6.

²²⁶ Gerard McCormack, Andrew Keay, Sarah Brown and Judith Dahlgreen, „Study on a new approach to business failure and insolvency“, European Commission, žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/insolvency_study_2016_final_en.pdf.

²²⁷ „Rescue of Business in Insolvency Law“, *supra note*, 88: 203.

²²⁸ Vinod Kothari, „Liquidation sale as going concern: The concern is dead, long live the concern!“, Vinodkothari, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <http://vinodkothari.com/wp-content/uploads/2019/06/Liquidation-Sale-as-Going-Concern.pdf>.

kur yra“ (angl. *sale as it is*)²²⁹. Indijos nemokumo teisėje dėstoma, kad bet kurios bankroto procedūros tikslas yra maksimaliai padidinti kreditorių gražą. Tam tikslui pasiekti naudojamas mechanizmas priklauso nuo aplinkybių ir turimo turto. Paprastai didžiausią gražą kreditoriai pasiekia išlaikant juridinį asmenį kaip veikiančią verslą²³⁰. Delio Aukščiausiasis teismas yra pasisakęs, kad perleista įmonė laikoma, kaip vykdanči veiklą, kai parduodamas turtas ir įsipareigojimai yra verslo dalis, kuria netolimoje ateityje galima vykdyti ūkinę komercinę veiklą²³¹. Kreditoriai yra laikomi labiausiai suinteresuotais asmenimis, siekiant padidinti turto vertę, todėl kreditoriai padarys viską, kad bankrutuojantis subjektas veiktų tol, kol jį bus galima parduoti kaip pilnavertį ir besitęsiantį verslą. Tikima, kad tai yra veiksmingiausias rezultatas visoms suinteresuotoms šalims, nes jei verslas ir toliau veikia, neprarandama turto vertės dalis²³². Paprastai manoma, kad veiklos tęstinumo vertė gali egzistuoti tik tada, kai įmonė išlieka nepakitusi ir veikianti. Kitaip tariant, veikianti įmonė gali būti verta daugiau, kai ji yra nepažeista, nei tada, kai ji yra suskaidyta. Jei yra siekiama įmonės sėkmės rinkoje, ji turi gauti tam tikrų išteklių, kurie yra reti ir saviti. Šių išteklių pavyzdys yra santykiai, kuriuos įmonė užmezgė su savo tiekėjais ir klientais. Dėl šių santykių vienos įmonės sunkumai gali privesti prie visų su šia įmone susijusių šalių, nepasisekimo. Tokios sąsajos senai žinomos pasaulio nemokumo teisėje²³³. Mokal ir Crystal nuomone, net tuo mažai tikėtiniu atveju, jei turtas parduodamas dalimis būtų įvertintas rinkos kaina, turto pardavimas kaip kompleksas vis tiek turėtų didesnę vertę²³⁴. Tačiau neįmanoma garantuoti, kad nemokumo procese veiklos tęstinumas atneš pelną. Įmonė gali veikti ir nuostolingai taip padidinant kreditorių reikalavimus.

Kitas tikslas yra sukurti efektyvų subjektų atgaivinimo mechanizmą. Toks pardavimo tipas yra naudingas ne tik skolininkui, bet ir pirkėjui. Verslininkas daug greičiau įsilieja į rinką, nei steigdamas naują bendrovę, nes įmonę ar esminę dalį įsigyjanti asmeniui nereikia skirti daug laiko bendrovės pagrindo kūrimui. Taip galima panaudoti lengvai prieinamus darbuotojus, techniką ir kitus išteklius. Įmonės skolininko nematerialusis turtas taip pat lieka nepakitęs. Todėl

²²⁹ „Going concern“, IBC LAWS, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://ibclaw.in/going-concern-sale-during-the-liquidation-process-under-insolvency-and-bankruptcy-code-2016-ibc/>.

²³⁰ Ashmika Agrawal, „Liquidation As Going Concern Under Insolvency and Bankruptcy Law“, SSRN, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3527389.

²³¹ *Ibid*, 6.

²³² World Bank group, „Doing Business 2020“, Doing business, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/b/botswana/BWA.pdf>.

²³³ Daoning Zhang, *Insolvency Law and Multinational Groups: Theories, Solutions and Recommendations for Business failure* (New York: Routledge, 2020), 45.

²³⁴ Michael Crystal ir Rizwaan Jameel Mokal, „The Valuation of Distressed Companies — A Conceptual Framework“, *iiiglobal.org*, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/3-_060419crystal.pdf.

toks verslo perėjimas padėtų pirkėjui daugiau dėmesio skirti įmonės vedimui ir valdymui, o ne nerimauti dėl kitų pagalbinių procedūrų²³⁵.

Praktika rodo, kad kuo greičiau nemoki įmonė ar turtas parduodamas, tuo didesnė tikimybė išsaugoti to verslo ar turto vertę. Įprastai tai reiškia, kad investuotojas moka didesnę kainą, o tai savo ruožtu padidina išieškojimo rodiklį. Investuotojo požiūriu, pagrindinis privalumas yra galimybė įsigyti „švarų“ turtą su visais bankroto pardavimo privalumais. Pirkėjas neprisiima atsakomybės už jokias įmonės skolas, susijusias su parduotu verslu ir visų anksčiau egzistuojančių saugumo priemonių (pavyzdžiui, turto arešto, hipotekos ir kt.) galiojimo pabaiga. Toks sandoris taip pat leidžia toliau tęsti parduotą verslą (išlaikyti kvalifikuotus darbuotojus, palaikyti nebaigtą gamybą bei komercinius santykius su klientais ir tiekėjais ir pan.), taigi, investuotojui iš šios perspektyvos sukuriama didesnė vertė²³⁶. Priešingai, galima susidaryti nuomonę, kad jei įmonę leidžiama parduoti kaip tęstinį verslą, potencialus pirkėjas gali palaukti, kol bus pradėta likvidavimo procedūra, kad nupirktų įmonės skolininką sumažinta verte, nes likvidavimo stadijos pradžioje nepardavus juridinio asmens, likvidacinė vertė vėlesniame procese gali būti mažinama.

Atvirkščiai sudarant dvišalę sutartį su nemokia įmone, įsigijėjas ir pardavėjas dažnu atveju pirkimo kainą nustato remdamiesi pateiktais įmonės buhalteriniais dokumentais. Vadinas, pirkėjas įmonę perima tik susipažindamas su dokumentais. Perkant bankrutavusią įmonę, nemokumo administratorius dažnai nežino visos informacijos apie šį verslą (nes įprastai pirkėjas daugiau gali sužinoti atlikdamas savo tyrimus), todėl norėdami išvengti atsakomybės pirkimo-pardavimo sutartimi numatys sau palankesnes sąlygas dėl kurių pirkėjas gali nukentėti. Vargu, ar nemokumo administratorius sutiktų šias sąlygas keisti ir suteikti daugiau garantijų pirkėjui.

Intelektinė nuosavybė dažnai turi didžiausią realizuojamą vertę, įskaitant prekių ženklus, autorių teises, domenų vardus ir patentus (jei įstatymai leidžia). Intelektinės nuosavybės dalis iš tikrųjų yra nematerialus turtas, tačiau jis yra unikalus. Svarbu suprasti, kad intelektinės nuosavybės sujungimas reiškia, kad dvi ar daugiau intelektinių nuosavybių ir (arba) nematerialaus turto vienetu palaiko vienas kitą ir turto vertės didinimo tikslais yra laikomi kartu²³⁷. Priešingai, sujungiant

²³⁵ Amir Bavani & Rishika Kumar, „Selling Corporate Debtor As Going Concern - An Acquirer's Stake“, Lawbeat, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., <https://lawbeat.in/articles/selling-corporate-debtor-going-concern-acquirers-stake#:~:text=Selling%20the%20Corporate%20Debtor%20as,during%20the%20process%20of%20Liquidation.>

²³⁶ Weronika Kapica, Daniel Radvanski, „Insolvency Pre-pack Transactions in Poland“, *Emerging Markets Restructuring Journal* 11 (2021): 4, https://www.clearygottlieb.com/-/media/files/emrj-materials/issue-11-spring-2021/polandarticle_insolvency_prepack_transactions_in_poland_v3-pdf.pdf.

²³⁷ Weston Anson, *The Intangible Assets Handbook– Maximizing Value from Intangible Assets* (USA ABA, 2007), https://books.google.lt/books?id=aWV4aMdw5Z8C&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.

materialų ir materialų turtą, galima gauti daugiau naudos, pavyzdžiui, transporto priemonė ir privalomasis vairuotojų atsakomybės draudimas.

Verslo ar jo dalių pardavimas yra įprastas būdas gelbėti skolininko verslą (o ne juridinį asmenį). Kai kurios jurisdikcijos palengvino tokį pardavimą, leisdamos prekybą iš anksto organizuotu arba iš anksto supakuotu būdu (angl. *prepackaged sale*). Šiuo atveju formalus bankroto bylos iškėlimas (pavyzdžiui, administravimas Jungtinėje Karalystėje arba iš anksto „sufasuotas“ likvidavimo procesas Lenkijoje) suteikia tik procedūrinį pagrindą verslo perleidimui be įsipareigojimų.²³⁸ Tačiau siekiant įgyti maksimalią naudą, nuo pat nemokumo proceso pradžios privaloma užtikrinti efektyvų veiklos tęstinumo reglamentavimą.

3.1.2. Veiklos tęstinumas bankroto proceso metu

JANĮ reglamentuojamas įmonės veiklos tęstinumas bankroto procesu metu. Aptariamos veiklos vykdymo sąlygos, tokio sprendimo priėmimas ir susiję aspektai. Įmonės ar jos esminės dalies pardavimas laikoma socialiai vertingesniu, nes taip yra suderinami bankroto šalių ir visuomenės interesai. Bankroto procese siekiama išlaikyti teisinį apibrėžtumą, kitaip nenaudojamas įmonės turtas praranda ekonominę naudą, kuri būtų naudojama kreditorių reikalavimų tenkinimui. Ekonominės veiklos tęstinumas tam tikra prasme užtikrina gražą kreditoriams, todėl turėtų būti laikomas prioritetiniu bankroto proceso sprendimu²³⁹.

Lietuvos nemokumo bankroto proceso atžvilgiu, nemokumo administratoriui gali kilti sunkumų realizuojant visą įmonės turtą per numatytą vienerių metų laikotarpį²⁴⁰, dėl to įsipareigojimai kuo didesne apimtimi patenkinti kreditorių reikalavimus gali būti neįvykdyti, nes nespėtų laiku užbaigti proceso. Leidimas nemokumo administratoriui parduoti įmonę kaip veikiančią ekonominę veiklą yra efektyvus laiko ir sąnaudų požiūriu. Tačiau bankroto proceso tikslas kuo greičiau ir didesne apimtimi realizuoti nemokios įmonės turtą²⁴¹. JANĮ 77 straipsnyje nustatyta, kad nemokumo administratorius prie bazinio atlyginimo gauna kintamąją dalį už komercinės veiklos vykdymą²⁴², vadinasi, nemokumo administratorius, siekdamas padidinti savo atlygį yra suinteresuotas tęsti įmonės veiklą. Tačiau toks reglamentavimas nepašalina ĮBĮ trūkumų ir neužtikrina pakankamo proceso skaidrumo²⁴³.

²³⁸ „Rescue of Business in Insolvency Law“, *supra note*, 88: 196.

²³⁹ „Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2014 m. vasario d. nutartis byloje Nr. 3K-3-16/2014“, Eteismai, žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., <https://eteismai.lt/byla/223090728528240/3K-3-16/2014>.

²⁴⁰ LRS, *supra note*, 3: 84 str. 3 d.

²⁴¹ LAT, *op cit.*, 239.

²⁴² LRS, *supra note*, 3: 77 str. 1 d.

²⁴³ Lietuvos Respublikos Finansų ministerija, *supra note*, 11.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad teismui iškėlus bankroto bylą Lietuvoje, laikoma, kad visų prievolių vykdymų terminas yra suėjęs, tačiau nemokumo administratorius, atsižvelgęs į ekonominį naudingumą juridiniam asmeniui ir kreditoriams, gali nuspręsti tęsti ūkinę komercinę veiklą ir vykdyti prievoles bent iki pirmojo kreditorių susirinkimo²⁴⁴. Tačiau teisė bankroto proceso metu priimti sprendimą dėl įmonės ūkinės komercinės veiklos, perleidžiama kreditorių susirinkimui²⁴⁵.

Prancūzijos nemokumo teisėje įmonės pardavimo tikslas – užtikrinti veiklos, galinčios veikti savarankiškai, visų ar dalies su ja susijusių darbų išlaikymas ir įsipareigojimų vykdymas²⁴⁶. Veiklos tęstinumo nustatyme, teismas turi ypatingą reikšmę. Teismas, manydamas, kad galimas visiškas ar dalinis įmonės pardavimas, leidžia tęsti veiklą ir nustato terminą, per kurį nemokumo administratoriui arba likvidatoriui turi būti teikiami pasiūlymai²⁴⁷. Jungtinių Amerikos Valstijų bankroto kodekse (angl. *Bankruptcy code*) 721 straipsnyje numatyta panaši teismo funkcija. Teismas gali leisti administratoriui ribotą laiką vykdyti ir tęsti skolininko komercinę veiklą, jei toks veiksmas geriausiai atitinka šalių interesus ir atitinka tvarkingą likvidavimą²⁴⁸.

Pavyzdžiui, Vokietijoje ataskaitų sudarymo dieną kreditorių susirinkimas nusprendžia, ar skolininko įmonė turi būti uždaryta, ar veikla tęsiama. Kreditorių susirinkimas paveda administratoriui sudaryti nemokumo planą ir nurodyti plano tikslą. Vėlesnėje stadijoje sprendimai gali būti keičiami²⁴⁹. Jeigu bankroto administratorius matytų prasmę uždaryti ar parduoti skolininko įmonę iki ataskaitinės datos, jis turi gauti kreditorių komiteto sutikimą²⁵⁰. Pardavimas gali įvykti parduodant visą verslą investuotojui, kuris ir toliau vadovaus įmonei. Tokiu būdu verslas išsaugomas prižiūrint investuotojui. Tačiau nemoki įmonė skolininkė vėliau nustos egzistuoti bankroto teismo sprendimu, kuriuo bankroto byla bus baigta. Minėtas požiūris ir veiklos tęsimo prasmė puikiai atitinka Vokietijos nemokumo proceso tikslus – išsaugoti verslą.

Slovakijoje po bankroto paskelbimo administratorius profesionaliai įvertina galimybę tęsti įmonės veiklą ir, atsižvelgdamas į aplinkybes, nutraukia arba toliau vykdo įmonės veiklą tik tuo atveju, jei atitinka tam tikras sąlygas: vykdoma veikla privalo nedidinti kreditorių reikalavimų sumos, turto vertė reikšmingai nesumažėja, dėl verslo veiklos skolininkas pasiekia aukštesnį

²⁴⁴ LRS, *supra note*, 3: 61 str. 1 d.

²⁴⁵ *Ibid*, 63 str. 2 d.

²⁴⁶ „Code de commerce“, *supra note*, 186: L642-1.

²⁴⁷ *Ibid*, L642-2.

²⁴⁸ „United States code. 11 chapter. Bankruptcy“, US House of Representatives, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://uscode.house.gov/browse/prelim@title11/chapter7&edition=prelim>.

²⁴⁹ „Insolvenzordnung (InsO)“, *supra note*, 129: 157.

²⁵⁰ *Ibid*, 158.

kreditorių reikalavimų patenkinimo laipsnį nei tuo atveju, jei būtų nutraukęs veiklą²⁵¹ bei geba iš gaunamų sumų mokėti mokesčius, rinkliavas, muitus, sveikatos draudimo įmokas, socialinio draudimo įmokas, pensijų įmokas ir papildomo kaupimo pensijų įmokas, susidariusias po bankroto paskelbimo (jeigu sumos susidaro įmonės bankroto veiklos metu), pavėlavus sumokėti daugiau kaip du mėnesius, įmonės veikla nutraukiama²⁵².

Estijoje pirmasis kreditorių susirinkimas skelbiamas per 15–30 dienų nuo bankroto paskelbimo²⁵³. Įstatymų nustatyta apimtimi kreditoriai gali spręsti klausimus, susijusius su bankrutuojančio turto pardavimu²⁵⁴. Kreditoriai pirmuoju susirinkimu nusprendžia dėl juridinio asmens veiklos tęstinumo²⁵⁵, tačiau administratorius išsiaiškina galimybes patenkinti kreditorių reikalavimus parduotant bankrutuojantį verslą. Jei būtų nuspręsta įmonę parduoti nedelsiant, administratorius įvertina konsoliduotų įsipareigojimų dydžius ir bankroto proceso išlaidas²⁵⁶, o kreditoriai nusprendžia dėl verslo ekonominės veiklos tęsimu iki kol įmonė bus parduota. Veiklos tęstinumas leidžiamas jei manoma, kad tokiu būdu atnešama daugiau naudos²⁵⁷.

Žinoma, jei tęsti skolininko veiklą laikoma akivaizdžiai nuostolinga, iki pirmojo kreditorių susirinkimo administratoriui suteikiama teisė kreiptis į teismą su pagrįstu prašymu sustabdyti įmonės veiklą²⁵⁸. Tačiau prieš pateikiant prašymą, administratorius privalo informuoti skolininką ir išklausti jo nuomonę²⁵⁹. Nors tai ir nereiškia, kad juridiniam asmeniui nesutinkant su tokiu pasiūlymu, jis nebūtų priimtas. Labai svarbi aplinkybė, kad teismui priėmus sprendimą stabdyti skolininko veiklą, kreditoriai pirmojo susirinkimo metu, tai gali pakeisti²⁶⁰. Pirmasis kreditorių susirinkimas turėtų įvykti ne mažiau nei per 15 dienų, bet ne daugiau nei per 30 dienų, todėl bent jau darbuotojų atžvilgiu nebūtų tikslinga stabdyti veiklą, o vėliau ją pratęsti. Tai reiškia, kad mažiausiai 15 dienų darbuotojai turėtų nevykdyti darbinių pareigų ne savo noru, todėl jiems turėtų būti atlyginta. Sunku įsivaizduoti, ar po mėnesio pertraukos pratęsti veiklos vykdymą būtų tikslinga, ne tik dėl darbuotojų, bet ir susidariusių einamųjų mokėjimų.

Visų šalių įmonės pardavimo institutą vienija ta pati sąlyga, kurią įvykdžius leidžiama nemokiam verslui tęsti ūkinę komercinę veiklą. Sunku suprasti, kaip turėtų būti apskaičiuojamos būsimos pajamos, tačiau akivaizdu, kad sustabdžius įmonės veikimą, netenkama prasmės parduoti

²⁵¹ „7/2005 Z. z. Časová verzia predpisu účinná od 01.03.2021 do 07.07.2022“, *supra note*, 167: 88 str.

²⁵² „513/1991 Zb. Časová verzia predpisu účinná od 28.12.2021 do 16.07.2022“, *supra note*, 169: 877 str. 2 d. i).

²⁵³ „Estijos bankroto įstatymas 22.01.2003, RT I 2003, 17, 95“, *supra note*, 207: 78 str.

²⁵⁴ *Ibid*, 77 str. 5 d. f).

²⁵⁵ *Ibid*, 78 str. 2 d.

²⁵⁶ *Ibid*, 127 str. 2 d.

²⁵⁷ *Ibid*, 129 str. 8 d.

²⁵⁸ *Ibid*, 131 str. 2 d.

²⁵⁹ *Ibid*, 131 str. 3 d.

²⁶⁰ *Ibid*, 131 str. 4 d.

juridinių asmenį kaip vientisą subjektą. Matoma pozityvi valstybių praktika, kuri leidžia ginčyti įmonės veiklos tęstinumą, tačiau kartu turi būti įtvirtintas ir tokio sprendimo skundimas. Vertėtų atkreipti dėmesį, kad nėra vieningos nemokumo teisės nuostatų, reguliuojančių juridinio asmens veiklos tęstinumą. Vienose šalyse diskrecija priimti sprendimus išimtinai suteikiama teismams, kitose šalyse nemokumo administratoriui ar likvidatoriui, ar kaip matoma Lietuvoje – kreditoriams.

3.2. Įkeisto turto pardavimo reikšmė veiklos tęstinumui

Įkeisto turto pardavimo principai gali turėti esminę reikšmę bankroto proceso baigčiai, todėl nuo pat bankroto pradžios svarbu sekti įkeisto turto perleidimo momentą bei įvertinti, ar reglamentavimas atlieka nemokumo teisės funkcijas. Įkeisto turto pardavimas JANĮ nėra atskirai išskirstytas ar reglamentuotas. JANĮ 91 straipsnyje reglamentuojamas bendras turto pardavimas iš varžytynių. Tačiau 4 dalis leidžia suprasti, kad įkeisto turto pardavimas vykdomas išskirtinai varžytynių būdu. Nemokumo administratoriui suteikiama teisė – nustatyti pradinę turto pardavimo kainą, apie paskelbtas varžytynes įspėdamas įkaito turėtoją per 3 darbo dienas. Įkaito turėtojai įgija papildomas teises – galimybę, įkeistą turtą perimti iki teismo priimtos nutarties likviduoti juridinį asmenį atitinkant 3 sąlygas: juridinis asmuo nėra naudojamas komercinėje veikloje, turtas perduodamas už rinkos vertę, nustatytą nepriklausomo eksperto, o kreditorių susirinkimas (išskyrus įkaito turėtoją) turi pritarti kainai²⁶¹.

Tačiau Lietuvos administratorių rūmų nuomone, toks reglamentavimas suteikia pernelyg didelę privilegiją įkaito turėtojui, nes jam leidžiama balsuoti kreditorių susirinkime, kuriame sprendžiama ar įkeistas turtas turėtų būti perleidžiamas įkaito turėtojui. Priešingai, įkaito turėtojas nedalyvauja įkeisto turto rinkos vertės nustatymo procese ir jam nesuteikiama galimybė išreikšti savo pozicijos. Tai gali reikšti, kad tuo metu nustatyta įkeisto turto pardavimo kaina, gali keistis ir kreditorių susirinkimas gali būti suinteresuotas laukti ekonomikos augimo, siekiant įkeisto turto pardavimo aukštesne kaina²⁶². Pirmumo teise įkaito turėtojo reikalavimų tenkinimas potencialiai gali apriboti bendrą kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtį, tačiau atitinka tokio reglamentavimo paskirtį – paspartinti turto realizavimo procesą²⁶³.

Svarbu paminėti, kad 91 straipsnio 5 dalis reglamentuoja, kad neįvykusių varžytynių pradinę pardavimo kainą paskesnėse varžytynėse mažina (išskyrus jei varžytynės neįvyko laimėtojui nesumokėjus visos nustatytos sumos) nemokumo administratorius kreditorių susirinkimo nuspręsta procentine dalimi. Galima teigti, kad toks įstatymo formulavimas palieka

²⁶¹ LRS, *supra note*, 3: 3 str. 1 d.

²⁶² Lietuvos Respublikos Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetas, *supra note*, 74.

²⁶³ Lietuvos Respublikos Finansų ministerija, *supra note*, 11: 9.

terpę piktnaudžiavimui, nes potencialūs pirkėjai, tikėdamiesi kainos sumažinimo, nedalyvaus pirminėse varžytynėse²⁶⁴ arba nepasiūlys „nustatytos pradinės arba didesnės pagal nurodytą mažiausią kainos kėlimo intervalą pardavimo kainos“²⁶⁵. Taip potencialiai sukuriama pirkėjų susitarimai nedidinti kainų ir pažeidžia kreditorių teises bei sąžiningumo principus.

Kaip ir ankstesnio aprašo nustatytoje taisyklėse, varžytynėse leidžiama dalyvauti per atstovą nenurodant savo tapatybės, nors tai vėliau ir reikalaujama nurodyti varžytynių akte²⁶⁶. Tai reiškia, kad nemokumo administratorius gali specialiai siūlyti mažesnę pradinę pardavimo kainą arba paskesnėse varžytynėse netiesiogiai daryti įtaką kreditorių susirinkimui tam, kad šie sumažintų pardavimo kainą didesniu procentiniu dydžiu ir sudarytų terpę piktnaudžiauti JANĮ 38 straipsniu, kuris draudžia su nemokumo administratoriumi susijusiems asmenims dalyvauti varžytynėse. Tačiau toks įgytas turtas vėliau nuosavybės teise gali būti perleidžiamas vienam iš su nemokumo administratoriumi susijusių subjektų ar net pačio bankrutuojančio juridinio asmens dalyviams ar su jais susijusiems asmenims.

CK 6.410 nurodyta, kad parduoti įmonę kartu su įkeistu turtu nėra leistina. Nors JANĮ 87 straipsnio 4 dalyje leidžiama parduoti įkeistą turtą tik su įkaito turėtojo sutikimu. Tačiau nors ir su hipotekos turėtojo sutikimu CK apskritai nesuteikia galimybės parduoti įkeisto įmonės turto²⁶⁷ XXIII skyriaus, devinto skirsnio prasme. Jeigu į parduodamo juridinio asmens turto sąrašą įtraukiamas ir įkeistas turtas, pardavimas galimas tik su hipotekos kreditoriaus leidimu²⁶⁸. Prasidėjus likvidavimo stadijai, įkaito turėtojas turtą galėtų perimti tik neįvykus varžytynėms, iš kurių parduodamas įkeistas turtas²⁶⁹. Siekiant įkeistą turtą perduoti kreditoriui, taikomas specialusis reikalavimas, vadinasi, pirmenybė teikiama pardavimui iš varžytynių ir tik nepardavus šio turto jis gali būti fiziškai perleidžiamas įkaito turėtojui, kai tuo metu ne iš varžytynių parduodamam verslui, privalomas įkaito turėtojo leidimas. Toks kreditorius gali būti laikomas dominuojančiu ir tai suprasdamas gali nepaisyti bendros gerovės bankroto procese ir kitų šalių interesų²⁷⁰. UNCITRAL teigia, kad tokiais atvejais būtų naudinga į nemokumo įstatymą įtraukti mechanizmą, kuris leistų trečiajai šaliai priklausantį turtą likti disponuoti bankroto procedūru

²⁶⁴ „Pastabos ir pasiūlymai Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto“, *supra note*, 73.

²⁶⁵ „Nutarimas Dėl turto pardavimo iš varžytynių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašo patvirtinimo“, *supra note*, 63: 43.2. p.

²⁶⁶ *Ibid*, 38 p.

²⁶⁷ „Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas“, *supra note*, 95: 6.410 str. 1 d.

²⁶⁸ LRS, *supra note*, 3: 87 str. 4 d.

²⁶⁹ *Ibid*, 97 str. 2 d.

²⁷⁰ Remigijus Jokubauskas, „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“ (daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021), 54, https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/17826/Disertacija_Jokubauskas.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

valdytojui, jei tik būtų apsaugoti verslo savininko interesai, o kreditoriui suteikiama galimybė ginčyti įkeisto turto pardavimą²⁷¹.

Analogiškai svarbu suprasti, kaip procesas vystytųsi toliau, jei hipotekos turėtojas nesutiktų dėl verslo pardavimo. Vadinasi, toks turtas išparduodamas dalimis, įprastomis turto realizavimo sąlygomis – iš varžytynių, nors galimai juridinio asmens pardavimas kaip verslas atneštų didesnės naudos visoms bankroto procese dalyvaujančioms šalims. Nors įkaito turėtojui suteikiama galimybė dar iki likvidavimo stadijos perimti įkeista turtą, jei turtas nenaudojamas vykdant ūkinę veiklą, parduodamas už nepriklausomo vertintojo nustatytą sumą, kuriai prieštaravimų kreditorių susirinkimas neturi²⁷². Vadinasi, dar iki likvidavimo stadijos juridinio asmens turtas kaip turtinis kompleksas jau turėtų turėti potencialų pirkėją, kitu atveju, juridinis asmuo gali netekti esminės dalies, be kurios verslas negalėtų funkcionuoti ir toks verslo pardavimas netektų prasmės. Ankstyvoje stadijoje įkeisto turto kreditoriui suteikiama galimybė atsiimti turtą, todėl svarstyta, ar nusprendus parduoti juridinį asmenį reikėtų prašyti hipotekos savininko leidimo parduoti įkeistą turtą kartu su verslu.

Europos teisės instituto teigimu, verslo kaip vieneto pardavimas gali sukurti veiklos tęstinumo vertę. Tai paprastai reiškia didesnę kreditorių gražą nei gautinos sumos iš verslo dalies likvidavimo. Tačiau veikiančios įmonės pardavimas yra įmanomas tik tuo atveju, jei verslą sudarančio turto proceso pradžioje nesuardo užtikrinti kreditoriai, kurie įgyvendina savo teises, susijusias su šiuo turtu. Siekiant išsaugoti veiklos tęstinumo vertę, užtikrintų reikalavimų vykdymas turėtų būti atidėtas, kol bus sukurta pardavimo vertė. Tai nereiškia, kad prasidėjus nemokumo procesui visada automatiškai turi būti sustabdytos kreditorių teisės. Pakaktų suteikti galimybę individualiai sustabdyti atitinkamų kreditorių vykdymo veiksmus²⁷³.

Lenkijos nemokumo teisinėje sistemoje, jeigu įmonės sudedamosios dalys yra suvaržytos hipoteka, registruotu įkeitimu, areštu, ar kitomis asmeninėmis teisėmis, sąmatoje turėtų būti atskirai nurodyta, kurios iš šių teisių lieka galioti po pardavimo. Taip pat privaloma nurodyti jų vertę, esminės dalies vertę ar komponentų bei atskirų komponentų vertę lyginant su visos įmonės santykinė verte. Skundai su aprašymu ir įvertinimu teismui pateikiami per vieną savaitę nuo paskelbimo apie įkeisto turto pardavimą. Kilus abejonių dėl aprašymo ir vertinimo patikimumo ar teisingumo, teisėjas nurodo ekspertą naujam aprašui ir vertinimui parengti²⁷⁴. Tačiau jeigu įkeistas turtas yra bankrutuojančios įmonės sudėtinė dalis ir jos pardavimas kartu su įmone gali būti

²⁷¹ UNCITRAL, *supra note*, 18: 78.

²⁷² LRS, *supra note*, 3: 97 str. 1 d.

²⁷³ „Rescue of Business in Insolvency Law“, *supra note*, 88: 248.

²⁷⁴ „Prawo upadłościowe“, *supra note*, 165: 319 str.

naudingesnis nei įkeisto turto pardavimas atskirai, įkeistas turtas parduodamas kartu su juridiniu asmeniu²⁷⁵. Panašiai ir Norvegijoje įkeistas turtas gali būti parduodamas tik tais atvejais, kai kartu parduodamas ir kitas turtas ir jei įkeistas turtas yra verslo dalis, kuri yra parduodama su tikslu tęsti veiklą²⁷⁶.

JANĮ aiškinamajame rašte nėra minimas įkeisto turto pardavimo kartu su įmone proceso reikšmė. Tačiau JANĮ susikoncentruojama į hipotekos turėtojo teises, taip pamirštamas tikslas kuo operatyviau už didžiausią kainą parduoti įmonę kaip turtinį kompleksą. Galima teigti, kad JANĮ prioritetą teikia hipotekos turėtojo interesams, bet ne bendram kreditorių reikalavimų tenkinimui, todėl įkaito turėtojui išskirtinai suteikia teises valdyti įkeisto turto pardavimą arba atsiėmimą. Vertėtų atsižvelgti į kitų valstybių praktiką, kuriose įkeisto turto pardavimas yra leidžiamas tuo atveju, jei parduodamo verslo dalį sudaro įkeistas turtas. Kaip minėta, UNCITRAL ir Europos teisės instituto manymu, įkaito turėtojų teisės neturėtų būti ignoruojamos, tačiau tam tikrais įtvirtintais mechanizmais, leisti parduoti verslą operatyviau, nepažeidžiant įkaito turėtojo teisės tokius sprendimus skųsti. JANĮ reglamentavimas neužtikrina galimybės parduoti juridinį asmenį kaip veikiančią subjektą tolimesnėse bankroto stadijose, tuo atveju jei potencialus pirkėjas atsirastų vėliau nei po pirmojo kreditorių susirinkimo.

3.3. Veiklos tęstinumo reikšmė darbo santykiams

Šiuolaikinėje rinkoje įmonė yra laikoma socialinių santykių vieta, iš kurios nariai, pavyzdžiui, darbuotojai, gauna pragyvenimo šaltinį. Kapitalas ir darbo jėga yra du svarbiausi įmonės gamybos veiksniai. Darbuotojai teikia žmogiškąją kapitalą darbo jėgos pavidalu, kuris palengvina kasdienę įmonės veiklą, o tai leidžia įmonei padidinti savo veiklos tęstinumo vertę. Todėl žmonių darbas yra strateginis turtas, be kurio įmonė sunkiai galėtų pasiekti savo ekonominius tikslus²⁷⁷. Pagrindinis skolininko pardavimo, kaip likvidavimo metu veikiančios įmonės pranašumas, palyginti su kitais pardavimo būdais, yra galimybė išsaugoti darbo vietas ir maksimaliai padidinti grąžą suinteresuotoms šalims²⁷⁸.

UNCITRAL pabrėžiama specialaus požiūrio į darbuotojus svarba nemokumo procese. Taip pat atkreipiamas dėmesys į įmonių išsaugojimo didėjimą ir darbo sutarčių tęstinumo tikslą. Pažymima, kad nuolatiniai verslo gelbėjimai ir darbo sutarčių tęstinumo išsaugojimas laikui

²⁷⁵ „Prawo upadłościowe“, *supra note*, 169: 330 str.

²⁷⁶ „Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)“, Lovdata, žiūrėta 2022 m. gegužės 9 d., <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1984-06-08-58?q=kk>.

²⁷⁷ Hamiisi Junior Nsubuga, *Employee Rights in Corporate Insolvency: A UK and US Perspective* (Jungtinė Karalystė: Routledge, 2019), 13.

²⁷⁸ „Amendment to the IBBI (Liquidation Process) Regulations, 2016“, Insolvency and Bankruptcy Board of India, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://ibbi.gov.in/Agenda_03_26062018.pdf.

bėgant tampa vis svarbesni, nes jie padeda išlaikyti kreditorių turto maksimizavimo tikslą²⁷⁹. Iš pirmiau pateikto teiginio galima daryti išvadą, kad UNCITRAL remia darbo sutarčių apsaugą, vykdamas nemokaus verslo tęstinumą pardavimo proceso metu arba, kad UNCITRAL palaiko lankstų metodą, kuris leistų apsaugoti darbo sutarčių tęstinumą nemokiame versle ar bent suteiktų tokią galimybę.

Anot Bufford, darbo vietos gali būti išsaugomos, kai įmonė trečiajai šaliai, kuri yra pajėgi išlaikyti darbuotojus, parduodama kaip vienetas. Ši alternatyva gali būti taikoma net ir likvidavus nemokią įmonę. Likvidavimo stadijoje paprastai parduodamas veikiantis ir nepažeistas subjektas, turintis gyvybingumo elementų²⁸⁰. Tačiau pirmiausia svarbu įvertinti tokios įmonės ekonominės veiklos paklausą rinkoje ar ji sugebėtų išsislaikyti ir tęsti veiklą²⁸¹. Kai kuriose šalyse darbdavio nemokumo, jo turto likvidavimo arba jo verslo pardavimo ar perleidimo atveju naujasis savininkas tęsia savo veiklą taip pat ir darbuotojų įdarbinimą. Perimamos visos darbuotojų darbo sutartys tokiomis pačiomis darbo sąlygomis, kokios buvo su ankstesniu darbdaviu. Tačiau sąlygos turi būti perduodamos kaip visuma, o ne tik jų dalis. Nauda darbuotojams yra ta, kad jie gali perkelti savo darbo stažą iš ankstesnio darbdavio naujam darbdaviui. Tai suteikia galimybę gauti išmokas, priklausančioms darbuotojams dėl jų išdirbto laiko pas ankstesnį darbdavį²⁸².

Suprantama, kad Lietuvoje parduodant juridinį asmenį iki likvidavimo pabaigos, darbuotojų sutartys turėtų būti nutraukiamos. Tarptautinis valiutos fondas atpažįsta, kad finansinius sunkumus patiriančios įmonės, savo finansinei aklavietei išspręsti greitu sprendimu laiko darbuotojų sutarčių nutraukimą, todėl dažnai teismui priėmus sprendimą iškelti bankroto bylą, joje darbuotojų jau nelieka²⁸³. Kitu atveju, darbuotojai, sužinoję apie darbdavio nemokumą, savu noru nutraukia teisinius darbinius santykius. Būtent dėl to juridinis asmuo tęsti veiklos nebegali. Kaip pastebėta, doktrinos autorių, įmonės pardavimas nebetenka prasmės²⁸⁴. Pažymėtina, kad DK 62 straipsnio 1 dalis suteikia galimybę nemokumo administratoriui sudaryti terminuotas darbo sutartis su darbuotojais, kurios leis asmenims dirbti iki įmonės bankroto proceso

²⁷⁹ UNCITRAL, *supra note*, 18: 272.

²⁸⁰ Hon. Samuel L. Bufford, „Coordination of Insolvency Cases for International Enterprise Groups: A Proposal“, [iiiglobal.org](https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/cordination_of_insolvency_cases.pdf), žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/cordination_of_insolvency_cases.pdf.

²⁸¹ Michael Crystal ir Rizwaan Jameel Mokal, *supra note*, 234.

²⁸² Department of Labour, „Labour Relations Act, 1995“, Government notices, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.gov.za/sites/default/files/41798_rg10851_gon773.pdf.

²⁸³ Samuel Edwin Etukakpan, „Business rescue and continuity of employment: analysing policy through the lens of theory“, *Company Lawyer Journal* 32, 4 (2011): 99-113, <https://legalsolutions.thomsonreuters.co.uk/en/products-services/westlaw-uk/commentaryredesign.html>.

²⁸⁴ Remigijus Jokubauskas, Vigintas Višinskis ir Mykolas Kirkutis, *supra note*, 16: 11.

pabaigos²⁸⁵. Tokiu atveju nemokumo administratoriui svarbu tinkamai įvertinti situaciją dėl įmonės veiklos tęsimą galimybės ir apskaičiuoti darbuotojų poreikį.

Aptariant veiklos tęstinumą, vertėtų paminėti 2001/23/EB direktyvą, kurios 1 straipsnio 1 dalies b punkte aptariamas veiklos tęstinumo aspektas, susijęs su darbuotojų teisėmis ir apsauga. Šioje direktyvoje apibrėžtas įmonės perdavimas. Perduodamas ūkio subjekto kaip organizuotos išteklių grupės, kuri išlaiko savo tapatybę tikslas – vykdyti ekonominę veiklą, neatsižvelgiant, ar ši veikla yra pagrindinė, ar pagalbinė²⁸⁶. Atitinkamai galima teigti, kad tokia įmonė turi gebėti veikti savarankiškai ir vykdyti ekonominę veiklą. Veiklos tęstinumu užtikrinamas darbo stabilumo principas²⁸⁷. Pažymima, kad šios direktyvos nuostatos nėra taikomos nemokumo procese, nebent valstybė narė nustato kitaip²⁸⁸.

Atsižvelgiant į Lietuvoje darbuotojų sutarčių nutraukimo taikomas normas, vertėtų atkreipti dėmesį į direktyvos iškeltus tikslus, nacionalinėje teisėje įtvirtinti darbuotojų apsaugos normas įmonių pardavimo ar perleidimo metu²⁸⁹, kuriuo siekiama kiek įmanoma skatinti darbuotojų perėjimą kartu su turtu. DK 51 straipsnyje reglamentuojamas darbo santykių tęstinumas juridinio asmens verslo ar jo dalies pardavimo metu. Bendrosios įmonės pardavimo sąlygos numato, kad darbo sutartis negali būti nutraukiama argumentuojant juridinio asmens pardavimu. Tokiu atveju darbo sutartis su esamomis sąlygomis privalo būti perleista pirkėjui²⁹⁰. Sutarties nutraukimas galimas tik bendraisiais pagrindais, nesusijusiais su įmonės perleidimu²⁹¹. Kitu atveju, verslo įgijėjas perima visas teises ir pareigas, egzistuojančias pardavimo metu²⁹². Jei verslo pirkėjas nevykdo pareigų, pardavėjas ir pirkėjas atsako solidariai²⁹³. Tuo atveju, verslo perleidėjas yra dėl nemokumo likviduojamas juridinis asmuo, kurio atsakomybė baigiasi išregistravus juridinį asmenį iš registro. Vadinas, visą atsakomybę vienašališkai turėtų prisiimti verslo perėmėjas. Kita vertus, pardavus tik esminę turto dalį, ne visų darbuotojų sutartys būtų

²⁸⁵ „Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, XII-2603“, LRS, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10c6bfd07bd511e6a0f68fd135e6f40c/asr>.

²⁸⁶ „Tarybos direktyva 2001/23/EB 2001 m. kovo 12 d. dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo“, Eur – Lex, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02001L0023-20010411&from=EN>.

²⁸⁷ Vilius Mačiulaitis, „Savaiminio darbo santykių tęstinumo principas įmonės, verslo ar jų dalių perdavimo atveju“, *Jurisprudencija* 22, 1 (2015), <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/download/4193/3924>.

²⁸⁸ „Tarybos direktyva 2001/23/EB 2001 m. kovo 12 d. dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo“, *op cit.*, 5 str. 1 d.

²⁸⁹ *Ibid*

²⁹⁰ „Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, XII-2603“, *op cit.*, 51 str. 1 d.

²⁹¹ *Ibid*, 51 str. 3 d.

²⁹² *Ibid*, 51 str. 2 d.

²⁹³ *Ibid*, 51 str. 4 d.

perkeltos. Naujajam savininkui pereinę tik tų darbuotojų sutartys, kurie yra susiję su tos turto dalies vykdoma veikla.

Atsižvelgiant į DK 62 ir 51 straipsnius, suprantama, kad normos nėra suderintos. Nors būtų galima teigti, kad JANĮ 62 straipsnis aiškiai apibręžia darbo santykių pabaigą. JANĮ 62 straipsnio 1 dalyje nemokumo administratoriui suteikiama teisę sudaryti terminuotas darbo sutartis su tais darbuotojais, kurie dirbs darbovietėje bankroto metu iki juridinio asmens bankroto proceso pabaigos. Nemokumo administratorius per 30 dienų po paskutinių įplaukų į kreditorių sąskaitą, sudaro galutinę bankroto ataskaitą, tuomet reikalingas kreditorių susirinkimo pritarimas, o galiausiai teismas per 5 darbo dienas patvirtina ataskaitą²⁹⁴. Po ataskaitos patvirtinimo nemokumo administratorius per 30 dienų kreipiasi į teismą su prašymu priimti sprendimą dėl juridinio asmens pabaigos,²⁹⁵ o teismas per 14 dienų priima galutinį sprendimą²⁹⁶. Vadinasi, darbuotojų sutartys po įmonės pardavimo ilgiausiai gali galioti dar apie pusę metų, o naujasis verslo savininkas neprivalo sudaryti naujų sutarčių.

Taikant JANĮ 51 straipsnio nuostatas bankroto metu, verslo pirkėjui pereinę ir visi įsipareigojimai, susiję su darbuotojų atostogomis, pensijomis ir kitomis socialinėmis atsakomybėmis. Kaip anksčiau minėta, Vokietijos teismų manymu, toks reglamentavimas pažeistų kreditorių lygiateisiškumo principus, nes pardavimo kaina proporcingai turėtų būti mažinama dėl darbuotojų teisių užtikrinimo. Suprantama, kad bendras tikslas – išsaugoti darbuotojus, tačiau bankroto proceso metu tai nėra aptariama, todėl dabartiniu reglamentavimu perleisti darbuotojus su verslu nebūtų tikslinga, nes tai neužtikrintų darbuotojų sutarčių apsaugos. Taip pat, remiantis JANĮ 62 straipsnio 1 dalimi, suprantama, kad terminuotos sutartys yra sudaromos tik su kai kuriais darbuotojais. Vadinasi, dalies darbuotojų sutartys pereinę pirkėjui, o kitos sutartys būtų nutraukiamos dar iki verslo perdavimo. Toks reglamentavimas neužtikrina lygiateisiškumo ir sąžiningumo principo darbuotojų atžvilgiu.

Vokietijoje įmonės pardavimo atveju darbo santykiai dėl įmonės pardavimo nenutrūksta. Įprastai kartu su turto perleidimu pirkėjui pereina ir Vokietijos civilinio kodekso (vok. *Bürgerliches Gesetzbuch*) 613a straipsnio 1 dalyje nustatyti įsipareigojimai darbuotojui, pavyzdžiui išmokėti pensijų kaupinius²⁹⁷. Tačiau tuo atveju, jei verslas įsigyjamas iškelus bankroto bylą, teismų praktika sukūrė išimtį ir sumažino įgijėjo atsakomybę. Nemokaus verslo pirkėjo atsakomybė apsiriboja ta profesinių pensijų reikalavimų dalimi, kuri buvo uždirbta dirbant

²⁹⁴ LRS, *supra note*, 3: 99 str. 2 d.

²⁹⁵ *Ibid*, 100 str. 2 d.

²⁹⁶ *Ibid*, 100 str. 4 d.

²⁹⁷ „Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)“, Bundesamt für Justiz, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_613a.html.

versle po bankroto bylos iškėlimo. Teismų praktikoje pirmenybė buvo teikiama nemokumo teisės nuostatomis, kurios numatė vienodą visų kreditorių patenkinimą. Tai neatitiktų sąžiningumo principų, jei perimti darbuotojai galėtų reikšti savo reikalavimus naujam, mokiam skolininkui. Tai galiausiai būtų neteisinga kitų kreditorių atžvilgiu, nes pirkėjo tokia prisiimta atsakomybė atsispindėtų mažesnėje pirkimo kainoje.

Be to, atleidimas nuo atsakomybės taip pat palengvintų (socialiniu ir politiniu požiūriu) pageidaujama nemokių įmonių perėmimą, taigi ir darbo vietų išsaugojimą (nusistovėjusi teismų praktika nuo 1980 m. sausio 17 d. Vokietijos federalinio darbo teismo sprendimo, 3 AZR 160/79)²⁹⁸. Panašiai Anglijoje ir Velse veiklos tęstinumo nustatymas turi įtakos darbuotojų perkėlimui į naująją įmonę. Pavyzdžiui, jei skolininkas turėjo būti administruojamas, bet netęsė veiklos, darbuotojų sutartis saugančios taisyklės yra netaikomos. Likviduojant įmonę darbuotojai nėra perkeliami, nebent parduodama įmonės dalis restruktūrizavimo procese, tokiu atveju pereina ir darbuotojai, kurių teises saugo TUPE (angl. *Transfer of Undertakings (Protection of Employment)*) taisyklės²⁹⁹. Darbuotojų perkėlimas įmonės pirkėjui nustatomas konkrečios situacijos metu įvertinant bankrutuojančio verslo finansinius pajėgumus.

2022 m. balandžio 28 d. Europos Sąjungos Teisingumo teismas galiausiai išaiškino darbuotojų perėmimo klausimą 2001/23/EB direktyvos kontekste. Ginčas kilo tarp Nyderlandų profesinių sąjungų federacija (pranc. *Federatie Nederlandse Vakbeweging*) ir Nyderlandų bendrovių, dėl pastarųjų įmonių darbuotojų teisių apsaugos po įmonės perdavimo bankroto procese. Kartu su parduodamu turtu dalis darbuotojų perėjo dirbti į naująją įmonę, tačiau blogesnėmis sąlygomis. Nyderlandų profesinių sąjungų federacija nesutiko su 2001/23/EB direktyvoje taikoma išimtimi, kuri leidžia bankroto procese neperkelti darbuotojų.

Europos Sąjungos Teisingumo teismas pasisakė, kad darbuotojų perkėlimo nuostatos netaikomos įmonės perdavimui, kai įmonei iškelta bankroto byla arba bet kuri analogiška nemokumo byla, „kuri yra skirta perdavėjo turtui likviduoti“. Tačiau darbuotojų perkėlimo nuostatos yra taikomos, kai perleidžiama visa ar dalis darbuotojų iki bankroto bylos iškėlimo. Tokiu įmonės perdavimo būdu siekiama likviduoti skolininko turtą pagal iš anksto parengtą *pre-pack* procedūrą, kurios pagrindinis tikslas yra bankroto procedūroje sudaryti sąlygas likviduoti įmonę kaip nuolatinę veiklą, kuri maksimaliai patenkintų visų kreditorių reikalavimus ir kiek

²⁹⁸ HSI, „Report on European Labor and Social Security Law“, Boeckler, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., https://www.boeckler.de/fpdf/HBS-007900/p_hsi_report_3e_2020.pdf.

²⁹⁹ „What are your employee rights when your company is insolvent?“, The Gazette official public record, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d., <https://www.thegazette.co.uk/insolvency/content/103376>.

įmanoma išsaugotų darbuotojų sutartis. Žinoma, jei išankstinę *pre-pack* procedūrą reglamentuoja įstatymai³⁰⁰.

Svarbiausias akcentas šioje byloje yra tai, jog atlikti tokį įmonės pardavimą kompetentingas teismas paskiria bankroto administratorių ir priežiūros teisėją. Šis teismas ne tik apibrėžia jų pareigas, bet ir tikrina, kaip yra vykdomos jų pareigos iki įmonės paruošimo pardavimui ir bankroto byloje. Išankstinio paketo procedūros metu parengtas pervedimas atliekamas tik iškėlus bankroto bylą, nes bankroto administratorius ir priežiūros teisėjas gali atsisakyti atlikti šį perdavimą, jei mano, kad kad tai prieštarauja perdavėjo, kurio turtas turi būti likviduotas, kreditorių interesams³⁰¹. Atsižvelgus į kiekvieną individualią įmonės situaciją ir jos finansines galimybes, panašiai būtų galima ir Lietuvoje nemokumo teisėje priskirti teisėjui priežiūros funkciją, nustatant, ar darbuotojai turėtų būti perleidžiami kartu su parduodama įmone. Teisėjas kartu galėtų nustatyti kokiu mastu darbuotojų teisės ir sukauptos socialinės garantijos pereitų kartu.

Tačiau matoma ir pozityvių pavyzdžių Anglijoje. Vienoje bylų teismas atmetė likvidatoriaus prašymą panaikinti sprendimą, kuriuo valdymo organas atmetė didesnės pardavimo kainos pasiūlymą. Teismas laikėsi nuomonės, kad didesnio pasiūlymo atmetimas buvo pagrįstas, nes nebuvo garantuota, kad „Welfab“ verslas išliks kaip nuolatinis ir veikiantis verslas. Valdymo organą sutikti su mažesniu kitos bendrovės pasiūlymu paskatino tai, kad ta įmonė, be siūlomų pinigų, buvo pasirengusi perimti visus pardavėjo („Welfab“) darbuotojus. Teismo nuomone, šis žingsnis buvo sąžiningas bandymas išgelbėti verslą, todėl neturėtų būti vertinamas pagal griežtus standartus³⁰². Šioje byloje aiškiai atsispindi gelbėjimo kultūra, kuria siekiama išsaugoti perspektyvias įmones bei darbuotojus.

Kitas pavyzdys matomas Indijos teismų praktikoje. Darbuotojų interesai laikomi itin svarbiu dalyku, kurį reikia nagrinėti kartu su bendrovės interesais. Kadangi būtent dėl sunkaus darbuotojų darbo ir buvo sukurta bendrovė, kuri visus šiuos metus egzistavo. Dabar, kai įmonė susiduria su likvidavimu, nebūtų teisinga juos atleisti, kai yra galimybė įmonei tęsti veiklą. Dėl to

³⁰⁰ „Judgment of the Court (Third Chamber) of 28 April 2022. Federatie Nederlandse Vakbeweging v Heiploeg Seafood International BV and Heitrans International BV. Request for a preliminary ruling from the Hoge Raad der Nederlanden. Reference for a preliminary ruling – Directive 2001/23/EC – Articles 3 to 5 – Transfers of undertakings – Safeguarding of employees’ rights – Exceptions – Insolvency proceedings – ‘Pre-pack’ – Survival of an undertaking – Transfer of (part of) an undertaking following a declaration of insolvency preceded by a pre-pack. Case C-237/20”, Curia, žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d., <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=258484&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1>.

³⁰¹ *Ibid*

³⁰² „Welfab Engineering Ltd, Re [1990] B.C.C. 600 Ch D.“, lexJusis, žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d., <https://vlex.co.uk/vid/re-welfab-engineers-ltd-804671081>.

turi būti parduodami veikiančios ūkio subjektai, kad nereikėtų nutraukti darbo santykių³⁰³. Taip pat daugumoje Afrikos žemyno šalių teigiama, jei nemokus juridinis asmuo vykdo veiklą, veiklos vykdymo metu siekiama atgauti mokumą, bet ne likviduoti sunkumus patiriantį subjektą. Tačiau bendra pozicija yra tokia, kad darbo sutartys yra nutraukiamos, nebent likvidatorius nusprendžia kitaip. Pavyzdžiui, kai darbo sutarčių vykdymas yra būtinas laikinam įmonės vadovavimam likvidavimo tikslais³⁰⁴. Panašus reglamentavimas taikomas ir Lietuvos nemokumo procese. JANĮ 62 straipsnio 1 dalimi reguliuojami darbo santykiai bankroto metu, tačiau konkretizuojant darbo santykių nutraukimo reglamentavimą nukreipiama į DK³⁰⁵.

Vertinant kitų šalių teisinį reguliavimą, suprantama, kad darbuotojų esamų sutarčių perkėlimo pagrindinis tikslas yra užtikrinti darbuotojų sutarčių apsaugą ir perkelti sukauptas socialines garantijas bei darbo stažą, o su jomis atitinkamas išmokas. Kitaip tariant, ekonominiai ir socialiniai tikslai ir garantijos, kurie atsispindi minėtoje direktyvoje³⁰⁶. Tačiau, kad teisinis reguliavimas leistų perkelti darbuotojus ir po bankroto proceso pabaigos, bankrutuojančios įmonės veikla turėtų būti vykdoma nepertraukiamai. Įprastu įmonės pardavimu ne bankroto proceso metu siekiama išsaugoti darbuotojų sutartis bei užtikrinti jų perleidimą ir vykdymą, todėl atitinkamai šie tikslai turėtų būti perkelti ir į nemokumo procesą. Anot R. Jokubausko, tokia idėja neatitinka tradicinių nemokumo teisės tikslų, nes įmonės pardavimas siejamas ne tik su kreditorių teisių įgyvendinimu, bet ir ekonomine bei socialine nauda kitoms šalims (darbuotojų išsaugojimas ir perkėlimas naujai įmonei)³⁰⁷. Tokie siekiai Lietuvos nemokumo institute įmanomi tik keičiant esamas darbo kodekso nuostatas.

Apibendrinant, visuotinai pripažįstama, kad verslo komercinės veiklos tęstinumas suteikia galimybę parduoti įmonę operatyviai už pačią didžiausią kainą. Tačiau svarbu užtikrinti nemokumo teisės normas, reguliuojančias įmonės pardavimą nuo pat bankroto iškelimo pradžios. Tik užtikrinant veiklos tęstinumą įmonės pardavimas yra įmanomas, žinoma, jei įkeisto turto kreditorius šios galimybės nepanaikina. Pateiktų šalių įmonės pardavimo reglamentavimą sieja ta pati sąlyga, leidžianti vykdyti juridinio asmens veiklą – vykdoma veikla neturėtų didinti kreditorinių reikalavimų. Kadangi nėra įtvirtinto pasaulio ar Europos vieningo reglamentavimo, šalys, atsižvelgiant į nemokumo teisės principus, suteikia galimybę skirtingoms proceso šalims

³⁰³ Vinod Kothari, „Enabling Going Concern Sale in Liquidation“, Vinod Kothari, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. <https://vinodkothari.com/wp-content/uploads/2019/06/Enabling-Going-Concern-Sale-in-Liquidation.pdf>.

³⁰⁴ Lex Africa, „Guide to Insolvency and Restructuring in Africa 2015“, Werksmans, žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://www.werksmans.com/wp-content/uploads/2015/03/LEXAfrica-Insolvency-Guide-Full_new.pdf.

³⁰⁵ LRS, *supra note*, 3: 62 str. 1 d.

³⁰⁶ Eglė Tamašiūnaitė – Samaitienė, „Verslo perdavimo samprata pagal direktyvą 2001/23/EB“ (daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2018), 121, <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:29810877/datastreams/MAIN/content>.

³⁰⁷ Remigijus Jokubauskas, *supra note*, 200: 272.

priimti sprendimus dėl veiklos tęsimą galimybės. Kaip suprantama plačiaja nemokumo proceso prasme, vienas iš veiklos tęstinumo tikslų – darbuotojams suteikti socialines ir ekonomines garantijas, tačiau pardavus įmonės turtą kitai šaliai, tai savaiame negarantuoja, kad veikla bus tęsiama ir kad darbuotojų vietos bus išsaugotos. Visos šalys vienareikšmiškai yra suinteresuotos perkelti darbuotojus naujai įmonei. Suprantama, kad DK nuostatos nėra pritaikytos darbuotojų perkėlimui. Siekiant gauti maksimalią naudą iš veiklos tęstinumo, vertėtų persvarstyti DK nuostatas ir teisėjo funkcijas, susijusias su darbuotojų perkėlimu. Žinoma, galima teigti, kad įsigijant įmonę nemokumo procese ir pirkėjas gauna ekonominės naudos, galėdamas savo veikloje naudoti jau paruoštą verslą, bet tuo pačiu ir neprisiimti papildomos atsakomybės dėl esamų prievolių, nes jos lieka juridinio asmens atsakomybe.

IŠVADOS

1. Nors ĮBĮ ir nedraudė juridinio asmens pirkimo-pardavimo kaip turtinio komplekso, tačiau normos nebuvo suderintos su CK nuostatomis, o ĮBĮ nereglementavo turto pardavimo būdo, kainos nustatymo.
2. JANĮ kaip ir CK turtinio komplekso ar turtinio komplekso esminės dalies sąvokos nėra apibrėžtos, todėl nesama aiškumo, kaip nemokumo procese parduoti įmonę, ypač, kai parduodama esminė turto dalis. Kyla problema, kurios esminės turto dalys turėtų būti perleistos.
3. Siekiant užtikrinti kuo didesnę grąžą kreditoriams, privaloma nustatyti komplekso dalies sąsają su visu turtu ir nustatyti funkcinių ryšių neatsiejant neturtinių aspektų. Tinkamai įvertinus intelektinę nuosavybę ir nematerialųjį turtą, galimas didesnis kreditorių tenkinimo rodiklis. Tačiau nematerialiojo turto identifikavimas ir vertinimas dažnu atveju reikalauja atitinkamų žinių, todėl vertėtų pasitelkti ne tik juridinio asmens dalyvius, bet ir turto vertinimo ekspertus.
4. JANĮ nuostata, reglamentuojanti turto pardavimą, nurodo, kad parduodamas juridinis asmuo, tai gali klaidinti bankroto proceso dalyvius, nes parduodamas juridinio asmens verslas, o pats asmuo bankroto pabaigoje išregistruojamas, todėl naudoti šią sąvoką nėra tikslinga.
5. Iki pirmojo kreditoriaus susirinkimo nėra žinoma tiksli įmonės ar turto dalių vertė. JANĮ trūksta teisinio aiškumo ir reguliavimo turto vertės nustatymui iki sprendimo priėmimo dėl turto realizavimo būdo. Atsižvelgus į užsienio šalių analizę (Vokietijos ir Estijos), iki pirmojo kreditorių susirinkimo JANĮ turėtų įtvirtinti galimybę nustatyti turto pardavimo vertę, kai turtas yra parduodamas dalimis ir kaip vientisas subjektas. Kitas būdas, taikomas Vokietijoje, kuriuo teismas priimdamas nutartį iškelti bankroto bylą, kartu patvirtinta preliminarų kreditorių sąrašą, kurie ir priima sprendimą dėl įmonės veiklos tęsimo arba pakeisti kreditorinių reikalavimų tvirtinimo reguliavimą, leidžiant preliminariai patvirtintiems kreditoriams spręsti dėl įmonės pardavimo. Kitu atveju JANĮ neatitinka nemokumo teisės principo – turto realizavimo operatyvumo.
6. JANĮ neužtikrina skaidrumo didelės vertės turto pardavimo procese. Atlikta šalių analizė suponuoja, kad dažniausiai suteikiama galimybė kreditoriams nuspręsti dėl įmonės pardavimo kainos, tačiau Tarptautinio valiutos fondo teigimu, įmonė gali būti parduodama efektyviai privačiu būdu, tačiau teismas privalo nustatyti kainą. UNCITRAL siūloma suteikti teismui teises gaires arba galimybę pasitelkti trečiuosius asmenis nustatant įmonės pardavimo vertę. Taip JANĮ būtų išsprendžiamos turto pardavimo kainos nustatymas ir korupcinės rizikos problemos.

7. JANĮ nėra nustatytas įmonės pardavimo viešinimo procesas, todėl tai sudaro galimybę piktnaudžiavimui. JANĮ privalu užtikrinti potencialių pirkėjų paiešką bei nemokumo administratoriaus aktyvius veiksmus. Užsienio šalyse (Prancūzijoje, Anglijoje) pardavimas reklamuojamas interesinėse svetainėse, tokį reglamentavimą galima taikyti ir Lietuvoje.
8. JANĮ neužtikrina skaidrumo įmonės pardavimo procese. Teoriškai įmonę galima parduoti iš varžytynių, tačiau JANĮ 87 straipsnis aiškiai nurodo, kad privaloma remtis CK nuostatomis. Remiantis atlikta šalių analize, daroma išvada, kad dauguma šalių, siekiant įvykdyti efektyvų ir skaidrų įmonės pardavimą, taiko įmonės pardavimą iš varžytynių. Analizuotose šalyse siekiama sumažinti teismų įsikišimą, todėl daugiau teisių skiriama būtent kreditoriams. Atsižvelgiant į kreditorių autonomiškumo principą, JANĮ turėtų įgalinti įmonės pardavimą iš varžytynių ir palikti teisę spręsti kreditoriams, koku būdu parduoti turtą.
9. Esamos CK normos nėra tinkamos sutarties sudarymui bankroto procese, todėl siūloma į JANĮ perkelti sutarties sudarymo nuostatas. Analizuotame Lenkijos įmonės pirkimo-pardavimo sutarties sudaryme teismas įsikiša tik tuomet, jei procesas nevyksta sklandžiai arba būtinaisiais sutarties sudarymo aspektais. Siekiant užkirsti bet kokius ginčus ateityje, teismui turėtų būti suteikiama sutarties tvirtinimo funkcija. Taip būtų tikrinama, ar sutarties nuostatos nepažeidžia imperatyvių nuostatų.
10. JANĮ reglamentavimas neužtikrina galimybės parduoti juridinį asmenį kaip veikiantį subjektą tolimesnėse bankroto stadijose. Hipotekos turėtojo teisės užkerta kelią ekonominės veiklos vykdymui ir įmonės pardavimui. JANĮ prioritetą teikia hipotekos turėtojo interesams, todėl įkaito turėtojui išskirtinai suteikiamos teisės valdyti įkeisto turto pardavimą arba atsiėmimą. Siūloma atsižvelgti į kitų valstybių praktiką, kuriose įkeisto turto pardavimas yra leidžiamas tuo atveju, jei parduodamo verslo dalį sudaro įkeistas turtas. Reikėtų remtis UNCITRAL ir Europos teisės instituto pateiktais išaiškinimais ir įtvirtinti normas, kad įkaito turėtojų teisės nebūtų ignoruojamos, tačiau tam tikrais įtvirtintais mechanizmais leisti parduoti verslą operatyviau, nepažeidžiant įkaito turėtojo teisės tokius sprendimus skųsti.
11. DK dabartinis reglamentavimas neužtikrina tolimesnių darbo sutarčių gyvavimo, nes sudaromos terminuotos sutartys, kurios galioja iki bankroto proceso pabaigos. Atlikus užsienio valstybių analizę (Anglijos, Vokietijos, Nyderlandų) nustatyta, kad visais atvejais siekiama sukurti pridėtinę socialinę ir ekonominę naudą. Siekiant gauti maksimalią naudą Lietuvos nemokumo sistemoje, reikėtų DK normas pritaikyti nemokumo proceso kontekste ir nustatyti, kad kartu su parduodama įmone pereina ir darbuotojų sutartys. Teisėjas kiekvienu atveju turėtų įvertinti situaciją, ar toks darbuotojų perkėlimas nepakenktų kreditorių interesams ir nustatyti, kokia dalimi sukauptos socialinės garantijos pereina naujajam savininkui.

PASIŪLYMAI

1. Siūloma pakeisti 26 straipsnio 1 dalį ir 5 punktą išdėstyti taip:

„Kartu su nutartimi iškelti nemokumo bylą, teismas pagal balansines ataskaitas ir buhalterinės apskaitos duomenis preliminariai patvirtina kreditorių sąrašą.“

2. Siūloma pakeisti 43 straipsnį ir išdėstyti taip:

„Kreditoriai, kurių reikalavimus patvirtino **arba preliminariai patvirtino** teismas, turi teisę:<...>“

ir papildomą 8 punktą išdėstyti taip:

„kreditoriai, kurių reikalavimus preliminariai patvirtino teismas, spręsti dėl juridinio asmens komercinės veiklos tęsimo ir pardavimo galimybės pagreitinto proceso būdu. Nustatyta tvarka sprendimas gali būti ginčijamas nemokumo administratoriaus ar vėliau patvirtintų kreditorių.“

3. Siūloma pakeisti 60 straipsnio 3 dalies 9 punktą ir išdėstyti taip:

„pagal rinkos kainas pateikti siūlomą pradinę turto pardavimo kainą ir juridinio asmens potencialių pirkėjų pasiūlytas kainas.“

4. Siūloma pakeisti 87 straipsnio 3 dalį ir 1 punktą išdėstyti taip:

„Preliminariai patvirtintiems kreditoriams priėmus sprendimą parduoti juridinį asmenį kaip turtinį kompleksą, nemokumo administratorius iki pirmojo kreditorių susirinkimo ne mažiau nei 4 skirtinguose internetiniuose pardavimo portaluose patalpina skelbimus bei imasi kitų įmanomų skelbimo procedūrų.“

5. Siūloma pakeisti 87 straipsnio 2 dalies 2 punktą ir išdėstyti taip:

„pradinę potencialių pirkėjų siūlomą juridinio asmens pardavimo kainą.“

6. Pardavimo ir sutarties sudarymo nuostatas perkelti į JANĮ ir aiškiai nustatyti nemokumo administratoriaus atsakomybę, įmonės su trūkumais perdavimo teisinės pasekmės, turto perėjimo momentą ir sutarties nevykdymo pasekmės, pašalinant esamas rizikas;

ir/ arba

7. Siūloma pakeisti 87 straipsnį ir 9 dalį išdėstyti taip:

„Teismas, gavęs sudarytą pirkimo-pardavimo sutartį, sutartį tvirtina arba grąžina šalims pašalinti trūkumus.“

8. Siūloma pakeisti JANĮ 87 straipsnio 5 dalį ir išdėstyti taip:
„Parduodant juridinį asmenį Civilinio kodekso nuostatos taikomos tiek, kiek šis įstatymas nenustato kitaip. **Jeigu juridinis asmuo parduodamas iš varžytynių, taikomos iš varžytynių parduodamo juridinio asmens turto nuostatos.**“
9. Siūloma pakeisti JANĮ 97 straipsnio 1 dalį ir išdėstyti taip:
„**Kreditorių susirinkimui priėmus sprendimą turtą likviduoti dalimis**, įkeistas turtas įkaito turėtojo prašymu perduodamas įkaito turėtojui <...>“
10. Siūloma pakeisti JANĮ 87 straipsnio 4 dalį ir išdėstyti taip:
„Jeigu į juridinio asmens turto sąrašą įtraukiamas įkeistas turtas, juridinis asmuo gali būti parduodamas **tik gavus kreditorių susirinkimo sutikimą.**“
11. Siūloma pakeisti JANĮ 87 straipsnio 1 dalį ir išdėstyti taip:
„Nemokumo administratorius pirmajam kreditorių susirinkimui privalo pateikti nuomonę dėl juridinio asmens pardavimo **ir pateikti juridinio asmens turtinio komplekso ir atskirų turto dalių vertę.**“
12. Siūloma pakeisti JANĮ 62 straipsnio 1 dalį ir išdėstyti taip:
„Įsiteisėjus teismo nutarčiai, iškelti bankroto bylą **ir priėmus sprendimą turtą realizuoti dalimis**, darbo sutartys su juridinio asmens darbuotojais nutraukiamos Lietuvos Respublikos darbo kodekse nustatyta tvarka.“
13. Siūloma pakeisti DK 62 straipsnį ir papildyti 5 dalimi:
„Šio straipsnio nuostatos negalioja, jei juridinis asmuo bankroto procese parduodamas kaip turtinis kompleksas.“
14. Į JANĮ arba DK įtraukti naują nuostatą ir išdėstyti taip:
„Jei parduodama įmonė ar įmonės esminė dalis, teisėjas įvertina galimybę perkelti darbuotojų sutartis pirkėjui.“
15. Teismui pateikti įmonės kainos pardavimo nustatymo gaires arba leisti pasitelkti nepriklausomą turto vertintoją.

ANOTACIJA LIETUVIŲ IR ANGLŲ KALBOMIS

Magistro baigiamajame darbe siekiama atskleisti turto realizavimo pokyčius, jų reikšmę Lietuvos nemokumo teisės prasme ir nustatyti, ar JANĮ naujojo instituto nuostatos, suteikiančios galimybę parduoti juridinį asmenį, užtikrina sklandų ir skaidrų juridinio asmens pardavimą. Siekiant įgyvendinti šiuos tikslus, analizuotos JANĮ, CK, DK nuostatos ir jų suderinamumas tarpusavyje. Lyginamosios analizės būdu nustatyta kitų valstybių teisinė praktika, reglamentavimas ir pasirinkto reglamentavimo įtaka juridinio asmens pardavimo procesui. Išskiriami svarbiausi aspektai, kurie lemia ir užtikrina savalaikį juridinio asmens pardavimą ir jo tikslą.

Nustatyta, kad JANĮ trūksta teisinio aiškumo ir normų, reglamentuojančių juridinio asmens pardavimą. JANĮ neužtikrina skaidraus juridinio asmens pardavimo, nes nėra nustatytas turto pardavimo kainos nustatymo būdas, didelės vertės turtas nėra parduodamas iš varžytynių. Dėl perteklinių kreditorių teisių ir pernelyg ilgų procesų, įstatymų leidėjas nesudaro sąlygų kuo ankstyvesnėje stadijoje užtikrinti juridinio asmens pardavimą.

Reikšminiai žodžiai – Juridinio asmens pardavimas, turto realizavimo būdas, JANĮ naujas institutas, JANĮ suderinamumas, pardavimo procesas kitose valstybėse.

The aim of master's thesis is to reveal the objective of assets realisation, its significance in the context of Lithuanian insolvency law and to determine whether the Law on Insolvency of Legal Entities is ensuring a smooth and transparent legal sale of the entity. In order to achieve latter goals, the provisions of Law on Insolvency of Legal Entities, Civil Code, Labor code were analysed as well as their compatibility to each other. Using a comparative analysis it was determined the legal practices and regulations of foreign countries. Along it was established its regulations' influence on the sale process of a legal entity. Singled out the most important aspects that determine and ensure the timely sale of a legal entity and its purpose.

The Law on Insolvency of Legal Entities was found to be in lack of legal certainty and norms governing the sale of a legal entity. It does not ensure the transparent sale of a legal entity, as there is no way to determine the sale price and high-value assets are not sold at auction. Due to the excessive rights of creditors and the lengthy processes imposed on creditors, it is not possible to ensure the sale of a legal entity at the earliest possible stage.

Keywords - sale of a legal entity, method of realisation of assets, new institute of Law on Insolvency of Legal Entities, compatibility of Law on Insolvency of Legal Entities, sale process in foreign countries.

SANTRAUKA

Įmonės pardavimas kaip vienas iš nemokios įmonės turto realizavimo būdų nemokumo procese

Remiantis įstatymais nustatoma turto realizavimo istorinė raida. Teismų praktikos pagalba nustatomi juridinio asmens turtinio komplekso komponentai. Tačiau esminis dėmesys skiriamas nustatyti įmonės pardavimo procesą, pardavimo būdą ir kainą. Tyrime atlikta analizė paremta kitų valstybių teisinio reguliavimo aspektais, kurie palyginami su Lietuvoje esančiu modeliu. Darbe atskleisti įmonės pardavimo ypatumai, numatyti įstatymuose bei teisminėje praktikoje. Atsižvelgiant į JANĮ tikslus, atskleisti juridinio asmens pardavimo nemokumo procese reglamentavimo trūkumai, įstatymų normų suderinamumas ir efektyvumas.

Pirmojoje dalyje pristatomi efektyvios nemokumo sistemos uždaviniai ir jų priemonės bei turto realizavimo svarba nemokumo procese. Išgryninami nemokumo teisės tikslai plačiąja prasme bei atskleidžiamas likvidavimo proceso tikslas nemokumo procese dalyvaujančioms šalims. Tuomet istoriniu lyginamuoju ir genetiniu būdu atskleisti turto realizavimo teisinio reguliavimo raidos ypatumai ir jos pokyčiai nuo 1992 m. iki 2020 m., pažymint kiekvieno teisės akto incijuoto pokyčio svarbą užtikrinant skaidrų ir efektyvų turto realizavimo procesą. Aptariami įmonės pardavimo institutą nulėmę reiškiniai ir pačio instituto poreikis įgyvendinant nemokumo teisės tikslus. Taip pat aptariamos juridinio asmens turtinio komplekso ir neturtinių teisių sąvokos. CK ir teismų praktikos pagalba nustatomi pagrindiniai turtinio komplekso elementai bei jų atskyrimo požymiai. Įvertinama nematerialiojo turto svarba siekiant padidinti kreditorių reikalavimų tenkinimo apimtį.

Antrojoje tyrimo dalyje analizuojamas pardavimo proceso efektyvumas. Tiriama, ar dabartinis reguliavimas užtikrina savalaikę juridinio asmens pardavimo galimybę. Nustatoma nemokumo administratoriaus svarba pasirenkant turto realizavimo būdą. Kadangi šios problemos yra glaudžiai susijusios su kreditorių procesinėmis teisėmis šioje dalyje aptariamas kreditorių reikalavimų tvirtinimas ir pačių kreditorių teisės priimant turto realizavimo sprendimus. Toliau aptariama sandorio sudarymo ypatybės ir sutarties vykdymo aplinkybės, nustatant CK reguliavimo trūkumus nemokumo proceso kontekste. Analizuojamos esminės CK įmonės pirkimo - pardavimo nuostatų taikymo problemos, išskirtinai pažymint nemokumo administratoriaus paskirtį ir jo atsakomybę, sutarties nevykdymo pasekmes ir turto perdavimo akimirką. Lyginant su kitų valstybių reglamentavimu, atskleidžiami sutarties sudarymo reguliavimo trūkumai. Kiekvienu aspektu pasisakoma dėl teismo funkcijos ir galimybės teismui pagerinti įmonės pardavimo procesą.

Šio skyriaus pabaigoje plačiai aptariama kainos nustatymo ir pardavimo būdai. Analizuojamas įprastas didelės vertės turto pardavimas aukciono būdu ir vertinama, ar dabartinis įmonės pardavimo būdas užtikrina maksimalią pardavimo kainą ir skaidrų procesą. Atkreipiamas dėmesys į parduodamo turto viešinimą, palyginimą su keliomis Europos šalimis ir padaroma išvada, kad kai kurios šalys, sudarant pirkimo - pardavimo sutartis, naudoja mišrias teisės normas, taip prisitaikant prie nemokumo procesų tikslų arba naudoja priverstinio pradžavimo iš varžytynių normas, taip eliminuojant tolimesnes rizikas ir pasekmes.

Trečioji dalis išskirtinai skiriama komercinės veiklos tęstinumo principo analizei. Pirmiausia atskleidžiama veiklos tęstinumo prasmė plačiąja prasme. Daugelio šalių reglamentavimas suponuoja, kad veiklos tęstinumas yra privalomas komponentas siekiant padidinti turto realizavimo vertę. Tačiau privaloma užtikrinti, kad sprendimai dėl veiklos tęstinumo yra priimti laiku ir teisingai, o kitoms šalims suteikiamos teisės priimtus sprendimus skųsti. Taip užtikrinami visų šalių interesai. Analizuojamas JANĮ reglamentavimas, kuriame nurodomos aplinkybės ir režimas, kuriais vadovaujamosi siekiant nustatyti, ar veikla turėtų būti tęsiama.

Kadangi įkeisto turto pardavimo reglamentavimas turi ypatingai didelę reikšmę siekiant užtikrinti veiklos tęstinumą, analizuojamos JANĮ nuostatos ir lyginamos su užsienio šalių praktika. Nustatoma, kad Lietuvoje hipotekos turėtojo teisės laikomos prioritetingomis, kai užsienio valstybėse susikoncentruojama į bendrą kreditorių gerovę. Todėl dažnu atveju, jei parduodamo juridinio asmens turto dalis priklauso hipotekos turėtojui, leidžiama tokį turtą parduoti kaip vientisą objektą su sąlyga, kad turtas nedelsiant bus naudojamas ekonominėje veikloje. Kalbant apie veiklos tęstinumą, darbuotojų apsauga yra neatsiejama dalis, todėl toliau analizuojamas JANĮ ir DK reglamentavimas, turėsiantis užtikrinti darbuotojų sutarčių perkėlimą. Tokiu būdu siekiama suteikti socialines ir ekonomines garantijas, tačiau pardavus įmonės turtą kitai šaliai, savaime neužtikrinamas darbo sutarties gyvavimas. Paskutiniu aspektu aptariama juridinio asmens veiklos tęstinumo nauda nemokumo procese, išskiriami pagrindiniai privalumai.

SUMMARY

The Selling of an Enterprise as a Way of Realisation of Company's Assets in the Insolvency Proceedings

The historical development of the assets realisation is determined by the evolution of law. With the help of case law, the components of a legal entity are determined. However, the key focus is on determination of the company's sales process, sales method, and price. The analysis performed in the study is based on the aspects of legal regulation of other countries, which are compared with the model in Lithuania. The master's thesis revealed the peculiarities of the company sale established in law and case law. Taking into account the goals of Law on Insolvency of Legal Entities, the shortcomings of the regulation of the sale of a legal entity in the insolvency process, the compatibility and efficiency of legal norms are revealed.

The first part presents the tasks of an efficient insolvency system and its measures, as well as the importance of assets realisation in the insolvency process. In a broad sense, the objectives of insolvency law are clarified along with the purpose of winding up proceedings for each party involved in the process. Then, the peculiarities of the development of legal regulation controlling the sale of assets are revealed. Using a historical comparative and genetic method it is demonstrated how the law evolved between 1992 and 2020. The phenomena that determined the institute of sale of the company and the need of the institute itself to implement the objectives of insolvency law are discussed. Also, each change of law is noted with its aim to ensure a transparent and efficient asset realisation process. In this part research also focuses on the concepts of the legal entity's property complex and non-property rights. With the help of the Civil code and case law; the main elements of the property complex and the features of their separation are determined. Also, it is established the importance of intangible assets to increase the extent of creditors' claims is assessed.

The second part of the study analyses the efficiency of the sales process. Being investigated is whether the current regulation ensures the timely sale of a legal entity. This part covers the importance of the insolvency administrator's decision in choosing the method of realisation of assets. As these issues are closely related to the procedural rights of creditors, this section discusses the assertion of creditors' claims and the rights of creditors themselves particularly in making decisions to realise assets. In every aspect, the role of the court and the possibility for the court to improve the sale process of the company is addressed. Furthermore, it is discussed how a contract of sale is concluded, considering the main problems of its application governed by Civil code. Exclusively discussed, is the purpose of an insolvency administrator and his responsibility. As

well as taking into account the consequences of non - performance of the contract and the moment of assets transfer. It is compared to the regulation of other countries and subsequently, the shortcomings of the law are revealed. At the end of this chapter extensively discussed, is the ways of price and sale determination. The normal auctioning of high-value assets is analysed and it is assessed whether the current way of selling the company ensures a maximum sale price and a transparent process. Attention is drawn to the publicity of assets for sale, compares them with several European countries, and concludes that some countries use mixed rules in their contracts to sell or adapt to the objectives of insolvency proceedings, thus eliminating further risks and consequences.

The third part is devoted exclusively to the analysis of the principle of business continuity. First, the meaning of going concern in a broad sense is revealed. Regulation in many countries presupposes that going concern is a mandatory component to increase the realisable value of assets. However, it must be ensured that business continuity decisions are made in a timely and fair manner and that other parties have the right to appeal against the decisions taken. This is in the interests of all parties. The regulation of Law on Insolvency of Legal Entities is analysed, which specifies the circumstances and regime used to determine whether the activity should be continued.

As the regulation of the pledge of mortgaged property is of particular importance to ensure business continuity; the provisions of the Law on Insolvency of Legal Entities are analysed and compared with the practice of foreign countries. It is established that in Lithuania the rights of a mortgagee are considered to be a priority when foreign countries focus on the general welfare of creditors. Therefore, in many cases, if part of the assets of a legal entity sold belongs to the mortgagee, the sale of such assets as a single entity is permitted, provided that the assets will be used immediately in the course of economic activity. As far as business continuity is concerned, the protection of employees is an integral part, therefore the regulation of the Law on Insolvency of Legal Entities and Labor code, which will have to ensure the transfer of employees' contracts, will be further analysed. The aim is to provide social and economic guarantees, but it does not guarantee the existence of an employment contract if the company's assets are sold to another party. The last aspect discusses the benefits of the continuity of a legal entity in insolvency proceedings and identifies the main advantages.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

EU direktyvos

„94/1069/EC: Commission Recommendation of 7 December 1994 on the transfer of small and medium-sized enterprises (Text with EEA relevance)“, Europos Sąjungos leidinių biuras“. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://op.europa.eu/lt/publication-detail/-/publication/d1d7cc83-a0ca-45e2-aeaa-26d0e3b0588c>.

„Tarybos direktyva 2001/23/EB 2001 m. kovo 12 d. dėl valstybių narių įstatymų, skirtų darbuotojų teisių apsaugai įmonių, verslo arba įmonių ar verslo dalių perdavimo atveju, suderinimo“. Eur – Lex. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:02001L0023-20010411&from=EN>.

LR teisės aktai ir kiti teisiniai dokumentai

„13-asis verslo apskaitos standartas „Nematerialusis turtas““. Audito ir apskaitos tarnyba. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <http://www.avnt.lt/assets/Apskaita/VAS-2020/13-VAS.pdf>.

„2015-04-30 Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.410 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 20 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 13(1), 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymo Nr. X-1557 26 straipsnio pakeitimo įstatymo aiškinamasis raštas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/199fe8f0ef0611e4a8669450a5f0514d?positionInSearchResults=7&searchModelUUID=b62017b3-1f9f-43cf-8e60-fca5f9a25e2c>.

„Civilinio kodekso 2.70, 2.106, 6.410, 6.572 ir 6.765 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas XIII-2778(2)“. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAP/76f5b650725211e99ceae2890faa4193>.

„CK 6.410 2016 m. rugsėjo 27 d. įstatymo Nr. XII – 2645, įsigal. 2016 m. spalio 7 d. (TAR, 2016-10-06, 2016-24685) redakcija“. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio mėn. 3 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/30fe9a21856211e6a0f68fd135e6f40c>.

„Dėl nacionalinės kovos su korupcija 2015-2025 metų programos ir jos 2015-2019 metų tarpinstitucinio veiklos plano įgyvendinimo Nr. 4-01-2223“. LR Valstybės kontrolė. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://www.stt.lt/doclib/iwlpfjmqm2krucnq2u28zyguhkhv7ddy>.

„Derinimo pažyma Dėl Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos Civilinio kodekso 6.410 straipsnio pakeitimo įstatymo

projekto“. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAK/819bfe80798a11e59a1ed226d1cbceb5/format/ISO_PDF/.

„Įmonių bankroto proceso valdymas ir kontrolė, 2014 m. lapkričio 25 d. Nr. VA-P-20-8-15“. LR Valstybės kontrolė. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d., <https://www.valstybeskontrolė.lt/LT/Product/23443>.

„Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.410, 6.427 ir 6.863 straipsnių pakeitimo įstatymas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/30fe9a21856211e6a0f68fd135e6f40c>.

„Lietuvos Respublikos Civilinis kodeksas“. Teisės aktų registras. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.8A39C83848CB/asr>.

„Lietuvos Respublikos darbo kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas, XII-2603“. LRS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/10c6bfd07bd511e6a0f68fd135e6f40c/asr>.

„Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas 2001 m. kovo 20 d. Nr. IX-216“. LRS. Žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129687/cSrpoNwSSY>.

„Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. I-2880, 1992 m. rugsėjo 15 d.“ LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1693?jfwid=-fxdp8f1m>.

„Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, 2011-03-20“. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129687?jfwid=j4ag3lw7>.

„Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, suvestinė redakcija 2008-07-01 - 2010-11-22“. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129687/jVEsiThGnd>.

„Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. IX-216, suvestinė redakcija nuo 2016-01-01 iki 2016-02-29“. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.129687/hXTrQuwFLy>.

„Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymas Nr. VIII-270, suvestinė redakcija nuo 1998-12-11 iki 1998-12-29“. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.41098/yrzesrYDIF>.

„Lietuvos Respublikos Jurdinių asmenų nemokumo įstatymas Nr. XIII-2221“. LRS. Žiūrėta 2021 m. sausio 25 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/56df69a293fa11e9aab6d8dd69c6da66>.

„Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymas 2019 m. birželio 13 d. Nr. XIII-2221“. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/56df69a293fa11e9aab6d8dd69c6da66>.

„Lietuvos Respublikos kooperacijos įstatymas 1993 m. birželio 1d., Nr. I-164“. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.5474?jfwid=-fxdp814m>.

„Lietuvos Respublikos turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymas, 1999 m. gegužės 25 d. Nr. VIII-1202“. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.278D4FD8E838>.

„Nutarimas „Dėl bankrutavusių įmonių turto pardavimo iš varžytynių nuostatų patvirtinimo 1993 m. liepos 30 d. Nr. 590““. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.11327?jfwid=-fxdp8f1m>.

„Nutarimas „Dėl bankrutuojančios ar bankrutavusios įmonės, fizinio asmens, kuriam iškelta bankroto byla, turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo patvirtinimo 2013 m. balandžio 17 d. Nr. 321““. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.446695/tKaZcEsNba>.

„Nutarimas „Dėl įmonių pripažinimo nemokiomis ir pagrindinių procedūrų, susijusių su Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo įgyvendinimu, vykdymo tvarkos 1993 m. balandžio 20 d. Nr. 276““. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.7874?jfwid=9o5pdo6sw>.

„Nutarimas „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. liepos 3 d. nutarimo Nr. 831 "Dėl Valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo, Bankrutuojančios ir bankrutavusios įmonės turto pardavimo iš varžytynių tvarkos aprašo patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. gruodžio 15 d. nutarimo Nr. 1458 "Dėl valstybės rinkliavos objektų sąrašo, šios rinkliavos dydžių ir mokėjimo ir grąžinimo taisyklių patvirtinimo" papildymo" pakeitimo““. LRS. žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.313742>.

„Nutarimas „Dėl valstybės institucijų įgaliotų asmenų atstovavimo įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesuose tvarkos aprašo patvirtinimo 2001 m. liepos 3 d. Nr. 831““. LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.141217>.

„Nutarimas Dėl turto pardavimo iš varžytynių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašo patvirtinimo““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/dbbd38212b1511ea8f0dfdc2b5879561?jfwid=pd6eq2ypd>.

„Pagrindinio komiteto išvada dėl LR Įmonių bankroto įstatymo projekto (IXP – 330), 2001 m. vasario 19 d.“ LRS. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/TAIS.121310?jfwid=-wd7z8rt1a>.

„Pastabos ir pasiūlymai Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto““. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://e-seimas.lrs.lt/rs/legalact/TAN/4e92c760431011e8be5787c04e42c58a/>.

„Pažyma Dėl turto pardavimo iš varžytynių vykdomo bankroto proceso metu tvarkos aprašo patvirtinimo (TAP-19-2109(2) (TAIS-19-12277(3))“. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 28 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/7a595ac32acd11ea8f0dfdc2b5879561?jfwid=15a3e4thp6>.

„Taikomas mokslinis tyrimas „Optimalaus individualia veikla užsiimančių fizinių asmenų, ūkininkų, kitų fizinių asmenų nemokumo problemų sprendimo modelio nustatymas“. AVNT. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. [https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/2\(1\).doc](https://finmin.lrv.lt/uploads/finmin/documents/files/2(1).doc).

„Turto realizavimo rekomendacijos“. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <http://www.avnt.lt/assets/Teisine-informacija/Teiss-akt-aikinimai/Nemokumas/2018-12-20/Turto-realizavimo-rekomendacijos-004.pdf>.

Alunderienė, Svajūnė. Įmonių bankroto valdymo departamentas. „Išregistruotų dėl bankroto įmonių kreditorių reikalavimų tenkinimo analizė pagal kreditorių tenkinimo eiles Nr. (8.15)A4-741“. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. Žiūrėta 2021 m. sausio 26 d. <https://bit.ly/2NLIUgu>.

Jūrienė, Virginija. Įmonių bankroto valdymo departamentas. „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo bei fizinių asmenų bankroto procesų 2019 m. sausio–birželio mėn. apžvalga Nr. (6.13)D4-1315“. Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba. Žiūrėta 2021 m. sausio 26 d. <http://www.bankrotodep.lt/assets/Veiklos-sritys/Nemokumas/Nemokumo-duomenys-ir-analize/2019-I-pusmSTATISTIKAI-APZVALGA2019-09-30.pdf>.

Lietuvos Respublikos Finansų ministerija. „Lietuvos Respublikos Juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto aiškinamasis raštas Nr. XIIIIP-2785“. LRS. Žiūrėta 2021 m. vasario 11 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/9bebcc00d68b11e8a3fadd00a256c61a?jfwid=14shvj0qk>.

Lietuvos Respublikos Seimo teisės ir teisėtvarkos komitetas. „Pagrindinio komiteto išvada dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo projekto Nr. XIIIIP-2777“. LRS. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=15f66z8bhr&documentId=9cb8b810763011e99ceae2890faa4193&category=TAK>.

Lietuvos Respublikos teisingumo ministerija. „Dėl Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.410 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 20 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto ir Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 131, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymo Nr. X-1557 26 straipsnio pakeitimo įstatymo projekto derinimo“. LRS. Žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalActPrint/lt?jfwid=15f66z8bhr&documentId=9cb8b810763011e99ceae2890faa4193&category=TAK>.

seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/3b0ab0b0ffb411e4a0edd66091ee4d78?positionInSearchResults=17&searchModelUUID=7f289fc1-a46d-496d-8741-ff7943b0ef0a.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. „Įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo projekto aiškinamasis raštas“. LRS. Žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/42cf05802c6911e58a4198cd62929b7a?positionInSearchResults=3&searchModelUUID=b62017b3-1f9f-43cf-8e60-fca5f9a25e2c>.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. „Įstatymų projektų Reg. Nr. XIIP-3944- XIIP-3947 AIŠKINAMASIS RAŠTAS“. LRS. žiūrėta 2022 m. gegužės 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/946ef700af9b11e59010bea026bdb259?jfwid=2r1mhdff>.

Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. „Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo Nr. IX-216 pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.410 straipsnio pakeitimo įstatymo, Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo Nr. VIII-1835 20, 24 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo 23(1) straipsniu įstatymo, Lietuvos Respublikos administracinių nusižengimų kodekso 120 straipsnio pakeitimo įstatymo ir Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 131, 18, 20, 21, 22, 23, 29, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37 straipsnių pakeitimo ir papildymo bei įstatymo papildymo priedu įstatymo Nr. X-1557 26 straipsnio pakeitimo įstatymo aiškinamasis raštas“. LRS. Žiūrėta 2022 m gegužės 7 d. <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAK/f9495001798911e59a1ed226d1cbceb5?positionInSearchResults=2&searchModelUUID=b62017b3-1f9f-43cf-8e60-fca5f9a25e2c>.

Toliautienė, Ona. „Įmonių bankroto ir restruktūrizavimo procesų eiga 2003 m.“ Audito, apskaitos, turto vertinimo ir nemokumo valdymo tarnyba prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <http://www.avnt.lt/veiklos-sritys/nemokumas-2/nemokumo-duomenys-ir-analiz/>.

LR teismų praktika

„Kauno apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo 2020 m. birželio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. EB2-1522-324/2020“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d. <https://eteismai.lt/byla/193348179755099/eB2-1522-324/2020>.

„Klaipėdos apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo 2019 m. spalio 29 d. nutartis byloje Nr. EB2-1192-538/2019“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/108484400615819/eB2-1192-538/2019>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. kovo 17 d. nutartis byloje Nr. 2-632-407/2021“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=61e32984-9a10-4d6d-ab22-e1584b599d8d>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. gruodžio 3 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje Nr. e3K-3-244-469/2021“. Liteko. Žiūrėta 2022 m. gegužės 9 d. <https://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiaska/tekstas.aspx?id=7d1ffa70-c919-486d-8163-4ad9e6ee007b>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo 2020 m. gruodžio 15 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e2-1887-407/2020“. Liteko. Žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiaska/tekstas.aspx?id=84460df3-cf62-4493-9c58-353e6f7b1f0f>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjos 2013 m. kovo 28 d. nutartis byloje Nr. 2-1163/2013“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/211859261660968/2-1163/2013>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjos 2020 m. liepos 9 d. nutartis byloje Nr. e2-1059-553/2020“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiaska/tekstas.aspx?id=d528d2f5-6796-483c-b430-18cec33f098e>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. gruodžio 5 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-7-327-915/2018“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://eteismai.lt/byla/211370262292774/3K-7-327-915/2018>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. liepos 25 d. nutartis byloje Nr. 2-2028/2011“. Eteismai. Žiūrėta kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/249167192418281/2-2028/2011>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2010 m. spalio 28 d. nutartis byloje Nr. 2-1412/2010“. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/24045317329469/2-1412/2010>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2012 m. vasario 21 d. nutartis byloje Nr. 2-338/2012“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/155247163681534/2-338/2012>.

„Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. kovo 17 d. nutartis byloje Nr. E2A-258-381/2020“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/204721914844015/e2A-258-381/2020>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjo 2018 m. liepos 4 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-287-690/2018“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://eteismai.lt/byla/163718230640509/e3K-3-287-690/2018>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2011 m. gruodžio 7 d. nutartis byloje Nr. 3K-3-477/2011“. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/4351912635687/3K-3-477/2011>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2015 m. kovo 13 d. nuatrtis byloje Nr. 3K-3-132-684/2015“. Eteismai. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://eteismai.lt/byla/41676396167602/3K-3-132-684/2015>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. balandžio 19 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-196-313/2017“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://eteismai.lt/byla/20785644903434/e3K-3-196-313/2017>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2017 m. rugsėjo 26 d. nuatrtis byloje Nr. 3K-3-335-916/2017“. Liteko. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=cf7a915b-164f-49b6-aaef-e55d7d00b415>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjo 2005 m. gruodžio 7 d. nutartis civilinėje byloje Nr.3K-3-650/2005“. Liteko. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <http://liteko.teismai.lt/viesasprendimupaiseska/tekstas.aspx?id=70072acf-56d1-4fe5-9f58-51d3b577adf4>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjo 2012 m. sausio 17 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-12/2012“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://eteismai.lt/byla/213181348904436/3K-3-12/2012>.

„Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų teisėjo 2014 m. balandžio 16 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-211/2014“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://eteismai.lt/byla/110018932146018/3K-3-211/2014>.

„Vilniaus apygardos teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2018 m. rugsėjo 9 d. nutartis civilinėje byloje Nr. E2A-832-340/2018“. Eteismai. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://eteismai.lt/byla/207684552576574/e2A-832-340/2018>.

Užsienio teisės aktai ir kiti teisiniai dokumentai

„513/1991 Zb. Časová verzia predpisu účinná od 28.12.2021 do 16.07.2022“. Slov – Lex. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/1991/513/>.

„7/2005 Z. z. Časová verzia predpisu účinná od 01.03.2021 do 07.07.2022.“ Slov – Lex. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.slov-lex.sk/pravne-predpisy/SK/ZZ/2005/7/20210301#paragraf-93.odsek-1>.

„Amendment to the IBBI (Liquidation Process) Regulations, 2016“. Insolvency and Bankruptcy Board of India. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://ibbi.gov.in/Agenda_03_26062018.pdf.

„Bürgerliches Gesetzbuch (BGB)“. Bundesamt für justiz. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/_613a.html.

„Code de commerce“. Legifrance. Žiūrėta 2022 m. balandžio 4 d. https://www.legifrance.gouv.fr/codes/section_lc/LEGITEXT000005634379/LEGISCTA000006161370/#LEGISCTA000006161370.

„Décret n°2005-1677 du 28 décembre 2005 pris en application de la loi n° 2005-845 du 26 juillet 2005 de sauvegarde des entreprises.“. Legifrance. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000812016/2022-03-08/>.

„Estijos bankroto įstatymas 22.01.2003, RT I 2003, 17, 95“. Riigiteataja. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.riigiteataja.ee/en/eli/ee/511072014018/consolide/current.141>.

„Graikijos nemokumo kodeksas“, Graikijos Respublikos Vyriausybės laikraštis A' 207/27.10.2020, žiūrėta 2022 m. vasario 2 d. <http://www.et.gr/index.php/nomoi-proedrika-diatagmata/4738/2020>.

„Insolvenzordnung (InsO)“. Bundesamt für justiz. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://www.gesetze-im-internet.de/inso/BJNR286600994.html#BJNR286600994BJNG001200000>.

„Jungtinių Valstijų kodeksas. 11 skyrius. Bankrotas“. US House of Representatives. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://uscode.house.gov/browse/prelim@title11/chapter7&edition=prelim>.

„Maksātnespējas likums“. Likumi. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://likumi.lv/doc.php?id=214590&>.

„Lov om gjeldsforhandling og konkurs (konkursloven)“. Lovdata. Žiūrėta 2022 m. gegužės 9 d. <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1984-06-08-58?q=kk>.

„Prawo upadłościowe“ Journal of Law. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://sip.lex.pl/akty-prawne/dzu-dziennik-ustaw/prawo-upadlosciowe-17021464/cz-1-tyt-7-dz-2>.

„The Insolvency and bankruptcy code, No. 31 OF 2016“. Insolvency and Bankruptcy Board of India. Žiūrėta 2022 m. vasario 2 d. <https://ibbi.gov.in/uploads/legalframework/e9cca2f4d2cf3508f3c823f070429be8.pdf>.

Department of Labour. „Labour Relations Act, 1995“. Government notices. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://www.gov.za/sites/default/files/41798_rg10851_gon773.pdf.

Užsienio teismų praktika

„Judgment of the Court (Third Chamber) of 28 April 2022. Federatie Nederlandse Vakbeweging v Heiploeg Seafood International BV and Heitrans International BV. Request for a preliminary ruling from the Hoge Raad der Nederlanden. Reference for a preliminary ruling – Directive 2001/23/EC – Articles 3 to 5 – Transfers of undertakings – Safeguarding of employees’ rights –

Exceptions – Insolvency proceedings – ‘Pre-pack’ – Survival of an undertaking – Transfer of (part of) an undertaking following a declaration of insolvency preceded by a pre-pack. Case C-237/20“. Curia. Žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d.

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=258484&pageIndex=0&doclang=en&mode=req&dir=&occ=first&part=1>.

„Welfab Engineering Ltd, Re [1990] B.C.C. 600 Ch D.“. LexJusis. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://vlex.co.uk/vid/re-welfab-engineers-ltd-804671081>.

Straipsniai moksliniuos žurnaluose

Etukakpan, Samuel Edwin. „Business rescue and continuity of employment: analysing policy through the lens of theory“. *Company Lawyer Journal* 32, 4 (2011): 99-113. <https://legalsolutions.thomsonreuters.co.uk/en/products-services/westlaw-uk/commentaryredesign.html>.

Finch, Vanessa. „The Measures of Insolvency Law“. *Oxford Journal of Legal Studies* 17,2 (1997): 39 – 47. <https://academic.oup.com/ojls/article-abstract/17/2/227/1479201?redirectedFrom=PDF>.

Jakutytė – Sungailienė, Asta. „Turto samprata Lietuvos civilinėje teisėje“. *Socialinių mokslų studijos* 3 (3) (2009): 224. <https://ojs.mruni.eu/ojs/societal-studies/article/download/1410/1351>.

Jokubauskas, Remigijus, Vigintas Višinskis, ir Mykolas Kirkutis. „Įmonės pardavimo bankroto procese problemos“. *Jurisprudencija*, 28, 1 (2021). <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/view/6623>.

Kapica, Weronika, Radvanski Daniel. „Insolvency Pre-pack Transactions in Poland“. *Emerging Markets Restructing Journal* 11 (2021): 4. https://www.clearygottlieb.com/-/media/files/emrj-materials/issue-11-spring-2021/polandarticle_insolvency_prepack_transactions_in_poland_v3-pdf.pdf.

Kiršienė, Julija. „Verslo perleidimas akcijų ar įmonės pardavimo būdu: teisinio reglamentavimo ir praktikos lyginamoji analizė“. *Jurisprudencija*, 81, 2 (2006), 28.

Mačiulaitis, Vilius. „Savaiminio darbo santykių tęstinumo principas įmonės, verslo ar jų dalių perdavimo atveju“. *Jurisprudencija* 22, 1 (2015). <https://ojs.mruni.eu/ojs/jurisprudence/article/download/4193/3924>.

Martin, Nathalie. „The role of history and culture in developing bankruptcy and insolvency systems: the perils of legal transplation“. *Boston College International & Comparative Law Review* 28,1 (2005), https://www.bc.edu/content/dam/files/schools/law/lawreviews/journals/bcicl/28_1/01_FMS.ht.

Obenchain, Roland. „Roman Law of Bankruptcy“. *Notre Dame Law Review* 3, 4 (1928): 1. <https://scholarship.law.nd.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=4440&context=ndlr>.

Purlys, Česlovas. „Įmonių bankroto prevencijos sistemos kūrimas Lietuvoje“. *Ekonomika* 53 (2001): 75-92. <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367180720951/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>.

Roussis, Dr. Dimitrios K. „The drama of the business transfer rules in the Greek legal regime“. *Journal of International Banking Law and Regulation* 32, 10 (2017): 2-3. <https://legalsolutions.thomsonreuters.co.uk/en/products-services/westlaw-uk/commentaryredesign.html>.

Tvaronavičienė, Emanuela. „Įmonių bankroto proceso ekonominio efektyvumo didinimo kryptys“. *Ekonomika* 51, (2001). <http://etalpykla.lituanistikadb.lt/fedora/objects/LT-LDB-0001:J.04~2001~1367180604297/datastreams/DS.002.0.01.ARTIC/content>.

Vaccari, Eugenio. „Promoting fairness in English insolvency valuation cases“. *International Insolvency Review published by INSOL International and John Wiley & Sons Ltd* 29 (2020): 290. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/epdf/10.1002/iir.1382>.

Knygos

Anson, Weston. *The Intangible Assets Handbook*. Jungtinės Amerikos Valstijos: ABA, 2007.

Nsubuga, Hamiisi Junior. *Employee Rights in Corporate Insolvency: A UK and US Perspective*. Jungtinė Karalystė: Routledge, 2019.

Xie, Bo. *Comparative Insolvency Law: The Pre-pack Approach in Corporate Rescue*. Northampton, JAV: Edward Elgar, 2016.

Zhang, Daoning. *Insolvency Law and Multinational Groups: Theories, Solutions and Recommendations for Business failure*. New York: Routledge, 2020.

Knygos dalys

Mulevičienė, Salvija. „Nemokumo teisės reforma: Naujasis Juridinių asmenų nemokumo įstatymas“. Iš *Lietuvos Teisė 2019: esminiai pokyčiai*, Vytautas Sinkevičius, Lyra Jakulevičienė, 67. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, 2019.

Elektorinės knygos

Anson, Weston. *The Intangible Assets Handbook – Maximizing Value from Intangible Assets*. USA ABA, 2007. https://books.google.lt/books?id=aWV4aMdw5Z8C&printsec=frontcover&hl=lt&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.

Asefeso, Ade. *Buying Business In or Out of Bankruptcy*. AA Global Sourcing Ltd Swindon, 2015. <https://books.google.lt/books?id=KfzFCQAAQBAJ&printsec=frontcover&dq=should+company>

+still+operate+in+liquidation+bankruptcy&hl=lt&sa=X&redir_esc=y#v=onepage&q=should%20company%20still%20operate%20in%20liquidation%20bankruptcy&f=false.

Jokubauskas, Remigijus. *Juridinių asmenų nemokumo procesas*. Kraków, 2021. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/18191/Juridiniu_asmenu_nemokumo_procesas.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Baigiamieji darbai, daktaro disertacijos

Abraitytė, Aušra. „Nemokumo procesų reforma: keliai ir klystkeliai“. Magistro darbas, Vilniaus universitetas, 2020. <https://epublications.vu.lt/object/elaba:69379116/>.

Jokubauskas, Remigijus. „Kolektyvinių kreditorių teisių įgyvendinimas įmonių bankroto procese“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2021. https://repository.mruni.eu/bitstream/handle/007/17826/Disertacija_Jokubauskas.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

Spaičienė, Jurgita. „Bankruptcy law development in the Republic of Lithuania“. Daktaro disertacija, Mykolo Romerio universitetas, 2008. <https://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:2031432/datastreams/MAIN/content>.

Tamašiūnaitė – Samaitienė, Eglė. „Verslo perdavimo samprata pagal direktyvą 2001/23/EB“. Daktaro disertacija, Vilniaus universitetas, 2018. <http://talpykla.elaba.lt/elaba-fedora/objects/elaba:29810877/datastreams/MAIN/content>.

Internetiniai puslapiai

„Going concern“. IBC LAWS. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://ibclaw.in/going-concern-sale-during-the-liquidation-process-under-insolvency-and-bankruptcy-code-2016-ibc/>.

„Guide to Bankruptcy“. Gov.uk. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.gov.uk/government/publications/guide-to-bankruptcy/guide-to-bankruptcy#advertising-your-bankruptcy>.

„Legislative Guide on Insolvency Law“. UNCITRAL. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. https://uncitral.un.org/en/texts/insolvency/legislativeguides/insolvency_law.

„Lietuvos Respublikos teismų praktika įmonių bankroto klausimais“. Bankroto dep. Žiūrėta 2022 m. balandžio 23 d. <http://www.bankrotodep.lt/assets/Paslaugos/Administratoriai/Methodin-formacija/metodine9.pdf>.

„Orderly & Effective Insolvency Procedures“. International Monetary Fund. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/orderly/>.

„Pre-pack administration: selling a viable but failing business“. The gazette official public record. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.thegazette.co.uk/all-notices/content/100517>.

„Pre-pack sales in administration report“. Gov.uk. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.gov.uk/government/publications/pre-pack-sales-in-administration/pre-pack-sales-in-administration-report>.

„Principles for Effective Insolvency and Creditor/Debtor Regimes“. The World Bank. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <http://pubdocs.worldbank.org/en/919511468425523509/ICR-Principles-Insolvency-Creditor-Debtor-Regimes-2016.pdf>.

„Rescue of Business in Insolvency Law“. European Law Institute. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. https://www.europeanlawinstitute.eu/fileadmin/user_upload/p_eli/Publications/Instrument_INSO LVENCY.pdf.

„Resolving insolvency“. Doing Business. Žiūrėta 2021 m. vasario 10 d. <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency>.

„Sale and purchase of assets in administration—overview“. Lexisnexis. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. https://www.lexisnexis.com/uk/lexispsl/restructuringandinsolvency/document/393781/55KG-P041-F18C-COMP-00000-00/Sale_and_purchase_of_assets_in_administration_overview.

„Teisės subjektų patvirtinimo, TSPA paskyrimo ir finansinio pajėgumo vertinimo taisyklės“. Europos Komisija. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/opportunities/docs/2021-2027/common/guidance/rules-lev-lear-fca_lt.pdf#page5.

„The Role of Intangibles in Bankruptcy“. American Bankruptcy Institute. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://www.abi.org/abi-journal/the-role-of-intangibles-in-bankruptcy>.

„Visuotinė lietuvių enciklopedija“. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://www.vle.lt/straipsnis/nuomone/>.

„What are your employee rights when your company is insolvent?“ The Gazette official public record. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. <https://www.thegazette.co.uk/insolvency/content/103376>.

„Why does a good insolvency regime matter?“. Doing Business. Žiūrėta 2021 m. vasario 10 d., <https://www.doingbusiness.org/en/data/exploretopics/resolving-insolvency>.

Agrawal, Ashmika. „Liquidation As Going Concern Under Insolvency and Bankruptcy Law“. SSRN. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2d. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=3527389.

Bavani, Amir, Rishika Kumar. „Selling Corporate Debtor As Going Concern - An Acquirer’s Stake“. Lawbeat. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. <https://lawbeat.in/articles/selling-corporate-debtor-going-concern-acquirers-stake#:~:text=Selling%20the%20Corporate%20Debtor%20as,during%20the%20process%20of%20Liquidation>.

Bufford, Hon. Samuel L. „Coordination of Insolvency Cases for International Enterprise Groups: A Proposal“. Iiiglobal.org. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/cordination_of_insolvency_cases.pdf.

Crystal, Michael ir Mokal, Rizwaan Jameel. „The Valuation of Distressed Companies — A Conceptual Framework“. Iiiglobal.org. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://www.iiiglobal.org/sites/default/files/3-_060419crystal.pdf.

é M. Garrido, Amira Rasekh, Adolfo Rouillon. „Republic of Latvia. Evaluation of the insolvency framework“. International Monetary Fund. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.tm.gov.lv/sites/tm/files/latvia20-20ta20report20on20evaluation20of20the20insolvency20framework1.pdf>.

Gerard McCormack, Andrew Keay, Sarah Brown and Judith Dahlgreen. „Study on a new approach to business failure and insolvency“. European Commission. Žiūrėta 2022 m. gegužės 8 d. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/insolvency_study_2016_final_en.pdf.

Hashi, Iraj. „The Economics of Bankruptcy, Reorganisation and Liquidation: Lessons for East European Transitional Economies“. SSRN. Žiūrėta 2021 m. sausio 25 d. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1479548.

HSI „Report on European Labor and Social Security Law“. Boeckler. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://www.boeckler.de/fpdf/HBS-007900/p_hsi_report_3e_2020.pdf.

International Monetary Fund. „Objectives of an Orderly and Effective Liquidation Procedure“. ELibrary. Žiūrėta 2022 m. kovo 30 d. <https://www.elibrary.imf.org/view/books/071/05062-9781557758200-en/ch03.xml>.

Kothari, Vinod. „Enabling Going Concern Sale in Liquidation“. Vinod Kothari. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. <https://vinodkothari.com/wp-content/uploads/2019/06/Enabling-Going-Concern-Sale-in-Liquidation.pdf>.

Kothari, Vinod. „Liquidation sale as going concern: The concern is dead, long live the concern!“ . Vinodkothari. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <http://vinodkothari.com/wp-content/uploads/2019/06/Liquidation-Sale-as-Going-Concern.pdf>.

Lex Africa. „Guide to Insolvency and Restructuring in Africa 2015“. Werksmans. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. https://www.werksmans.com/wp-content/uploads/2015/03/LEXAfrica-Insolvency-Guide-Full_new.pdf.

Narvilas, Virginijus. „Nemokumo sistemos formavimasis Lietuvoje – faktai, problemos ir prioritetai“. Žiūrėta 2022 m. balandžio 3 d. http://elibrary.lt/resursai/DB/StatistikosDep/LEA/2005_02/lea05_2_13.pdf.

Specialiųjų tyrimų tarnyba. „Dėl įmonių bankrotą reglamentuojančių nuostatų“. Žiūrėta 2021 m, kovo 6 d. https://www.stt.lt/data/public/uploads/2019/12/4-01-3022_imoniu_bankroto.pdf.

The Gazette official public record. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.thegazette.co.uk/>.
Varžytynės ir aukcionai. Žiūrėta 2021 m. kovo 6 d. <https://www.evarzytynes.lt/evs/>.
World Bank group. „Doing Business 2020“. Doing business. Žiūrėta 2022 m. balandžio 2 d. <https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/b/botswana/BWA.pdf>.